HAZIRAN 2004 SAYI: 91 2.000.000 TL (KDV DAHİL)

PAZARTESİ

kadınlara mahsus gazete

- Filiz Koçali SDP Genel Başkanlığı'na seçildi
- Resmi tarihin dışladığı bir kadın: Nezihe Muhiddin
- Sol kadına ne vadediyor-II

Filiz Koçali:

'bu bütün kadınların zaferi'

ISSN 1300-8552

PAZARTESİ
kadınlara mahsus gazete

Sahibi Kadın Kültür ve İletişim Vakfı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Ayşe Düzkan

Yayın Yönetmeni Beyhan Demir

Görsel Yönetmen Ömer Süvari

Adres Abdullah Sokak No:9 Beyoğlu-İstanbul

Tel-Faks 0 212 249 5959 / 0 212 245 8358

GSM 0 532 510 09 65

E-Posta pazartesi@pazartesi.org

pazartesidergi@mynet.com

Katkıda Bulunanlar

Amy Spangler, ayşe düzkan, Ayşegül Babalık, Ayşegül Oğuz, Ayşe Gül Altınay, Deniz Demir, Devrim Gökçek, Emek Ergun, Evdillah Xoşeng, Eylem Polat, Firdevs, Hoşer, Gözde Akgüngör, Gülfer Akkaya, Hacer Nalbant, Handan Çağlayan, Handan Koç, Hatice Tekdal, Haziran, Hülya, lale aykent, Marina Crespin, Mürüvvet Yılmaz, Nazan Askeran, Necla Akgökçe, Nermin Yıldırım, Nilgün Yurdalan, Nur Gönül, Övgü Güner, Özgen Altaş, Özgün Akduran, Tansel Güney, Yelda Yücel

Renk Ayrımı Arda Grafik

Baskı Mart Matbaacılık Sanatları (212) 321 2300

Dağıtım Yay-Sat

Kapak Resmi: Ayşegül Oğuz

ABONE FORMU

Pazartesi'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var.
10 abone bulana bir kitap veriyoruz.

Abone olmak istiyorum

Adı Soyadı .....
Adres .....
Telefon .....
E-Posta .....
Abone Süresi 1 yıl ( ) 6 ay ( )
Başlangıç Tarihi .....

Türkiye içi
Yıllık 24 milyon, altı aylık 12 milyon
Aboneler için posta çek numarası: 662965
Bağışlarınız için T. İş Bankası Taksim Şubesi
Hesap No: 1052 30000 758921 Beyhan Demir

Yurtdışı
Yıllık 40 Euro 6 aylık 25 Euro

Döviz Hesabı
T. İş Bankası Taksim Şubesi Hesap No:
1052 301000 3330429
Beyhan Demir

Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunu bize gönderin, biz de her ay Pazartesi'nizi gönderelim.

editör

Merhaba,

Bu ayın en önemli gündemi sanırız herkes için İstanbul'da düzenlenecek olan NATO zirvesi. Şu sıralarda zirveyi düzenleyenler de protesto edecek olanlar da hazırlıklarını sürdürüyor. Emniyet protestolar için belirlediği yerler dışındaki tüm eylemleri yasadışı ilan etti bile. Gösterilen yerler de tabii ki zirvenin yanına yöresine yaklaşılamayacak yerler. Zaten zirvenin geçiş hattı üzerinde ve konaklama yerlerinin yakınında bulunan ev ve iş yerlerine bile üç gün boyunca önceden fişlenmiş olup yaka kartıyla girilebileceğiz. NATO'nun işlevi ve bugüne kadar ki icraatları düşünüldüğünde, zirvenin İstanbul'da düzenlenmesinin Büyük Ortadoğu Projesi'yle ilgisi olduğu çok açık. Bize kalsa NATO dağılsın, hiçbir yerde toplanmasın, Bush ne İstanbul'a ne de başka yere gelsin, bıraksın görevini, emperyalist emellerinden vazgeçsin deriz ama, çok daha bütünlüklü bir projenin içinde bu sözler oldukça hafif kalıyor. O yüzden umuyoruz ki gelecekleri varsa görecekleri de var iddiasına uygun bir karşılama yapabiliriz kendilerine. Bu sayımızda "Sol Kadına Ne Vaat Ediyor?" başlıklı dosyamıza devam ediyoruz. Solun farklı kesimlerinin kadın kurtuluşuna dair düşüncelerini ve açmazlarını tartışmaya ÖDP, TKP, Halkevleri ve EHP'yle devam ediyoruz. Behice Boran'ın TİP (Türkiye İşçi Partisi) başkanlığından sonra sosyalist bir partinin (Sosyalist Demokrasi Partisi) genel başkanlığına bir kadın seçildi. Üstelik feminist bir kadın: Filiz Koçali. Kendisini tebrik ediyoruz, Filiz Koçali'yle Devrim Gökçek görüştü. Pozitif ayrımcılık tartışmaları duruldu. Cumhurbaşkanı YÖK tasarısında gösterdiği hassasiyeti binde birini göstermeyerek pozitif ayrımcılıkla ilgili muğlak maddeyi onayladı. Bu olayı Cumhurbaşkanı sessiz sedasız geçiştirirken, ettiği laflarla akıllardan çıkmayacak isim ise Burhan Kuzu oldu. Handan Koç Burhan Kuzu'nun sözlerinin ardında yatanları, Yeşim Arat ise pozitif ayrımcılığı yorumladı.

İstanbul'da yapılan 5. Ulusal Cinsellik ve Cinsel Tedaviler Konferansı'na katılan Prof.Dr. Leonore Tiefer'le Hacer Nalbant ve Handan Koç konuştu.

Hiç kadın kurye gördünüz mü? Hani şu motorlu olanlardan. Oradan oraya, evrak ve paket taşıyanlar hani. Nermin Yıldırım, tesadüfen karşılaştığı kurye Elver Güler'le işinin zorluklarını konuştu. Gülfer Akkaya Yaprak Zihnioğlu'nu Kadınsız İnkılap kitabıyla, Ayşegül Oğuz da Berrin Karakaş'ı Sidre adlı ilk kitabıyla Pazartesi'ye konuk ettiler. Mart ayında ülkemize gelen Cynthia Cockburn'la Ayşe Gül Altınay'ın yaptığı görüşmeyi, Tansel Güney Pazartesi için çevirdi. KESK'li kadınlar Eğitim-Sen'in en fazla kadın üyeye sahip sendika olmasına karşın sendikadaki erkek egemenliğinin hayatlarını ve mücadelelerini nasıl zorlaştırdığını tartıştılar. Firdevs Hoşer'in derlediği tartışma hepimize ilginç deneyimler sunuyor. Geçtiğimiz ay Tiyatro Boğaziçi 7 Kadın adlı oyunu sadece kadın izleyicilere açık bir galayla sergiledi. Oyunu Tiyatro Boğaziçili oyuncularla konuştuk.

Son olarak; Antalya Kadın Platformu üyesi Emel Korkut'un vefatını öğrendik. Antalyalı arkadaşlarımıza başsağlığı ve sabır diliyoruz.

Önümüzdeki ay görüşmek üzere...

Beyhan Demir - ayşe düzkan

SOL KADINA NE VADEDİYOR?

Mayıs sayısında başladığımız, "Sol Kadına Ne Vaat Ediyor?" başlıklı dosyamızda görüşme yapacağımız grupları kadın konusuna bakışta temel eğilimleri yansıtacak şekilde seçmeye çalışmıştık. Ancak, parçalanmış sol gruplar topluluğu içinde dosyayı sürdürmenin daha anlaşılır ve kapsayıcı bir sonuç elde etmemizi sağlayacağını gördük. Bu sayı dosyamız sürüyor. Geçtiğimiz ay işlerinin yoğunluğu gerekçesiyle görüşlerini alamadığımız TKP, bu sayıda yüz yüze görüşmeyi yine kabul etmedi ancak sorularımızı internet aracılığıyla Emekçi Kadınlar Komitesi imzasıyla cevapladı. Onlarla keşke yüz yüze görüşebilseydik, beşinci sorumuza cevap verirken yaptıkları şakaya, "sizin erkeklerin ev işi yapmamasından çıkarınız mı var?" şakasıyla karşılık verebilirdik. Ya da bir sonraki sorudaki alıntıyı, "Emekçi Kadın Broşürü" adlı TKP belgesinden yaptığımızı söyleyebilirdik. Söyledikleri şeylerde bazı çelişkilere ve açıklara işaret edebilirdik. İyi olurdu yani. ÖDP, Halkevleri ve EHP(Emekçi Hareket Partisi) dosyamızın diğer söyleşilerini oluşturdu. Söyleşiler sürdükçe, bizim açımızdan yeni gözlemler de oluşuyor. Söyleşiler sırasında gördüğümüz kadarıyla, ev işlerinin devrim sonrasında kadınların yapmayacağı işler olması konusunda Engels'ten bu yana hiçbir yeni öneri ve çözüm üretilememiş. Her konuda birbirlerinden farklı düşünen sosyalistler bir tek bu konuda anlaşıyorlar. Sizce bu tartışılamayacak kadar net ve açık bir konu olmasından mı kaynaklanıyor, yoksa bu konunun üzerinde yeterince durulmamış olmasından mı?

TKP Emekçi Kadınlar Komitesi:

TKP kadınların özgürleşmesini önemsiyor!

DERGİNİZDE yayınlanmak üzere bize ilettiğiniz soruların yanıtlarına geçmeden önce birkaç noktaya değinme ihtiyacı duyuyoruz. Bize yönelttiğiniz sorular, kadın sorunu ve emekçi kadınların siyasal mücadeledeki yeri konusundaki yaklaşımlarımızı bütünlüklü bir biçimde ifade etmemize olanak tanımıyor. Bu nedenle bakışımızı sorular öncesinde genel hatlarıyla kısaca ifade etmek istiyoruz. TKP, sosyalist iktidar mücadelesi veren bir partidir. Bu mücadele kadını erkeği, genci yaşlısı, işçisi işsizi bütün emekçi halkımızı sömürü düzenine karşı taraf olmaya çağırır. Emekçi kadınlar, sosyalizm mücadelesinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Partimizin emekçi kadınlar içerisindeki etkisi giderek büyümekte, her geçen gün bizleri sevindiren sonuçlar vermektedir. Bu çalışma doğal olarak kadınlarımızın bu düzende yaşadıkları sorunları veri almakta ve konu etmektedir. Siyasetle uğraşmaya, mücadelenin içerisinde yer almaya başladıkça bizlere umut veren, partimizin bütününe kan veren emekçi kadınlardan söz ediyoruz. İlçelerimizde ve evlerde yapılan toplantılar, 8 Mart'ta "Emekçi Kadınlar Buluşuyor" etkinliğimizde bir araya gelen bin kadın neden bahsettiğimizi daha iyi açıklayacaktır. Bir şeyi ise çok iyi biliyoruz. Sosyalizm olmadan ka-

dınlar kurtulamaz, kadınlar olmadan sosyalizm kurulamaz. Bunun "ertelemeci" bir mantık olduğunu düşünenlere ise söyleyeceğimiz iki şey var. Birincisi sosyalizm ülkemiz topraklarında günceldir. İkincisi kadınların kapitalizme ve emperyalizme karşı bütünlüklü bir mücadeleden "bağımsız" örgütlenmesi projesi gerçekçi değildir. Biz TKP'li emekçi kadınlar nereden bağımsız olacağımızı çok iyi biliyoruz. Bu düzenden, emperyalizmden, gericilikten bağımsız olacağız. Eşitlik ve özgürlük mücadelemize ise sonuna kadar bağlı kalacağız. Bugün ekmek, savaş, eğitim, sağlık sorunu olan, tacize uğrayan, her tür şiddeti yaşayan, ağır sömürü koşullarında çalışmak zorunda kalan, bitmek bilmeyen ev işleri altında tükenen, TV dizileriyle, yarışmalarla beyinleri uyuşturulan kadınlarımız bu düzenden bağımsızlaşarak özgürleşecekler.

Devrimci selamlarımızla...

TKP Emekçi Kadınlar Komitesi:
"EMEKÇİ KADINLAR SOSYALİST MÜCADELE İLE ÖZGÜRLEŞECEKTİR"

***Kadınlar eviçinde ücretsiz çalışıyorlar. Yaptıkları iş değişim değeri üretse de bu geçerli oluyor. TKP'nin ulaşabildiğimiz belgelerinde sadece kapitalistlerin sömürüsünden söz ediliyor. Evde kadınların karşılıksız çalışmasından kimin çıkarı var? Bu süreç nasıl işliyor?**

Geniş emekçi yığınlarından ve emekçi ailelerinden sözediyoruz. Yoksul emekçi halktan... Bugün istatistiklere ev kadını olarak geçen, bizim ev emekçisi olarak adlandırdığımız kadınların, Türkiye'deki 12 milyon kadının sömürülmesinden bahsediyoruz. Ve elbette evde veya dışarıda çok farklı koşullarda çalışan kadınlardan bahsediyoruz. Bu sömürü kapitalist sistemin devamının garantilerinden biridir. Ev işlerini, erkeğin "çıkarı" olarak değil, evin erkeği de dahil bütün fertlerinin bu düzende artı değer üretmeye devam etmesinin koşullarını yaratmak olarak değerlendirmenin daha doğru olduğunu düşünüyoruz. Ücretsiz aile işçiliği olarak adlandırabilecimiz kategoriyi de kayıtsız çalışmanın en çarpıcı örneklerinden biri olarak görüyoruz. Sorduğunuz soruda sadece kapitalistlerin sömürüsünü göz önünde bulundurduğumzdan bahsediliyor ve satır arasında erkeklerin sömürüsünü ise gözardı ettiğimiz hissettiriliyor. Biliyoruz ki kadınların yaşadığı sorunlar kadın ve erkek arasındaki sorunlara indirgenecek kadar dar kapsamlı değildir. Toplumda genel olarak erkeklerin kadına, aileye dönük gerici bakışı kadar kadınların da kendilerine biçilen rolleri kabullenen bir bakış açısına sahip olduğunu görmek gerekiyor. Bunun nedenlerine baktığımızda din, ahlak, kültür, sanat, aile, devlet... vs. gibi bir dizi tarihsel öğenin etkili olduğunu görüyoruz. Bunların bütününe göz önünde tutarak tarihsel sorunun kaynağına baktığımızda tek tek bireylerin ilişkisinin değil, toplumsal ilişkilerin bütününün belirleyici olduğunu söylüyoruz.

Tam da bu nedenle erkeklere karşı değil, sömürü düzenine ve bunun her türlü sonucuna karşı bir mücadeleyi esas alıyoruz. Bu söylediklerimiz siyasal mücadelemizin temel hattına işaret etmekte ve bugün karşımıza çıkan gerici değer yargılarıyla mücadele etmediğimiz anlamına ise gelmemektedir.

Sosyalist devrim sonrası, kadınların sömürülmesini, baskı altına alınmasını, kadına yönelik şiddeti ortadan kaldıracak siyasal adımlar neler olacak?

İktidarımızın ilk gününden itibaren uygulamaya koyacağımız kamucu ekonomi politikalar, üretim ilişkilerinin toplumun yararına tesis edileceği bir düzen yaratacak. Ayrıca hukuk ve eğitim alanlarında gerçekleştirilecek köklü değişikler; toplumun bütününün örgütlü bir biçimde dönüştürülmesine yönelik siyasal, ideolojik adımlar etkili olacak.

***TKP, başka birçok komünist partiden farklı olarak bir kadın örgütlenmesi fikrini benimsemiyor. Söz ettiğiniz adımların güvencesi olacak maddi güç nedir? (Maddi güç derken, bir anlayış ya da zihniyetten değil de, örneğin örgütlü işçi sınıfının sosyalizmin güvencesi olması gibi bir ilişkiden söz ediyoruz.)**

Partimizin kadın örgütlenmesi fikrini benimsemediği doğru değildir. Bir önceki cevapta bahsettiğimiz kadın-erkek tüm toplumun dönüştürülmesi sürecinde diğer pekçok kitle örgütü gibi kadın örgütlerinin de kritik bir yeri olacaktır. Öte yandan partinin toplumun bütününe nüfus eden örgütlenmesi ve bu örgütlenmede kadınların yeri sözkonusu güvence açısından önemli olacaktır.

***Aile içindeki sömürü ve ayrımcılıktan kapitalizmi sorumlu görüyorsunuz ancak bu durum kapitalizm öncesinde de, sonrasında da görülüyor. (TKP, reel sosyalizm uygulamalarına haklı olarak sahip çıkıyor.) Ne dersiniz? Aile kurumu sosyalizmde –dönüşerek de olsa- yaşayacak mıdır? Neden?**

Aile, elbetteki kapitalizm ile ortaya çıkmış değil. İşbölümü ve özel mülkiyetin ortaya çıkışı ile beraber kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklerin ortaya çıkışından ve bunun da aile kurumuna kaynak teşkil ettiğinden sözedebiliriz. Ve bu kurum sınıflı toplumlar boyunca farklı biçimlerde varlığını sürdürmüştür. Bugün kapitalizm koşullarında ise bu düzenin devamını sağlamak gibi bir işlevi vardır. Sosyalist düzen, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklerin ve sömürü mekanizmasının devamında kritik rol oynayan ailenin sönümlenmesini temel alır. Ama kadın erkek, anne baba, çocuk arasındaki ilişkilerin somut olarak komünist toplumda nasıl şekilleneceği konusunda bu röportaj kapsamında tahminler yürütmenin çok anlamı olacağını düşünmüyoruz. İnsanlığın çözümü olgunlaşan sorunlarla uğraşması gerektiğini burada hatırlamak gerekiyor...

***Ev işlerinin bazılarının kamusal alana taşınması eviçi sömürünün ortadan kalkmasını sağlar mı? Kapitalizm de bunu –kâr için- yapıyor zaten; lokantalar, kreşler v.b. kuruyor. Bunların ücretsiz olması bu kadar büyük bir değişiklik yaratabilir mi? Bugün bunlardan yararlanabilen ailelerde eviçi sömürü yok mu?**

Soruyu öyle bir sormuşsunuz ki, sanki bu işlerin kamusal alana taşınmasına kesinlikle karşı çıkıyorsunuz. Yoksa bu işlerin evde devam etmesinden feministlerin çıkarı mı var? Şaka bir yana... Bu olanakların bugün orta sınıflar arasında yaygın olduğunu, sosyalist sistemde herkes için eşit bir hak haline gelmesinin kadın erkek tüm emekçiler açısından ne anlama geleceğini bir kez daha durup düşünmek gerekiyor. Eviçi sömürü kavramlaştırmasının yanlış olduğunu düşündüğümüzü, kapitalizm devam ettiği sürece sömürünün devamına yönelik ilişkilerin (evde ve hayatın her alanında...) devam edeceğini belirtebiliriz.

"Öte yandan, kadın sorununun ilk olarak aşılacağı yer kadınların birer komünist kadro olarak yerlerini aldıkları partili sosyalizm mücadelesidir," demişsiniz. Bu nasıl olacak, biraz açar mısınız?

Alıntıyı tam olarak hangi metnimizden yaptığınızı, dolayısıyla ne tür bir bağlam içerisinde kullanıldığını sadece tahmin etmeye çalışıp onun üzerinden cevap vereceğiz. Burada kastedilen elbetteki toplumdaki kadınların bütünün komünist kadro olması ve sorunun o şekilde aşılması gibi tuhaf bir yaklaşım değildir. Böyle bir yaklaşım herşeyden once Leninist olamaz. Burada kastedilen Komünist Parti'nin kadınların

"erkeklerle mücadelesi"nin bir mekanı olarak görülemeyeceği, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklerin parti içerisinde suni önlemlerle giderilmesine (kota, pozitif ayrımcılık,...vs.) yönelik değerlendirmelerin geçersizliği, tek güvencenin siyasallaşma ve kolektif kimlik olduğuna dair bir vurgudur.
Öte yandan komünistler kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikleri önemserler ve bir mücadele başlığı olarak görürler. TKP, kadınların özgürleşmesini önemsemektedir. Emekçi kadınlar sosyalist mücadele ile özgürleşecektir. Tarihimizde ve bugün bizlerin yürüttüğü mücadelede bunun pekçok örneği mevcuttur.

***Bazı kapitalist ülkelerde, kadın hareketinin mücadelesi sonucu, kadınlar önemli kazanımlar elde ettiler. Hedeflediğiniz sosyalizm bu taleplerin ötesinde ne vaat ediyor ve bunların gerçekleşeceğini nasıl garanti ediyorsunuz?**
Bugün gelişmiş kapitalist ülkelerde işçilerin kimi kazanılmış haklarını örnek gösterip işçi sınıfının kurtuluşuna yönelik kapitalist bir yol tarif edebilir miyiz? Bahsettiğiniz kazanımların varolduğu ülkelerde kadınların tamamen özgürleştiğini söylemek mümkün müdür? Bizce hayır... Ayrıca bahsi geçen ülkeler gelişkin kapitalist ülkelerdir ve Türkiye ve benzeri orta gelişkinlikte veya azgelişmiş ülkelerde farklı bir tablonun olduğunu da belirtmek gerekir. Sosyalizm sadece kadın ve erkek arasındaki değil, toplumun bütünündeki eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı hedefler. Ve bu ancak sömürü mekanizmalarının ortadan kaldırılması ile mümkün olur. Dolayısıyla kapitalist ülkelerdeki ilerici adımlar önemlidir ama sorunların kökten çözümünü sağlayamaz. Sürekli bir garanti vurgunuz var. Sorunuzda "... bunların gerçekleşeceğini nasıl garanti ediyorsunuz?" demişsiniz. Bir dizi aracı, önlemi sıralayarak yanıt vermek mümkün ve kolay; ama garanti edecek olan sosyalizm projesinden başka ne olabalir ki? Zira, tersi sonuçlar zaten sosyalizm olmaz, tersi sonuçlara sebep olan insanlar ve örgütler de sosyalist... Yani bizim size garanti olarak söyleyebileceğimiz sadece bu öğedir; o da tanımına ve niteliğine içkindir, koparılamaz. ◆

ÖDP Kadın Koordinasyonu'ndan kadınlar:

Feminist bir sosyalizme ihtiyaç var!

KADINLAR nasıl kurtulacak?
Nermin: Tarihsel işbölümü içerisindeki cinsiyetçi işbölümü en eski işbölümü. Ezilenlerin ve sömürülenlerin iktidarını hedefleyen, sosyalist, demokratik ve cinsiyetçi olmayan bir sosyalizmi programına taşımış bir partiyiz. Yalnız sadece sosyalist sistemin gelmesinin kadınların ezilmişliğinin de çözümü olmayacağını düşünüyoruz. Ayrıca geleneksel işbölümü içerisinde kadının sömürülmesine, ezilmişliğine dair, bunun altyapısal sorunlarının çözümünün yanı sıra üstyapıdaki değerler sistemindeki sürecin tersine değişmesi için de başka bir takım gereklerin yerine getirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Onun için de sadece sosyalizmle kadın kurtulur şeyinin dışında ezilmişliğin her türlü biçiminin, işte geleneklerden değer yargılarına, kadınların kendi kafalarında kendilerine biçtiği rollerin değişiminin daha uzun bir mücadele sürecini barındırdığını düşünüyorum.

Özgür: Sadece kapitalizmin yıkılmasıyla kadınların özgürleşeceği gibi bir inancımız yok. Bunun farklı bir feminist örgütlenme anlayışıyla beslenmesi gerektiğini düşünüyorum. Şöyle bir örnek vermiştik geçenlerde. İşte şöyle denir ya, kadınlar evlerine su taşıyorlar. Yoksul kadınlar var onların örgütlenmesi lazım, biz soruna böyle yaklaşmıyoruz gibi. Evet yoksul kadın evine su taşıyor ama bu hem kapitalizmin sorunu hem de feminizmin çözeceği bir şey. Yoksul kadının evinde suyunun akmaması kapitalizmin sorunu, ama sadece kadının eve su taşıyor olması feminizmin de konusu. Bu nedenle ertelemeden feminist ideolojiyle ve sosyalizm diyerek birlikte farklı bir şey olmalı.

Feminist çalışma denilen şey kadın kadına yapılan bir şey değil mi? Karma bir partide bunu yapmak...
Özgür: ÖDP'de kadınlar bir araya geliyorlar ve kadın politikalarını belirliyorlar. Belirledikleri kadın politikaları ÖDP'nin politikası haline geliyor. Böyle bir işleyiş olduğu için, ÖDP'nin asıl hedefi de bağımsız kadın çalışmalarını güçlendirmek, bu çalışmaları teşvik etmek ve bu konuda bir duyarlılık yaratmak.

ÖDP'nin kuruluşunda da birçok feminist kadın vardı. Artık bir kısmı partide değiller...
Nermin: Partinin kuruluşunda olan feministlerin bugün partide olmayışı, kadın politikasının dışında sebeplerle oldu. Feminist kadınlar ayrılmış olsalar da ÖDP'de kadıncı bir bakışın hâlâ olduğunu düşünüyorum. Kadıncı bakış parti içine nüfuz etmiş durumda. Partide yer alan kadınlar sadece feminist kadınlar değil. Partinin tüzüğünde yer alan bütün yönetim organlarında yüzde 30'luk kadın kotasının olması, kadınlar lehine pozitif ayrımcılık olması, söz alma ve kullanmada kadınlara öncelik tanınmasından adaylıklardaki oyların çarpımına kadar yüzde işletilmesi, bunlar parti hukukunda var ama kota niye var diyen partili kadınlar da var. Kotanın kadınları zayıf.gösterdiğini düşünenler de var yani.

ÖDP'deki erkeklerle feminist kadınlar olarak neler yaşıyorsunuz?
Nermin: ÖDP'deki erkekler de kadınlar da cinsiyetçi bakış açısından arınmış değiller elbette. Partide kadınlar lehine kazanılmış haklar var. Bazı şeyler tüzükte yer almış durumda. Mesela bir kadına özel alan dahil şiddet uygulayan üyenin ihracı gibi maddeler var.
Özgür: Bütün bu kazanımlar ÖDP'de bugün olan, olmayan feminist kadınların kazanımı.
Nermin: Kâğıt üzerinde yazılı olanların ötesin-

de bizzat yaşanan hayatta her şey buna denk düşmeyebiliyor. Çünkü partideki erkeklerin kadınları ne kadar siyasetin öznesi olarak gördükleri sorunu var ve ona göre bu siyasal hayatın örgütlenmesi problemi var. Bir taraftan da bizzat kadınların kendilerini bu sürecin ne kadar öznesi gördükleri sorunu var. Sorun iki taraflı. Geleneksel işbölümü ve değer yargıları parti çalışmalarına da yansıyor. Kadınlar parti yönetiminde de olsalar gündelik faaliyetlerin yürütülmesinde daha çok koşturan konumundalar ama izlenecek siyasetin hattı konusunda ve politikalar belirlenirken yeteri kadar özne olduklarını düşünmüyorum. Bizim kendimizin kendimize biçtiğimiz rollerin de bunda etkisi olunca bizler de erkeklere yol vermiş oluyoruz bence. Ama şu da var, partide çok açıktan net, "sen kadınsın şunu yapamazsın," gibi bir ayrımcılık yaşamıyoruz. Daha üstü örtülü, gizli yapılıyor. Toplumsal cinsiyet konusunda da parti olarak yaptığımız kadın eğitim kampları ve eğitimler var. Bu Temmuz'da üçüncüsünü yapacağız. Bunların daha fazla açığa çıkarılmasını sağlamaya çalışıyoruz. Ev içi emek parti programına da baktığınızda geleneksel rol dağılımını pekiştiren bir şey. Ve bunun yeniden üretimine zemin sağlayan bir şeye dönüşüyor. Kadın evde evin işini yaparak kapitalizm için de emek gücünün yeniden üretilmesini sağlayarak o ihtiyaçları karşılamış oluyor. Yemek temizlik, yeni nesillerin yetiştirilmesi bunu ücretsiz bir şekilde karşılamış oluyor. Sistem de bunu kadının sırtından karşılamış oluyor. Kadınlık ve erkeklik rollerini ortadan kaldırmak noktasında bizim savunduğumuz şey bunların toplumsallaşmasıdır. Ortak yemekhanelerdir, çamaşırhaneler çocuk bakımevleri gibi aslında bir takım klasik sayılabilecek öneriler var bu konularda da. Ama toplumsallaşmayı bir hedef olarak görürsek şu anki süreçte reel bir durum olarak, kadınların her gün evde bu süreci yeniden ürettiğini düşünürsek bunun ücretlendirilmesi ya da güvenceye kavuşturulması gibi kongre kararlarımızda olan önerilerimiz var. İş yasasına göre sekiz saatlik iş saati kabul edilmiş ve ona göre bir sosyal güvence ve bedel oluşturulmuş fakat evde mesai saatinin ne kadar olduğu bile belli olmayan bir durumda yaşıyor kadınlar. Bunun ücretini kimin nasıl ödeyeceği ayrı bir tartışma konusu. Ev kadınlarının asgari bir sosyal güvencesinin olması gerektiğini düşünüyoruz.

Evişlerinin toplumsallaşması dediniz. Yeni bir ülkenin inşası söz konusu olacaksa eğer devrimden sonra, çamaşırhane yemekhane açılacak parayla yatırım yapılıp ülke ekonomisi kalkındırılsa, adamlar da ev işlerini yapmayı öğrense çocuklara kadınlar kadar baksa daha mantıklı olmaz mı?

Nermin: Ben kendimi hem sosyalist hem feminist hem de ekolojist olarak tanımlıyorum. Sürdürülebilir bir hayat istiyorum. Sana katılıyorum, bu da benim kafamda bir problemdir. Bu evdeki emeğin ücretlendirilmesi talebi de problemlidir. Çünkü kadının konumunu yeniden üreten ve kadını o role hapseden bir şeydir. Bütünlüklü olarak düşünüyorum. Mesela her evdeki tüketim aletlerinin, çekirdek ailenin kapitalizmin bir getirisi olduğunu düşünüyorum. Ve bunun sürdürülebilir bir yaşam açısından da sorunlar taşıdığını düşünüyorum. Her evde çamaşır makinesi, kullanılan çevreye zarar veren deterjanlar. Bunların ortak örgütlenmesi, tabii bu işler sadece kadınların yapacağı işler değil, erkeğin de yapması gereken işler. Birlikte yapılabilecek işler bunlar.

Çamaşırhaneye çamaşırı, kreşe çocuğu götürüp getirenin kim olacağı daha önemli bir soru...

Nermin: Tabii makineden çamaşırı alıp asanın kim olacağı da önemli. Bir güç ilişkisine dönüşüyor. Zayıf olan yapıyor. Yaşamın sürmesi açısından gerekli olan ihtiyaçların toplumsallaşmasının genel anlamda tüketime karşı da bir önlem olduğunu düşünüyorum.

Hilal: Çocuk ya da çamaşır konu ne olursa olsun asıl değişmesi ya da olması gereken erkeğin de bunları düşünmeye başlaması. Erkek de böyle bir düşünme kabiliyetine sahip olduğu zaman çok başka bir ilişki sistemi olacaktır.

Bilinç yükseltme ya da benzer kadın toplantıları yapıyor musunuz?

Nermin: Tam olarak bilinç yükseltme denemez ama benzer toplantılar yapıyoruz. Farkındalık yaratmaya çalışan toplantılar yapıyoruz. Yaptığımız kamplarda kadınların topluluk önünde konuşmasıyla ilgili bir şey yaptık. Mesela bizim partide erkeklerden iki dakika daha fazla konuşma hakkımız var ama baktığınız zaman otuz tane erkeğin söz aldığı toplantılarda üç kadın zor söz alıyor. Kadınlar, heyecanlanmaktan, yanlış konuşmaktan, hata yapmaktan korkuyorlar. Bunu önlemeye yönelik topluluk önünde konuşma pratiği yaptık. İkincisi şiddetsiz toplantı yapma yöntemleri üzerine oldu.

Özgür: Bu çalışmalar sadece erkeklerle birlikte katıldığımız toplantılarda değil bizim kadın kadına yaptığımız toplantılarda da çok hayatımızı değiştiriyor, bizim için uyarıcı bir etkisi oluyor.

Nermin: Bir diğer konumuz toplumsal cinsiyet. Bir konumuz da sosyalist mücadelede kadınlar ve kadın mücadelesi.

Feminizmle sosyalizmi nasıl ilişkilendiriyorsunuz tam anlayamadım...

Nermin: Sınıfsal olarak kadının metalaştırılması, her anlamda sömürüsünün kapitalizmden dolaylı ve ondan da kaynaklandığını düşünüyorum. Bu üretim ilişkileri değişmeden sadece feminize bir şekilde değerler sisteminde içerisinde mücadele ederek o altyapıyı değiştirmeden bunun değişeceğini düşünmüyorum. Sosyalizm temelinde sınıf eksenli bir mücadeleyle de tek başına bu sorunun çözüleceğini de düşünmüyorum. Ama sınıf eksenli mücadelenin kadın bakış açısını içinde barındırarak yani feminist perspektifi için-

de barındıran bir sınıf eksenli mücadeleyle başka bir dünya kurulacağını düşünüyorum. Kadınların da içinde rahat edecekleri, eşit, özgür, paylaşımcı, dayanışmacı bir dünyanın ancak bu perspektifle kurulacağını düşünüyorum. Sadece kadınların değişmesiyle kadınlara daha iyi bir dünya olabileceğine inanmıyorum.

Kadınları ezen kimler peki?

(Hepsi) Erkek egemen sistem diyoruz tabii ki.

Eviçi emek?

Nermin: Görünmeyen emek. Erkeklerin çok ciddi çıkarı var çünkü kadınların emeğinden. Kendisine sosyalist de dese komünist de dese yaşanılan hayatta bir başka cinsin harcadığı emek üzerinden kendi hayatı kolaylaşıyorsa, temel ihtiyaçları gideriliyorsa diğer cinsin tabii çıkarı vardır değil mi? Dolayısıyla erkekler siyaset yapmaya da daha çok zaman buluyorlar. Kadın sadece kendi hayatını sürdürmüyor aynı zamanda o erkeğin de hayatını sürdürüyor emeğiyle.

Birsen: Partide iki aylık bebeği olan erkek arkadaşlar var, mesela gece toplantıya rahat kalabiliyorlar nasıl olsa o çocuğa bakan biri var çünkü.

Neşe: Onlar için bebek mi kariyer mi gibi bir sorun yok ki hem baba olup hem siyasi kariyerlerini sürdürebilirler.

Özgür: Bizim gece bir toplantıdan çıkıp eve gitmemiz bile sorun. Ama partide kadınlarla ilgili bu tür tartışmaları çok fazla yapmamızın birçok gelişmeyi sağladığını düşünüyorum. ◆

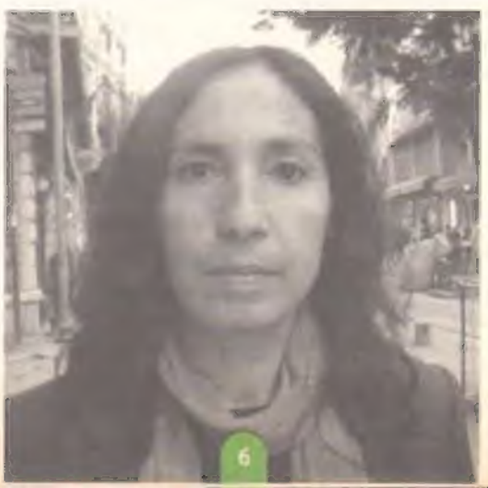

İstanbul Halkevleri'nden Çiğdem Çidamlı:

bir adam hizmetçisiyle evlenirse ne olur?

KADIN kurtuluşuyla ilgili ne düşünüyorsunuz?
Halkevleri derken ikili düşünmek gerekir, bir Türkiye çapında örgütlü ve çok eski bir demokratik kitle örgütü olarak bir de son beş altı senedir yoksul mahallelerde yaptığı çalışmalarla toplumsal siyasal hareket niteliği kazanmaya çalışan halkevleri olarak. Çok homojen ve programatik bir anlayıştan söz etmek mümkün değil. Henüz tamamlanmış bir şey olduğunu söylemek için de çok erken. Bizim açımızdan şu anda yaygın, belirgin ve aynı zamanda hem gelecek hem de gündelik çalışmalarımıza ışık tutan iki temel kavrayıştan bahsedilebilir. Birincisi bugüne dair, tabii yarınla da ilişkisi içinde kavranması gereken bir şey. Sorunu yeni toplumsal politik hareketi ve bunun öznesini inşa etme olarak kavradık. Soruna bu hareketi ve onu yaratacak özneyi oluşturma mücadelesi diye baktığınız zaman zaten kadının kurtuluşu ya da kadının özgür biçimde varolabilmesi de mücadelenin kurgulanmasıyla yakından ilintili. Bunun için de feminist hareketin de çok kullandığı yoksulluk kadınlaşıyor, kadınlık yoksullaşıyor. Ya da daha darlaştırırsak proletarya kadınlaşıyor, kadınlık proleterleşiyor. Kadınların sadece yoksullaşması ve proleterleşmesi onları harekete geçirici bir şey olmuyor tabii. Harekete geçmesinin maddi koşullarını oluşturuyor ama. Bunun için kolektif bir çaba gösterilmesi gerekiyor. Sadece daha eşit değil daha özgür bir dünya hayali kuruyor ve sosyalizmi eşitlik ve özgürlük ideallerini birleşmesi olarak kavrıyorsak, o zaman zaten her türlü ezilme biçiminin ortadan kalkmasının koşullarını olanaklı kılan bir toplumdan bahsetmemiz gerekir. Bugün toplumdaki bütün çatışmaların da bir devrimci sürecin bileşeni haline gelmesi gerekir. Nasıl bir toplum istiyoruz? Sadece karnımızın daha çok doyduğu değil, bütün ezilme biçimlerinin ortadan kaldırıldığı bir toplum istiyoruz. Kadınla erkek arasındaki eşitsizliğin ortadan kalkmasını da emeğin özgürleşmesinin koşullarından bir tanesi olarak tanımlıyoruz.

Peki kadının ezilmişliğini nasıl tanımlıyorsunuz?
Kavramsal düzeyde bir tanım aranmasına gerek yok. Anlamsız olduğunu düşünmemekle birlikte kadın çevrelerinin birbirinden ayrışmak için kullandığı kavramsal farklılıklara dair çok özel bir şeyimiz yok. Ama esas olarak kadın ezilmesinin kapitalist topluma ve sınıf çelişkisine özgü bir ezme biçimi olmadığını düşünüyoruz.

Kadınları kim sömürüyor?
Bu konuda çok derinlemesine olmasa da yoğunlaştık. Aile üretimini kendine özgü bir üretim tarzı olarak kabul edip orada bir sömürü ilişkisi tanımlayan bir bakış açısından çok, esas olarak sömürü ilişkileri ve ezme ezilme ilişkileri ağı içinde erkeklerin de kuşkusuz bir katman olarak bu sömürü ilişkilerinden faydalandığı ama bu ilişkinin içinde sömürü olarak bir artıktan bahsedeceksek bunun esas olarak sınıf ilişkileri ekseni üzerinde toparlandığı bir bakış açısına daha yakın duruyoruz. Kuşkusuz erkekler kadınları sömürüyor çeşitli alanlarda ama bütün ilişkiyi bu eksenden tanımlamaya çok yakın değiliz.

Kadının ailede yaptığı her türlü üretimin piyasada bir değeri olduğunu düşünürsek buradan bir artık değer oluşmuyor mu? Bu kimin cebine giriyor?
Kuşkusuz bir artı üretimdir. Ama bu artığın temerküz edildiği ana alanın doğrudan kapitalizmin tekelci mekanizmaları olduğunu düşünmemiz gerekir. Kadın emeğinin sınıf ilişkilerindeki dönüşümlerde kullanılan bir araç olduğunu düşünelim. Kadın ve çocuk emeğinin kayıt dışı kullanılmasını göz ardı etmeden zaten emekçi sınıfları da bir bütün değil parçalanmış bir emek piyasası içinde değerlendirmek gerekir. Bunun farklı biçimleri de oluştu. Evde çalışma gibi, eve iş alma mesela eviçi emeğinin görünmezliği üzerine bina edilen bir sömürü biçimi dolayısıyla evet orada bir artı var, daha doğrusu görünmez hale getirilen bir ekonomik değer var. Ben iktisatçıyım, iktisat hocamız derste, "bir adam hizmetçisiyle evlenirse ne olur," diye sormuştu. Biz öyle bakakalmıştık. Sonra hoca, "milli gelir düşer," demişti. Sahici bir şey bu. Orada tabii ki bir üretim var. Bir yeniden üretim var. Özellikle bu üretim, yeniden üretim ilişkisinin yeni baştan ele alınması, ikisi arasındaki zincirin yeniden kurulması, yeni bir kamusal alan tartışması açısından da yeni bir özgürlük tartışması açısından da, kapitalizmin yeni mekanizmalarının anlaşılması açısından da bence çok kritik.

Hâlâ anlamadım kadının ev içinde harcadığı emek nereye gidiyor?
Bu karmaşık bir şey. Kapitalizmin de çok değiştiğini düşünürsek çifte sömürü darlaştıran bir kavram. Söylemeye çalıştığım proletaryayı dar anlamda kol işçisine indirgemiyorsanız, özellikle de hizmetlerin ekonomide aldığı ağırlıklı yer düşünüldüğünde, yeniden üretim zaten üretimin çok büyük bir girdisi haline geldi. Yeniden üretim diye ikinci bir şey olarak adlandırmak anlamsız. Kadının tümüyle yeniden üretime konumlanmış olsa bile, üretim yeniden üretim zinciri arasında hiyerarşik bir ilişki kurulamaz zaten. Biri olmadan diğeri varlığını sürdüremez. Ki kadınların konumu da artık salt yeniden üretim alanıyla sınırlı değil. Ama evdeki konumları da ağırlaşıyor. Mesela sağlık hizmetlerinin pahalanmasıyla birlikte eve çekilmesi yani kadınların üzerine giderek yıkılması. Somut ilişkilerin bütünselliğini en temel ayakta tutucularından biri kadın emeğidir. Dolayısıyla bir kadın hem evde hem dışarıda çalıştığı zaman çifte sömürüyle kastedilen hem işte hem de kocası tarafından sömürüldüğüyse evet bu böyledir. Ama bu çok dar. Kapitalizmi ve cinsel sömürü ilişkilerini tam anlatıyor mu emin değilim.

Halkevleri kadın çalışmaları yapıyor mu?
Kendi yaklaşımımızı geliştirmeye çalışırken aşamalardan bahsedilebilir. Bizler politik kadınlar olarak kısmen şansın, kaderin, kısmen bilincin yardımıyla, giderek etrafımızda kadınlar diye bir olgunun varolduğunu kavradığımızda, kendi so-

runlarımızı da o özneyi oluşturma sorunu içinde çözmeye başladık. Yoksul mahallelere yüzümüzü döndüğümüz zaman ise çeşitli kadın öbeklerinin oluştuğunu görüyor ve bunlarla mahalleleri örgütleyecek kolektif faaliyetler yürütmeye çalışıyoruz. Bir sonraki basamak bu küçük kolektiviteleri toplam tek bir kolektivitenin parçası olarak tasarlamak diye düşünüyorum. Buraya yönelik çabalarımız var. 2000 Kadın Yürüyüşü ve 17 Ağustos depreminden sonra başlayan ve süren çalışmalarımız var. Çeşitli mahallerde kadınlara dönük okuma yazma çalışmaları gibi, sağlık taramaları gibi, anne çocuk eğitimleri gibi... Kadınların bir araya geldiği çeşitli düzlemler oluştu bu çalışmalar sırasında. Bunların en gelişmişi İzmit'te oldu. İzmit'te deprem sonrası okuma yazma çalışmasında bir araya gelen Kadınlararası Dayanışma Kooperatifi kuruldu. Kooperatif çeşitli mahallelerde temsilcilikleri olan bir kadın meclisiyle yönetiliyor. Şimdi bir lokanta açtılar. Fabrikalara yemek servisi yapıyorlar. Kooperatif eskiden temizliğe giden güvencesiz çalışan kadınların politik aktiviteye zaman ayırabilmelerini hem de örgütlü bir çalışma ve dayanışma ağı oluşturmalarını sağlıyor. Aynı zamanda da ekonomik bir gelir elde ediyorlar. Birçok Halkevi'nde kadınlara okuma yazma çalışmaları yapılıyor. Bu çalışmalarda

kendimize özgü bir tedrisat izliyoruz. Burada müfredat dört temel konu etrafında örülüyor, yoksul kadın olmak, nereden geldim, nerede yaşıyorum ve kim olmak isterdim, nasıl yaşamak isterdim gibi başlıklarla tartışılan, yazılan, gazete okunan, fotoğraflarla desteklenen bir çalışma. Aile içi şiddet yaşayan kadınlar da geliyor. Özellikle yoksulluk ve kadın bağlamında çalışmalar yapıyoruz. İki yıl önceki genel kurulumuzda kadın komisyonları kurma kararı aldık. Ama bu sorunu kendi içimizde de daha görünür hale getirmeye ihtiyaç var.

Kendi iç ilişkilerinizde bir çatışma yaşıyor musunuz?

Bu tür bir çatışma sonuç itibariyle hiç bitmeyecek ve hep mücadele konusu olacak. Doğal olarak söylediğiniz her şey bir çatışma biçimine, çok açık, aleni, yaşantıyı kötüleştiren bir şey olmasa da, ki biz çatışmalarımızın erkek arkadaşlarımızla gülerek ve şakalaşarak yaşanması şansını edindik. Kuşkusuz sürekli bir değiştirme isteği var. Biz bir takım şeylerin üstüne bilinçli gittik. Mesela iki erkek eyleme geliyor ve eşlerini getirmiyorlarsa bu eylem kırıcılığıdır dedik. Ya da dayak, tabii ki üyelerimiz arasında mutlaka var. Dedik ki biz Halkevleri çevresinde karısına dayak atan hiç kimse arkadaşımız olamaz. Bu tip şeylere tahammül etmeyeceğimizi söyledik. Ama ailelerin içine girdiğiniz zaman, evişinden, bulaşığına her konuda çatışma oluşur. Ben yoksullaşmayla birlikte bu insanların ailesel ilişkilerinin çözülerek bir ortak kamusal alan yaratma ihtiyacıyla birlikte daha köklü bir mücadele konusu haline getirilebileceğini düşünüyorum. İnsanlar aile sınırını aşarak mesela depremde olduğu gibi ortak kamusal alana üşüştüğü zaman bu tür bir müdahaleyi yapabilme şansımız daha çok. Yoksulların itme gücü de buradan çıkıyor. Yoksul kadın bizim açımızdan emekçi olduğu için değil değişim potansiyeline sahip olduğu için önemli bir özne. Kendi açımızdan biz politik kültürümüzde aile yaşantısını teşvik eden bir topluluk değiliz. Daha mülksüz yaşamaya çalışıyoruz. Bu da bir sürü konuda politik kadroların evişi vs konularda kadınların mücadele etmesini kolaylaştırıyor. Biz ne zaman politik kadınlar olarak yerleşiklik kazansak başımız sıkıntıdan kurtulmuyor. Biz ne zaman evi barkı sırtımızdan atmaya yönelik harekete geçtiysek o zaman daha rahat hareket edebildik, bu tür konuların üzerine daha rahat gidebildik. Biraz aslında dehşet saçan insanlar haline geldik erkek arkadaşlara karşı.

Halkevleri'nde kadın seminerleri yapıyor musunuz? Karma ya da sadece kadınlara...

Eğitim çalışmaları listeleri yaptık. İzmit'te yaptığımız buluşma öncesinde Türkiye'nin her yerinden gelen arkadaşlarla iki gün boyunca tartışmalar yaptık. Kadın hareketinin tarihsel süreci kazanımları ve yeni gelişen kadın hareketinin özellikleri, yeni emek sömürü süreçleri, aile içi şiddet vs. konularında sunumlar yaptık. Erkek arkadaşlarla bu konuda sistemli bir eğitim çalışması hiç yapmadık. Biz ana kimliğimizi feminist olarak tanımlamıyoruz ama şöyle bir kompleksle de davranmamamız gerektiğini düşünüyorum. Feminist hareketin çok kritik kazanımları oldu ama feminist hareketin Marksist hareketin kendisi gibi tarihsel bir şey. Sonuçta yeni bir dünya ve yeni bir sınıf hareketi ve yeni bir politik çatışma ortamı var. Bunların hepsinin yeniden kurulması için çıkmak lazım yola.

Halkevleri'nden kadınlarla yanyana geldiğimizde kadın kurtuluşuna dair ne dendiğini aslında tam olarak anlamıyoruz. Son 8 Mart mitinginde Halkevleri'nden kadınlar olarak yürüyeceğinizi söylemiştiniz, Sonra alanda birden arka tarafa geçip erkeklerle birlikte yürüdünüz. Yine İzmit'te yapılan kadınlar yoksullaşıyor, yoksulluk kadınlaşıyor panelinde, bir kez olsun erkek egemenliği ya da eviçi emeğin lafı geçmedi. Bu durum tartışmayı anlamsızlaştırmıyor mu?

Bizim bu konuda çok oturmuş ve bu konuda netleşmiş bir ilkeler dizini yok. Kadın konusunda çok yeni olmasıyla ilgili bir şey. Bizim çok otoriter, hiyerarşik bir yapımız yok. 8 Mart'ta olan şey aslında bir mahalle Halkevi'nden gelen arkadaşların erkeklerle birlikte gelmesi ve orada bir gerginlik yaşanmasını kötü bir tartışmayı engellemek için arka tarafa geçmeydi. Tartışsaydık, oradaki arkadaşın iradesini kırma gibi bir durum yaşanacaktı. Mitinge organizasyonuna verilen söz tutulamadı ama, yapacak çok fazla bir şey yoktu. İzmit'te ise biz o çapta bir şeyi ilk kez yapıyorduk. Biraz acemiliğe geldi aslında.. Daha hazırlıklı bir süreçten geçilerek yapılsa daha iyi olurdu. Kendimizden de yaptığımız çalışmaları anlatmak gibi bir düşüncemiz olmuştu. Kadın çalışmaları konusunda kadro yetersizliğimiz de var açıkçası. Bunun eğitimi ve hazırlığı anlamında. ◆

Kadın hareketinin tarihsel süreci kazanımları ve yeni gelişen kadın hareketinin özellikleri, yeni emek sömürü süreçleri, aile içi şiddet vs. konularında sunumlar yaptık. Erkek arkadaşlarla bu konuda sistemli bir eğitim çalışması hiç yapmadık. Biz ana kimliğimizi feminist olarak tanımlamıyoruz ama şöyle bir kompleksle de davranmamamız gerektiğini düşünüyorum. Feminist hareketin çok kritik kazanımları oldu ama feminist hareketin Marksist hareketin kendisi gibi tarihsel bir şey.

Emekçi Hareket Partisi / EHP'den Neslihan:

Sosyalist devrim gerekli!

EHP (Emekçi Hareket Partisi)'nden Neslihan Emekçi hareket partisi kadınların durumuna nasıl bakıyor?
Program ve tüzüğümüzde kadınlarla ilgili bir bölüm var. Bu bölümü kadınların hazırlamasına önem verdik çünkü sosyalist feminist mücadele veriyoruz. Bunu karma alanda vermenin bazı zorlukları var, o zorlukların aşılması ve kadınların politikaya daha fazla dahil olaübilmeleri için programda herkes bölümünü kendi hazırlasın...

Herkes derken ne kastediyorsun?
Mesela gençlik de var partide.

Başka?
Karma alana dair politikalar birlikte hazırlanıyor.

Karma alan derken ne kastediyorsun?
Gençlik ve kadınların dışında. Mahalle çalışması ya da başka bir çalışma yapıyorsak onunla ilgili. Aslında herkes hangi alanda daha fazla söz sahibiyse programı onların hazırlamasına özen gösterdik. Sosyalist feminist bir perspektifle yazdık programı. Tabii karma bir parti olduğu için kadınlar sadece kadın mücadelesi yürütmüyorlar. Kadın örgütünde de çalışmalarını yürütüyorlar.

Yani bu partideki kadınlar sadece kadın çalışması yapmıyorlar...
Hayır mesela mahallede de çalışıyorlar.

Mahallede kadın çalışması da yapılabilir.
Evet, yapıyoruz ayrıca.

Yani mahallede gençlik çalışması da yapılabilir, mahalle bir alandır.
Doğru.

Hatta mahallede zenginler bile yaşayabilir. Yani kadın ve gençlik dışında işçi çalışmasından bahsedilebilir, o alanlarda da çalışıyor kadınlar...
Partinin çalışma yaptığı alanlar diyelim...

Nedir bu alanlar?
Mesela, NATO ve Bush Karşıtı Birlik'in içindeyiz parti olarak. Oraya kadın temsilcimiz de gidiyor.

Gençlik temsilciniz gidiyor mu?
Gençlik temsilcimiz kadın zaten bizim.

Ama bir kadın üye gitmiş oluyor.
Evet, o giden üyenin kadın yada erkek olmasının önemi var bence. Genelde hep erkekler gider ya...

Artık bir sürü örgütün temsilcisi kadın.
Evet ama bence kadın çalışmasının dışındaki alanların temsilcisi olarak da kadınların gidiyor olması önemli.

EHP'nin programına göre kadınların kurtuluşu nasıl olacaktır?
Kadınlar kurtuluşları için ayrı ve bağımsız örgütlenmek zorundalar. EHP sosyalist bir devrimi hedefliyor. Ama sosyalist bir devrim kadınların kurtuluşu için yeterli değil. Kadınlar sosyalist bir devrim için de mücadele edebilirler; o yüzden karma bir alanda siyaset yapıyoruz ama ayrıyeten feminist bir mücadele içinde olmak, bunun için örgütlenmek zorundalar. Ama bu tek başına EHP'li kadınların yapacağı bir şey değil. Bazı kadınlar sadece sosyalist bir kimlikle çalışıyor olabilirler, bazı kadınlar örgütlü yapıyor, bazıları tek tek yapıyor olabilirler. O kadınlarla da buluşmak gerekiyor. Şu anda bizim dediğimiz anlama bağımsız bir kadın çalışması yok.

Türkiye'de şu anda bir feminist çalışma yok mu?
Yok demek yanlış olur. Gerektiği kadar yok bence.

Sosyalist bir çalışma gerektiği kadar var mı mesela?
İkisi de gerektiği kadar yok. Yani sosyalist bir çalışma aldı başını gidiyor da, kadın çalışması geride kalmış durumda değil ama feminist bir başlıkla müca[illegible] geliyor **bana şu anda. B[illegible]** cadele **önemli çünkü kadın[illegible]** adı, bunun ideolojisi **de feminizm**. O yüzden oradan geçmesi **gerekiyor bu mü[illegible]**

Geçmesi mi, varması mı oraya?
Onunla birlikte olması ve varması gerekiyor

Ama bir sürü kadın kendisine feminist demiyor. Daha çok sosyalist kadınlarla iş yapıyo[illegible] oluyoruz.

Bunu tercih ettiğiniz için.
Bu feministlerin de tercihi ama. Sadece sosyalist kadınlar böyle tercih ettiği için değil. Bu feminist mücadelenin de önünü açacaktır.

Kendinizi dünyadaki sosyalist feminist geleneğin parçası hissediyor musunuz?
Son dergimizde bunu deklare ettik. Daha önce kendimizi feminist olarak adlandırdık, sonra kendimizi sosyalist feminist olarak adlandırdık ve son sayımızda deklare ettik. Daha önce anlattığım sebeplerle, yoksa biz karma alandayız bize uyan tek model bu diye değil.

Karma alanda tek model diye bir şey yok zaten.
Evet bunu doğru buluyoruz çünkü sosyalist bir devrim için de mücadele veriyorum aynı zamanda.

Benim bildiğim dünyada karma bir yapı içinde çalışan bir sosyalist feminist grup yok. Sosyalist feministler de diğer feministler gibi feminist hareketin parçası, sosyalist hareket içinde de bireyler olarak yer alıyor olabilirler ama hiçbir bağımsız kadın çalışması yapmayan bir guru-

bun kendine sosyalist feminist dediğin duymadım. İnsan sosyalist ve feministse sosyalist feminist olur diye bir şey de yok. Bunun kadın komsomolundan farkı ne?
Ben de karma bir yapıda sosyalist feminist çalışma yapıldığını çok fazla okumuş duymuş değilim ama yapılabilir. Bunun önünde bir engel yok. Sosyalist feminist olmamı engelleyen şey sadece karma alanda politika yapıyor olmam, bağımsız bir çalışma yürütmememse, ben öyle düşünmüyorum, olabileceğini, aslında da olduğunu düşünüyorum. Partinin dışında bağımsız bir tadın örgütlenmesi olması gerektiğini düşü-

nüyorum ama şu anda bunun tam olarak koşullarının olduğunu düşünmüyorum.

Bunun koşulları neden yok?
Hiç deneyimi yok ve olamaz değil ama ortaklaşabildiğimiz alanlara tam bağımsız bir kadın örgütlenmesini getirmiyor beraberinde.
Senin söylediğin şeyden Türkiye'de feminizm yok gibi bir şey çıkıyor.
Ben öyle bir şey demiyorum.

Sosyalist feminizm, feminizmin bir varyantıdır. Feminist diye feminist hareketin parçası olana denir. Siz feminist sosyalistler olabilirsiniz ama karma bir grubun faaliyetine feminizm denemez. Feminizmin temel öncülü kadınlardan oluşan bir siyasi hareket olması.
Karma bir grubun içerisinde biz bir kadın örgütü olarak çalışıyor olabiliriz. Partiye tabii ki bağımlıyız, sonuç olarak parti içerisinde bir kadın çalışması yapıyorum. Kendimi sosyalist feminist olarak tanımlıyorum.

Ama bütün partilerde kadın kolları kadınlardan müteşekkil. MHP'de bile kadın örgütü var. Her karma siyasal yapı kadın örgütlenmesi yapıyor. Bunu yapıyor olmak seni feminist kılmaz.
Ben karma bir yapının içerisinde feminist politika yapılabileceğini düşünüyorum, örneklerinin olmamasının bizim önümüzde engel olduğun düşünmüyorum. Bunun da herhangi bir partinin kadın kolları gibi olduğunu düşünmüyorum, farkı ideolojik ve politik olarak feminizmi öngörüyor olması. Partide, iyi bir örnek olmamakla birlikte, tıpkı gençlik örgütü gibi özerk bir örgütlenme yaratıyorsun.

Gençlik örgütlenmesinin ayrı bir ideolojik tanımı var mı?
Tam örneği değil demiştim zaten. Ama kadınların özerk, erkeklerle olmayan bir örgütlenmeyi karma bir parti içerisinde yapabileceklerini düşünüyorum.

Biz yaptık oldu oluyor bu.
Senin gibi bu kadar indirgemeci düşünmüyorum. Örneklerini olmaması bir engel değil bence. Bizim yaptığımız kadın çalışmasının herhangi bir partinin kadın çalışmasıyla, örneğin DEHAP'ın yaptığı kadın çalışmasının aynı olduğunu düşünmüyorum. Onların hepsi kendisine feminist demiyor.

Zaten feminist çalışma yapmıyorlar değil mi?
Onlardan farklı olduğumuzu düşünüyorum. Ben feminist mücadeleyi doğru buluyorsam, feminist mücadele yapıyorsam...

Siz de feminist mücadele vermiyorsunuz, parti çalışması yapıyorsunuz.
Ben feminist bir çalışma yaptığımı düşünüyorum. Türkiye'de şu anda benim düşündüğüm gibi gerçek anlamda varolan örgütlü, feministlerin bir arada olduğu bir çalışma olsaydı ben kendimi ona dahil ederdim. Feministlerin bir dönem öncesi kadar çalışkan da olmadığını düşünüyorum.

Feministler derken kendinizi de dahil ediyor musunuz buna?
Ediyoruz. Ama sosyalist kadınlarla bir araya gelmekten daha fazla imtina ediyorlar.
Ama feminizmin temel meselesi bu değildir değil mi?
Ama bu anlamda sosyalist kadınlar daha fazla bir araya geliyorlar feminist kadınlara göre. Eğer feminist kadınlar gelseydi oraya katılmayı anlamlı bulurdum. Morçatı'yla çalışmayı EKB'yle çalışmak kadar önemli geliyor bana.

Onlar feminist ötekiler feminizm düşmanı.
Evet, bir kısmı doğru bulmuyor gerçekten. Bir kısmı aşağılıyor feminist olduğunu için ya da sana "Salaksın sen," der gibi "Feministsin sen" diyor alanda. Ama diğer kadın örgütleriyle bir araya gelip politik tartışmalar yapıldığında bir şeylerin değişeceğine inanıyorum. Feminizmin onların önünü açacağına inanıyorum. Temel bir yanlış yapıyorlar bir kere, erkeklerle birlikte mücadele veriyorlar.

Siz de erkeklerle birlikte mücadele veriyorsunuz.
Biz kadın mücadelesini erkeklerle birlikte vermiyoruz.

Onların da ayrı örgütleri var.
Belki orayla almıyorlar ama 8 Mart'a gelebileceğini düşünüyorlar ve kadınlarla erkeklerin el ele mücadele edeceğini düşünüyorlar.

Kadınların üzerindeki baskıyı nasıl tanımlıyorsunuz? Ezme mi diyorsunuz, sömürü mü? Bu esas olarak kapitalizmden mi kaynaklanıyor?
Kadınların üzerindeki baskı esas olarak kapitalizmden kaynaklanmıyor. Böyle söylersek çok dar olur. Kapitalizmden önce de kadınlar eziliyor, ezilme diyoruz, sömürme demiyoruz, kapitalizm ortadan kalktıktan sonra da aslında kadınların toplumsal rolleri tam olarak değişmeyecek. Erkek egemenliğinin kendisi o kadar yerleşik bir sistem ki...

Erkek egemenliği sizce bir sistem mi?
Evet.

Kapitalizm gibi bir sistem mi yoksa marksist terimlerle ifade edersek üst yapıya ilişkin bir şey mi?
Erkek egemenliği kapitalizmin içinde, onunla iç içe geçmiş bir sistem.

Ekonomik temelleri var mı?
Ekonomik temelleri var, marksist kuramın kendisi kısmen yetersiz kalıyor. Mesela kadınların ekonomik hayatın içinde yer almaya başlamalarının kısmen özgürleştirici olduğunu ya da yeterli olabileceğini söyleyebildiği yanları var. Öyle değil aslında. Ya da yeniden üretim denen şeyin bir bölümünü de kadın sağlıyorsa aslında kadının kapitalizm içerisindeki yerini tam olarak oturtmuyor marksizm. Kadını daha çok iş hayatında, ya da işçi kadını ele alıyor, oysa kadının işçi olmadan da yaşadığı birçok şey var.

Zaten çok az kadın işçi olabiliyor değil mi?
Evet. İşçi olsa da en kötü koşullarda işçi oluyor. Kadınla erkek arasındaki bütün ilişki biçimlerini tarifleyen şeyin kendisi kadınla erkek arasında yaşanan her türlü nesnel çıkar çalışmasında, kadının toplumsal rollerinin bu şekilde ortadan kalkmasını sağlayan politikanın kendisi de feminizm olduğu için feminizm şart. Ama öncesinde bir sosyalist devrimin gerekli olduğunu söylüyoruz.

Şu açıklığa kavuşmadı bence, sosyalist devrim neden kadınların kurtuluşunun ön koşuludur. Şu da açıklığa kavuşmadı bence. Kadınların kurtuluşu nedir, neyin ortadan kalkması neyin kurulmasıdır?
Kadınların kurtuluşu erkek egemen sistemin ortadan kalkmasıdır. Kadınların toplumsal hayattaki rollerinin değişmesi gerekiyor, bu sadece kadınlar daha çok sokağa çıksınlar, politika yapsınlar, çok para kazansınlar değil. Köydeki bir

kadın da çok zengin bir kadın da kocasından dayak yiyor.
Diyelim ki sosyalist bir devrim oldu, kadının toplumsal rolünde bir değişiklik olabilir. Diyelim çamaşırhaneler, yemekhaneler açarsınız, kadının üzerindeki yükün bir kısmını alırsınız. Ya da kadının cinsel kimliğiyle ilgili baskıyı ortadan kaldırırsınız, evlenmek zorunda kalmaz, istediği kadar çocuk yapar, hiç çocuk yapmaz. Ama bu o kadar yerleşik bir sistem ki ama bunun bütün koşullarını oluşturmadığınızda, erkeklerin zihniyetlerini değiştirmediğinizde çok büyük bir değişiklik yapmış olmazsınız. Erkek egemen sistemin ortadan kalkması, bütün bunların olması için pozitif ayrımcılık yapmanız gerekiyor.

Ben aslında bunların sonunda ne olacak demek istemiştim. Mesela benim açımdan kadınların kurtuluşu cinsiyetin ortadan kalkmasıyla olacak.
Evet, ben bunu tarıflemedim. Aslında böyle bir şey. Belki de gerçekten kadın ve erkek diye bir şeyin olmamasıyla belki kadınların kurtuluşunu sağlayabiliriz.

Sosyalizm esas olarak üretim araçlarının el değiştirmesidir. Kamu mülkü olmasıdır. Bu kadınların durumunu niye değiştirsin? İkinci sormak istediğim şu, her görüştüğümüz sosyalist yemekhaneler, çamaşırhaneler falan diyor. Ama çamaşırhaneye çamaşırı kadınlar götürdükten sonra bir anlamı yok bunun.
Evet.
Sosyalizmin kadınlara vaat ettiği daha fazla eğitim, daha fazla iş, ev işlerinin erkeklere paylaşılarak değil, kamu aracılığıyla çözülmesi önerilerini ileri kapitalist ülkeler büyük ölçüde sağladılar. Biraz kadınların mücadelesi sonucu, eğitimde kotalar, iş alanında imkânlar falan sağlandı. İkincisi, hizmetçi tutmak çok zor ve pahalı ama çok ucuz çamaşırhane de var, çok ucuz lokantalar var. Yani ileri kapitalizm, sosyalizmin kadınlara vaat ettiği şeylerin neredeyse tamamını sağladı. Öyleyse neden sosyalist bir devrim kadınların kurtuluşunun önkoşuludur? Ben aralarında tarihsel bir ilişki olduğunu düşünüyorum, kadınların kurtuluşu bence daha sonra olacaktır ama aralarında neden bir nedensellik ilişkisi var?
İleri kapitalist ülkelerde kreşler falan açılıyor ama yine kadın sorumlu oluyor çocuktan. Sosyalist ülkede eğer kreşe çocuğu ben götüreceksem evde yaparım zaten. O yüzden üretim ilişkileri değişmediği sürece ne olursa olsun evdeki işi sen yapıyorsun. Bu kapitalizme de yarıyor ama erkeğe daha çok yarıyor. Bu üretim şeklinin ortadan kalkması gerekiyor. Bunun için kapitalizmin ortadan kalkması gerekiyor.

Bu işten yararlanan erkekler. Kapitalizm bulduğu her çelişkiden faydalanır. Kapitalizm bundan faydalanıyor ama o ülkelerden de gördüğümüz gibi bu olmasa da varlığını sürdürebiliyor. Kadınların evde karşılıksız çalışmalarıyla kapitalizm arasında bir ilişki var ama doğrudan bir bağ yok, bu kapitalizmin bir sonucu değil. Ben söylediklerini ikna edici bulmuyorum. Neden kadınların kurtuluşunun önkoşulu kapitalizmin yıkılması olsun?
Kadını sömüren tabii ki burjuvazi değil erkek. O erkek burjuva da olabilir, işçi de olabilir, hatta sosyalist de olabilir. Ancak üretim ilişkilerinin ortadan kalkmasıyla ilgili bir tarafı var. Ama yeterli değil tabii.

EHP bir kitle partisi mi yoksa kadro partisi mi? Yani program ve tüzüğü kabul eden herkes gelir mi?
Evet.

Türkiye'de erkeklerin çoğu karılarını [illegible]. Bir kitle partisi ne kadar önlem alırsa alsın [illegible] gerçek bir kitle partisi olacaksa orada karısını döven adamlar da olacaktır.
Belki sosyalistler de dövüyorlar. Yani dediğin gibi kişiler de geliyor olabilir. Bu ana kadar böyle bir şey bilmiyoruz. Ama olduğunda kadınlar olarak buna bir şey söylememiz gerektiğini düşünüyorum. Böyle durumlarda kadının şikâvetinin esas olduğunu düşünüyorum.

Bir kitle partisi karısını döven erkekleri de temsil eder. İşçi sınıfının parçası onlar da çünkü.
Tabii, genele yönelik bir politika yaptığın zaman, diyelim mahalle çalışması yaptığında, oradaki erkekler karılarını dövüyordur. Bunun yolu da o adama gidip, "Karını dövme," demek değil.

Böyle bir partinin, feminist mücadeleye çağrı yapan bir afiş asması içine siniyor mu?
Astığıma göre içime sınıyor.

Bir mantıksal problem yok mu bunda?
Aslında tabii genele yönelik politika yapıyoruz. Oradaki erkeklere gidip karınızı dövmeyin demenin de çözüm olmadığını biliyorum en fazla oradaki kadınla o mucadeleyi yurutüyor olurum. Ama tabii o partiyi temsil ediyor. ◆◆◆

Handan Çağlayan

Ebu Garib'de kadınlık ve erkeklik halleri

Ebu Garib'den yayılan görüntüler, kamuoyunun gündemine zehirli bir kamçı gibi iniverdi. Her gün yeni bir vahşet görüntüsü ortaya çıktı. Bütün dünyada infial yaratan bu görüntüler üzerine epeyi yazılıp çizildi daha da yazılacağa benzer.

EBU GARİB karşısında hayretten hayrete düşenler de elbette savaşan taraflar arasında, gözaltı merkezleri ve cezaevlerinde ya da işgal edilen topraklarda böylesi vahşet olaylarının hatta daha fazlasının yaşandığını bilmekteler. 1990'lı yıllar boyunca bizzat yaşadığımız topraklardaki savaş benzer vahşet görüntülerine kaynaklık etmişti. Ebu Garib'in yarattığı şokun asıl sebebi, Irak'a demokrasi getirme iddiasındaki dünya egemenlerinin askerlerince icra edilmesi olsa gerek. İnanılmak istenen bir masalın tuzla buz olması gibi bir şey. Saddam diktatorluğu üzerinden meşruiyet arayan bir işgalin demokratik inşa söylemi ile taban tabana zıt bir pratiğin fotoğraflar ve video görüntüleri aracılığıyla saçılıp dökülmesi. Görüntülerin ortaya çıkması İngiliz ve ABD hükümetlerini en azından kendi kamuoyları karşısında zor durumda bıraktığına göre kendilerinin kastı aranmayabilir. Ama dünya kamuoyu karşısında hukumetlerini zor durumda bırakan görüntülerin Amerikan askerleri için farklı bir etki yaptığını tahmin etmek hiç de zor değil. Bu goruntulerin Ortadoğu'da inşa edilmeye çalışılan hegemonyanın 'zor' bileşeni ile ilişkisi üzerine tartışmaya değer. Ama ben bu hegemonyanın toplumsal cinsiyet boyutuna ilişkin bir iki saptama yapmak istiyorum. Bir fotoğraf karesi: Üzerlerinde başlarına geçirilen çuval dışında bir şey olmayan çıplak Iraklı erkekler balık istif eder gibi ust uste yere yatırılmışlar, başlarında bir Amerikan askeri. Bu çıplak erkeklerin başında bir zafer edasıyla duran asker bir 'kadın'. Kadın askerin elinde uzun namlulu bir silah var ve ucu havaya kalkık vaziyette poz vermiş. Şimdi durun ve bir dakika duşunun. Bildiğiniz savaş goruntulerini, çıplaklık yoluyla aşağılanmaya ilişkin söylenenleri gözden geçirin. Bir de toplumsal olarak kadınlık ve erkeklik üzerine olan ezberlerinizi. Tum bunlar ile fotoğrafı yan yana getirip bakınca yerine oturan yönler olduğu gibi çelişkili sayılabilecek yönler de yok değil. Bir kere işkencenin bir irade kırma, sindirme aracı olduğu açık. Bütün egemenlerin tarih boyunca egemenlik altına almaya çalıştıkları kesimlere uyguladıkları bir yontem olarak işkence bir kez daha Iraklı tutsaklar üzerinde uygulanmaktadır. İşkencelerin en etkilisi cinsel içerikleri olandır, çunku insan onurunu doğrudan zedeleyerek en kolay yoldan irade kırmaya yarar. Burada uygulanan da budur. Fotoğraf işkence görenlerde ve kendilerini onlarla özdeşleştirebilecek tum Iraklılarda bir aşağılanma duygusunun gelişmesine hizmet ederken, işgalci militarist guçlerde de egemenlik duygusunu gelişturmeye, hâkimiyetlerini pekiştirmeye hizmet edecektir. Gelelim kadın askere. Uymuyor gibi değil mi? Şimdiye kadar işgal guçleri, gittikleri yerlerdeki kadınlara tecavüz ederek, bu imge yoluyla işgal edilenleri hadımlaştırma yoluna gittiler. Kolayca vatan toprağıyla özdeşleştirilen kadın bedeni işgal edenler ile o bedeni korumaya koşullanmış erkekler ordusu arasında bir savaş alanına dönüşturulmuştur. Sömurge halklar için vatan toprağı, ana ya da sevgili olarak, erkekler tarafından gerekirse canını vererek korunması gereken pasif bir nesnedir. Vatanı ya da kadını korumak namus meselesidir. Aynı gerekçelerden dolayı sömurgeciler, ayak bastıkları topraklardaki kadınlara karşı tacız ya da tecavuz gibi uygulamalarla sömurge erkekleri onursuzlaştırdıklarını duşunurler, onları 'iktidarsız'laştırırlar. Franz Fanon, bu noktadan hareketle sömurge erkekleri 'erkekliklerini yeniden kazanmak' için sömurgeciliğe karşı savaşmaya çağırmıştır. Anlaşılacağı uzere tumuyle eril bir senaryodur bu ve hikâyeyi yazanlar her iki tarafta da erkeklerdir. Erkekler arası bir guç ve iktidar savaşı kadın bedenleri uzerinden yurutulmektedir. Şimdiye kadar kadınlar sahnedeki pasif mağdurları oluşturmuşlardır. Egemenlik doğrudan eril bir durumu ifade etmektedir. Hele de militarizmle iç içe geçmişse, cinselliği aşırı abartılmış bir maçoluğun dışa vurumudur. Fuzelerin fallik duruşundan tutun da savaş stratejilerine ilişkin söylemlerin tumuyle cinselleştirilmiş olmasına, askerlik ile erkeklik özdeşleştirmesine kadar binlerce ornek sıralanabilir. Şimdiye kadar anlatılanlar ile başta sözü edilen fotoğraf karesindeki kadın asker uyumsuz hatta absurd gibi gorunmektedir. İçinde bulundukları askeri, siyasi vb. bağlamdan soyutlanarak, sadece biyolojik cinsiyetleri açısından değerlendirildiğinde bu fotoğrafın mantıklı bir okumasını yapmak imkânsız gibi gorunmektedir. Oysa biyolojik cinsiyetinin yanı sıra, tutsakların ve kadın askerin ulusal aidiyetlerine, içinde bulundukları iktidar ilişkilerine, Irak-ABD arasındaki ilişki bağlamında bakıldığında uyumsuzluk algısı yerini acı bir kavrayışa bırakmaktadır. O fotoğraf karesindeki kadın asker, Irak'taki Amerikan militarizminin tumuyle eril tahakkumunu temsil ediyor, yerde yatırılan erkekler ise kadınlaştırılmaya çalışılan Irak halkını. Bu fotoğraf karesinin temsil ettiği toplumsal cinsiyet kurgusu, biyolojik cinsiyete ilişkin algıları tumuyle ters yüz etmektedir. O askerin kadınlığı Amerika'nın Irak halkı uzerindeki tahakkumu ile massedilerek, onu Iraklılar karşısında erkek bir iktidarın temsilcisi halıne getirirken, Iraklı erkekler ise bu tahakkum karşısında, iktidarsızlaştırılmakta, dahası kadınlaştırılmaktadır. Bu siyasal bağlamın yarattığı yeni kadınlık ve erkeklik halleri, o kadın askerin ABD ordusundaki erkek askerler tarafından tacize uğramasına engel olmayacağı gibi, serbest bırakılan tutsakların, gunluk hayatlarında kadınlar uzerindeki tahakkumlerine devam etmeyecekleri anlamına gelmeyecektir

Handan Koç

kuzulara sessiz kalmak

"Sana ne gözle bakarlar?" Bu, kadınlar açısından, "bakire misin?" sorusu kadar korkutucudur. Ama artık kadınlar bu soruya direniyor.

GEÇEN ay mecliste anayasa değişiklikleri tartışılırken kadın-erkek eşitliği konusunda alınacak yasal tedbirlere pozitif ayrımcılığın da eklenmesi söz konusu oldu. Bu talebi AKP reddetti. Kabul edilen, "Devlet kadın erkek eşitliğini yaşama geçirmeyi sağlamakla yükümlüdür," ifadesi için yedi AKP'li ise, "feminizm hareketi anayasa ile guvence altına alınıyor," gerekçesiyle karşı oy kullandı. Anayasa Komisyonu Başkanı Prof. Burhan Kuzu da, "Pozitif ayrımcılığa karşı değilim ama getirilen duzenleme de yeterli. Sıyaset ağır iş, TBMM sabahlara kadar çalışıyor. Gece saat 23.00'den sonra evine gelen kadına farklı gözle bakılıyor. Bu konuda Etiler'i örnek almayın, kadınların evlerinden uzak olmalarının sakıncaları açısından sıyasete öncelikle mahallı seçimlerle başlaması lazım," diyerek buyük bir "samimiyet" gösterdi.

Gerçi sonra bu sözlerin kendinin değil bılım adamlarının göruşü olduğu şeklinde yan çızdi ama olsun. Burhan Kuzu 1955 Kayseri Şıhlı Beldesi doğumlu, yanılmıyorsam İHL çıkışlı. İstanbul Hukuk Fakultesi'nde ve Sorbonne'da eğıtım almış. Yetmişli yıllarda İstanbul'da okurken sonra aynı Üniversite'de hocalık yaparken gece rastladığı kadınlara ne gözle baktığını bılemiyoruz. Kuzu Polis Okullarında hocalık yapıyor, AKP kurucusu, Marmara Vakfı üyesi, Abant toplantıları mudavımi. Doğu Turkıstan davasına, partisine bıraz ters duşerek sahip çıkacak kadar da efe birisi. Kendisi böyle çok yönlu ve başarılı bır erkek. Biz kadınlara ıse onun ve eşinin aklına uyup siyasette en fazla belde yönetıcılığiyle yetınmemizi öneriyor. Yemezler! demez mi kadınlar.

Naif-muhafazakar

Kuzu'nun açıklaması çok eleştırıldi, konu günlerce köşe yazarlarınca ele alındı. Bu arada Nuray Mert konuya ayırdığı yazısında Prof. Nur Vergin'in Anayasa komisyonu başkanımızı zamanında taşralılıkla eleştırdiğinden bahsederken Kuzu'nun kadınlarla ılgılı söylemini de naif-muhafazakâr olarak nitelendirdi.

Bu söylemi naif bulmak fazla hoşgörulu bir ifade. Gerçi bazı kadınlar kendilerini Kuzu'ların tehdit alanında görmuyor. Gulay Gökturk de Tercüman'da Kuzu'dan yuce bır hukukçu olarak bahsetmış. Her kadın, "Herkes ne der?" sorusuyla bir gece yarısı karşılaşabılır. Bu soruyu soran anne, baba ya da kocanın isteği kadının hayatını denetlemektir. Ama insaf, mılletvekılı olabılecek bir kadını komşularının eve geç geliyor dıye baskı altında tutabıleceğine kim inanır. Kuzu aılesi nasıl bır semt de yaşıyorlar bilmıyorum ama kadınlar bazı küçük beldelerde bile evlerine istedıkleri saatte girip çıkabılıyorlar artık. Ama Kuzu şu anda tam etkili olmayan bir geleneği temsil edıyor ve meşrulaştırmak istıyorsa o başka.

pozitif ayrımcılık

POZİTİF yrımcılığın yanlış anlaşıldığını düşünüyorum. Bu yönteme karşı olanlar kadınlarla erkekler arasında ayrımcılık yapmanın kadınlara bir hakaret, eşitlik ilkelerine bir darbe, erkeklere karşı kadınları kayırma olduğunu duşunuyorlar. Önce pozitif ayrımcılığın niye bir hakaret konusu olmadığını açıklamalıyız. Kanunen kadınlarla erkeklerin eşit olduğunun tanınması fiılen bu eşitlığin geçerli olması için gerekli fakat yetersiz bir şart. Kadınların kayrılması fiılı eşitliğin sağlamasının olmazsa olmaz koşuludur. Eşıtlık kadınlarla erkeklere aynı şekilde davranarak sağlanamaz. Kadınlarla erkekler arasında var olan farklılıklar ki bunlar toplumsallaşma ile yakınen ılgılıdır, eşıt olanaklara, eşit statuye kavuşmada engel oluşturur. Bu engeller ancak pozitif ayrımcılık yontemleri mesela kotalarla giderilebılır. Parlamentodaki kadın temsilcıler konusuna bakalım. Meclise seçılme baştan sona kadına karşı ayrımcılık yapılarak yurutulen bir oyundur. Bu ayrımcılık ancak kota gibi ters ayrımcılık ile giderilebilir. Parlamenterler buyuk bir çoğunlukla üniversite mezunudur, bir ış sahibidir, ekonomik açıdan bağımsızdır. Turkiye'de uzun yıllar universite mezunlarının dörtte biri kadın olmuştur. Bu gun bıle bu oran bire ikidir. Kadınların işgucune katılım oranı kentlerde yuzde 16'yı geçmez. Kadınlar meslek sahibi değıldır. Ekonomık özgürlukleri yoktur. Yani parlamenter olabılecek kadın havuzu kadınlara karşı ayrımcılık yapıldığı için dardır. Erkekler fiılen kayrıldıkları için daha çok eğitim görmuş, meslek sahıbi olmuş, ekonomık özgurluklerıne kavuşmuşlardır. Sıyasal alanda kadınlara karşı negatif ayrımcılık burada bıtmez. Toplumun kadınlardan ustlenmesını beklediği annelik ve eş rolleri erkekleri kayıran bir bıçimde tanımlanmıştır. Bu roller kadınların gece parti çalışmalarına ve uzun kampanyalara katılmalarını zorlaştırır. Sıyasal hayat erkeklerın çalışma koşulları duşunulerek, erkeklerin insan ilişkilerını yurütuş bıçimlerıne göre erkeklerce duzenlenmıştır. Parti çalışmaları mesai saatleri dışında yürutulur. Bu saatler gun içinde daha çok boş vakti olabılecek ev kadınlarına veya 9-5 çalışıp, beşten sonra ev işlerini duzenlemesi gereken meslek kadınlarına uygun zaman dılımleri değıldır. Meclise temsıl konusunda Turkiye'de yaptıkları listelerle son sözü parti başkanları belirler. Suyun başını erkekler tutmuştur. Parti başkanları kendi ekıplerını seçer ve bu seçimde aynı dili konuştukları, kendılerini daha yakın hıssettikleri, yıyip içebıldikleri veya daha başarılı olacaklarına inand kları erkek hemcinslerini tercih ederler. Kadınların sıyasal temsılı listeler belirlenirken de engellenir. Yani oyun eşit şartlarda, eşıtler arasında oynan bir oyun değıldır. Ancak kadınlar kayrılırsa, yani kota uygulanırsa, eşıtlık ılkesi fiılen hayata geçebilir, kadınlara karşı negatif ayrımcıl k önlenebilir. Kota eşitlik ilkesine bır darbe değıl, bu ılkenın anlam kazanmasıdır. Bu nedenlerle Avrupa'nın hemen her devleti kotalarla kadınların siyasal temsıl oranlarını arttırmıştır. Avrupa Birlıği'ne üyelik surecinde, uyum yasaları ile radikal değişiklikler yapan Turkiye'de kotanın, neden uygulanması gerektiğini iyi anlatabıldığimiz takdirde, gerçekleşebileceğını duşunuyorum. Üç yıl evvel muhafazakâr partılerın çoğunlukta olduğu ataerkil bir meclisten formal eşıtlık ilkesinin ötesinde fiılı eşıtlığı sağlamaya yonelik değışıklikler getiren, kadının para karşılığı olmayan ev içi emeğıne, evlılık süresınce edınılen mallara katılmasına olanak sağlayarak, maddı bir değer kazandıran bır yasa geçmıştır. Kota niye kabul edılmesin!

Yeşim Arat /Boğaziçi Üniversitesi
Sıyaset Bılımi ve Uluslararası İlişkiler Bolumu

Devrim Gökçek

FİLİZ KOÇALİ

Sosyalist partiye feminist başkan

Geçtiğimiz günlerde Sosyalist Demokrasi Partisi (SDP) genel başkanlığına bir kadın seçildi: Filiz Koçali. Arkadaşımız Devrim Gökçek Filiz Koçali ile politik yaşamda kadın olmayı ve başkanlık sürecini konuştu.

SİZİ biraz tanıyabilir miyiz?
Babam benim doktor olmamı çok istiyordu ama orta üçte kendi kendime gazeteci olmaya karar verdim. Biz üç kız kardeştik, okumam konusunda evden bir engelle karşılaşmadım. Ben erkek çocuğunun kıymetli olduğunu çok sonra öğrendim. Evde böyle bir durum hissettirilmedi bize. Ben kız çocuk olmanın sıkıntısını bir tek erkeklerle ilişkide sınırlamalarda yaşadım. Üniversiteye girince hayatımda iki tane şey değişti. Biri; toplumdaki adaletsizliklerin, gelir dağılımındaki farklılıkların adının sınıf meselesi olduğuydu. Bunu keşfetmiş olmam benim için çok önemliydi. İkinci mesele de Kürt sorunuyla tanışmamdı. Okulda özellikle Diyarbakırlı çok arkadaşımız vardı. Onlarla konuşma ve tartışmalarımızla yeni bir halkın varlığını keşfettim diyebilirim. O dönemlerde gençlik tabii, okulda hangi siyaset güçluyse o siyasete yönelinirdi. Benim sürecim öyle olmadı. Ben işçi sınıfına ve Kürt meselesine vurgu yapan bir siyaset aramaya başladım. Kürtlerin bir derneği vardı DDKD (Devrimci Doğu Kultur Dernekleri) diye. Oraya gidip geldim. Ama hiç Kürt kadın yoktu. Kurt erkek öğrenciler vardı. Oradaki arkadaşlar da dediler ki, "Sen Kürt meselesine sıcak bakan bir Turk siyasetinde çalışma yap." Sonra böyle bir siyaset aradım, buldum kendime.

Kürt arkadaşların önerisi mi böyleydi?
İnanılmaz dinamik bir ortam var. Millet bildiriler dağıtıyor, gazeteler satıyor. Ama Kürtlerin daha sınırlıydı burada yaptıkları çalışma. Benim enerjimi kesmiyordu. Ama o davaya da çok inanmıştım. Ezilen bir halk var ama benim orada yapacaklarım da sınırlı. Mesela bazı Kürt evlere gidiyorduk, Kurtçe bilmiyorum, ilişki kuramıyorum filan. Bir sosyal klik gibi, onlarla oturuyorum kalkıyorum. Daha üniversite birinci sınıftayken, bir ay çalışıp Kürtçe marş söylemiştim eylemde. Sonra bir siyasetle ilişkilendim. İşçilik yapacağım, dedim. Beni bir sendikaya götürdüler. Çok ilginçti. Bu mucadelelerden sonra fabrika işçiliğini koparttım ben. İşçilik yaptım bir sure. Çok önemli bir deneyimdi benim için. Büyük bir fabrikaydı. Çok önemli bir iş başardık biz orada. Turk-İş örgutluydu orada ve DİSK'e geçiş denenmiş daha önce ama bütun örgutlu işçiler işten çıkarılmıştı ve bir tedirginlik vardı. Birkaç kadın girmiştik oraya. O zamanlar erkekler profesyonel devrimcilik yapar kadınlar çalışırdı. Gerçi haksızlık etmeyeyim benim de profesyonel olmamı önermişti arkadaşlar ama ben ısrarla sınıfın içinde durmayı istemiştim. Neyse o sırada evlendim. Neyse ben açık alanda çalışma yapmaya başladım ama fabrikayla bağım kopmadı. Sonuçta da fabrikayı ele geçirmeyi başardık. Ardından 12 Eylul geldi. Ve biz kaçak duruma duştuk. Bir süre kaçak kaldıktan sonra yakalandık. Yolda tesadufen alındık aslında. Sonra bırakıldık. Sonra okula bir gittım, yirmi beş dersim filan var. Okulu bitirdim. Bir sure sonra çocuğum oldu. İki üç yıl siyasetten koptum, çocukla ilgilenirken. Zaten herkes ya yeraltında, ya da cezaevindeydi. Sonra artık bir şeyler yapmak lazım diye düşündüğüm dönemler başladı. Gazetecilığe başlama sürecimle, insan hakları mücadelesi ve kadın hareketindeki aktıflığım aynı donemde başladı. 1986 yılında Kadınca'da muhabir oldum ben. Tabii ilginç bir dönemdi. O zaman ya ortam uygundu bilemiyorum. Hiçbir siyası görüşümü saklamak zorunda kalmadım. Hatta eylemlerden geri kalmadım. Gözaltına filan alınıyordum.

Problem yaşamadınız yani...
Yok yaşamadık. Gelişim yayınları, Nokta dergisi, Kadınca filan. Zaten herkes ya girmiş çıkmış, ya da bir yakını bir şeyi cezaevinde olan insanlardı. Ercan Arıklı da iyi bir patrondu. Solcuları ya da solla ilişkilenmiş insanları işe alıyordu. Ben asıl olarak Duygu Asena'yla çalıştım. Duygu'yla çok severdik birbirimizi. Hem işimi yapmamı isterdi, hem de başıma bir şey gelmesin diye beni kollamaya çalışırdı.

Feminizmle bu dönemde mi tanıştınız?
Aynı üniversite hayatına başladığımda keşfettiğim şeyler gibi kadın erkek arasındaki ezilme ezme ilişkisinin adını koymak ve dünyaya böyle bakmak da 86, 87 yıllarında oldu. O da çok

önemli bir pencereydi benim için dunyaya bakarken. Bu üç hassasiyetim her zaman birbirine paralel gitti. Kimi zaman biri diğerlerinden öne çıktı, biri geride kaldı. Mesela 1990 yılına kadar insan hakları mücadelesi ve kadın mücadelesi daha öndeydi. Sonra o dönem dayağa karşı kampanya ve miting oldu. Mitingle de iyice etkilendim zaten. Ve bu işin bir parçası olduğuma karar verdim. Ondan sonra aralıksız her kampanyanın kenarında, ucunda, önunde, bir yerinde mutlaka oldum. Çok önemli işler yaptığımız duşünuyorum o dönemde. Son derece radikal işler yaptık. Bugün kadınların rahatlıkla daha önceden erkeklere ait olan mekânlara gitmelerinde payımız olduğunu duşünüyorum.

Sizin için en önemli eylem hangisiydi?
Bizim bence en radikal eylemimiz boşanma eylemiydi. Çok sayıda evli kadın vardı, ben de onlardan biriydim. "Biz bu aileyi reddediyoruz" diye boşanma dilekçelerimizi verdik. Birkaç arkadaşımız boşandı. Benim de dahil olduğum bazılarımızı boşamadı hâkimler. O dönem bizim için de başka kadınlar için de çok önemli bir dönemdi. Çünku o hareketlilik içinde çok önemli olan bugün de eksik olduğunu düşündüğüm bir şey bu, biz kamuoyuna seslenmeden önce kendi aramızda konuşurduk. Bizden önceki kuşaktan kadınların hazırladığı ideolojik ortama bizler gelince ve onların bilgi birikimiyle bizim dinamizmimiz birleşince gerçekten ortaya çok iyi bir sentez çıkmıştı.

Siz *Pazartesi*'nin kuruluş sürecinde de bulundunuz değil mi?
Bence kadın hareketinin en çok tartıştığı, urettiği ve sözunü dışarıya söylediği dönemdi 90-92'ye kadar olan dönem. Benim için de bunun parçası olmak çok önemli bir şeydi. 1993'ten sonra bir durulma oldu. O sıralarda bir şeyler yapalım diyenler arasında dergi meselesi konuşulmaya başlandı. Çeşitli uzun tartışmalardan sonra Pazartesi'yi çıkardık. Pazartesi'nın kuruluşu da, ÖDP'nin kuruluşu da aynı döneme geliyor. Ben de ÖDP'nın ilk kuruluştan itibaren organlarında yer aldım. Pazartesi'den ve ÖDP'den ayrılık süreçlerim de yine aynı döneme denk geldi. Ondan sonra da ÖDP'den ayrılan sosyalistler olarak bir parti kurma önerisi etrafında birleştik. İki yıldır da SDP içerisinde çalışıyorum.

Başkanlık meselesine gelelim...
SDP'de başkan olmam aslında sürpriz de değil rastlantı da değil. Çunku özellikle ÖDP sürecinden beri, yani ayrılığa karar verdiğimizden beri ben bir tur butun muhaliflerin temsilcilıği gibi bir şeyim vardı zaten. Alternatif aday çıkarıldığında o zaman ben olmuştum. Ayrılık basın açıklamasını ben okumuştum. O yüzden bir rastlantı değil. Şundan da değil, yani biz pozitif ayrımcılık, kadınların parti içinde cinsiyetçiliğe karşı mücadeleleri filan da yeni bir şey değildi. Ta ÖDP'den başlayan. Tabii ÖDP'deki o mucadele de rastlantı değil. Sonuçta o dönemın kadın hareketinin etkileri.

Adaylık aşamasında problem yaşadınız mı?
Olmadı. Tek aday bendim. Partide farklı gruplar var. Bu grupların bazıları da feminizme esastan karşılar. Gerçi partideki kadınların büyuk çoğunluğu kendisini feminist diye tanımlıyor. Adaylığımla ilgili yöntemsel bazı problemler söyleyenler oldu ama kadın olmayı bırak bir feminist başkan istemiyoruz gibi bir laf hiç olmadı, gundeme gelmedi. Aksine benim adaylığımı öneren, ısrar eden arkadaşlar bir kadın başkanın olmasının çok iyi bir şey olduğunu dile getirdiler. Açıkçası ben bu işi yapabileceğimi duşunuyorum. Bir partinin genel başkanlığı hem bir onurdur, hem bir görevdir. Bu onuru yaşamak isterim. Ama açıkçası başkan olmayı çok düşunmediğim bir dönemdi, biraz hazırlıksız yakalandığım dönemdi. Israrlar ve bir kadın başkan bize yakışır vurgusu çok önemli oldu. Ama şöyle de olamadı. Hani kadınlar birleşip, kadın meclisinden bir kadın başkan olsun gibi bir şey olmadı. Bu belki daha iyi olurdu. Böyle olmadı ama kadınlarla erkekler ortak önerdiler. ÖDP'den ayrılıktan beri beş senedir ben bu işin çok önunde olduğum için de ilk akla gelen uç beş isimden biri olmam çok normal. Çok tebrik telefonu aldım, Behice Boran'dan sonra ilk kez oldu diye.
Behice Boran'ın Pazartesi'ye hikâyesini yazmıştım ve çok etkilenmiştim gerçekten. Özellikle bilgi birikimi açısından çok kıymet verdiğim birisi. Marksizmi Turkiye'de en iyi bilenlerden biri. Hayatında birçok şeyden vazgeçerek görevini yapmış bir kadın ve ayrıca hepimizin onuru Behice Boran. Dolayısıyla biraz fazla geliyor böyle bir benzetme, mutevazılık değil bu.

Siz feministsiniz aynı zamanda değil mi?
Evet, İlk feminist başkan olmak önemli. Bu bana kadın başkan olmaktan daha önemli geliyor. Her kadın kısmen duşunurse kendi hayatını, yakınındaki kadınların hayatını, görur adaletsizliği. Ve her kadının hayatında isyan ettiği, mücadele ettiği, hayatını değiştirmek için yaptığı kuçuk şeyler vardır. En katlanılmaz, dayanılmaz hikâyelerde bile isyan vardır. Ama bunu sistematik olarak düşünmek ve mucadele etmek başka bir boyut tabii. O yüzden de ben bir feminist genel başkan olmayı çok önemsiyorum. Çunku feminizmin sosyalist solda da epeyce bir meşrulaşma

mucadelesi vardır. Sizin dönemınızde o kadar acımasız değil ama bizim dönemimizde ilk sesini çıkaran feminist kadınlara faşist bile denmişti. Halbuki kadın kurtuluş hareketi, bugüne kadar Türkiye'deki en zor konularda düzgun tavır almıştır. Bir tanesi Kürt meselesi, bir tanesi siyasal İslam meselesidir. Buralarda Pazartesi'nin de bizim olduğumuz ilk beş yıllık dönemiyle ilgili konuşabilirim. Türkiye'yi en bölen iki şey konusunda ki egemen ideolojinin etkisinde sol da kaldı, kadınlar da kaldı. Ama sonuçta kadın kurtuluş hareketinde kendini tanımlayan kadınlar çok düzgun bir yerde durdular. Nitekim en kritik dönemde "arkadaşıma dokunma" gibi kampanyaları kadınlar başlatmıştır. Ben feminizmin bütün ezme ezilme biçimlerini doğru kavranmasının zeminini oluşturduğu kanaatindeyim. O yuzden de bir feminist genel başkan çok önemli.

Aldığın tepkiler nasıl?
Çok ilginç tepkiler aldım. Parti farkı gözetmeden, en çok sahiplenen, destek veren kadınlar oldu. Arıyorlar, "tebrik ederim, ne kadar iyi," filan, bunu erkekler de söylüyorlar. Türkiye'nin dört bir yanından arayan kadınların mutluluğunu hissettim. SHP'den, CHP'den bile kadınlar arayıp tebrik ettiler bu beni çok mutlu etti. Bir de artık kimse kadınlar bu işi beceremiyor gibi bir şey söyleyemiyor, yapıyoruz işte kadınlar bu işi daha iyi yapıyor. Erkekler bir çalışıyorsa biz beş çalışıyoruz. Ben hayatım boyunca çalışarak, emeğimle ayakta kaldım. Sosyalist gruplar dahil her yerde erkekler daha rahat yaşıyorlar, evde ne yemek var, çocukla ilgilenmek gibi sorunları olmuyor.
Sonuç olarak bu bir başarı, bundan on beş yıl önce sosyalist hareketin bir bölümu feminist kadınlara faşist, burjuva filan diyordu. Sosyalist Demokrasi Partisi'nin bir feminist başkanının olması bütün kadınların bütün feministlerin başarısıdır diye duşunuyorum.

Hacer Nalbant / Handan Koç

ereksiyon yetmez!

24-26 Mayıs'ta İstanbul'da gerçekleşen 5. Ulusal Cinsellik ve Cinsel Tedaviler Kongresi'nde bir konferans veren New York Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü'nden Prof. Dr. Leonore Tiefer'le cinsel problemlerin ilaç endüstrisi tarafından tıbbileştirilmesine karşı açtığı kampanya üzerine konuştuk. Söyleşiyi aynı kongreye "Kadın Dergilerinde Cinsellik" üzerine bir sunuşla katılan Sosyolog Hacer Nalbant'la birlikte yaptık.

KONFERANSINIZ "Tıbbileştirme cinsel yaşam ve cinsel sorunlar için bir çözüm mü bir tehdit mi?" başlığını taşıyordu. Tıbbileştirme (medicalisation) kavramıyla neyi kastediyorsunuz?

Bu bir alanın tıbbi bir bakış açısıyla ele alınmasını ve tıbbi kurumlar tarafından yönetilmesini tanımlayan sosyolojik bir konsept. Biliyoruz ki kadınların cinsel problemleri daha çok aile yapısı, gelenekler ve baskılarla şekillendirilmiştir. Tıbbileştirme neticesinde doktorlar hastalık kategorileri yoluyla oluşmuş bakış açılarını kullanarak "cinsel işlev bozukluklarıyla" ilgilenecekleri için toplumsal yapının önemi gözardı edilir. Böyle bir tıbbileştirme statukoyu sürdürmeye yarar. Tabii ki birkaç ayrıcalıklı kadın için cinsellikte tıbbi yaklaşım yararlı olabilir ama genel olarak baktığımızda çok anlamlı olmaz.

Ayrıcalıktan kastınız parasal imkân veya başvuracak bilgi sahibi olmak mı?

Yok hayır onu demek istemiyorum. Söylemek istediğim şu. Eğer eşitlikçi ilişkiler içinde yaşayan, sömürülmeyen ve eğitimli bir kadınsanız, doktora gıdıp orgazm olamama sorununuza çare bulabilirsiniz. Böyle olduğunda doktorlar size yardım edebilir çünkü rahatsızlıklarının sebebi sosyal yapı değildir. Ama kadınların çoğunluğu için durum böyle değil. Dolayısıyla tıbbileştirme rahatsızlıklarının toplumsal sebeplerinin gözardı edilmesine hizmet edecektir. Kadınlara değil doktorlara ve ilaç şirketlerine yarar sağlanacaktır.

Sosyal yapının değişmesini istemek çok genel bir talep değil mi? Şu anda öncelikli olan nedir?

Şu anda en önemli olan şey ilaç endüstrisi. Bu endustri hem global, hem çok güçlü hem de çok buyuk paraya sahip." Kadının cinsel işlev bozuklukları" diye bir alan var ve onlar bu alana baktıkları zaman çok büyük bir kâr görüyorlar. Haklılar çunkü tum dünyada kadınlar cinsel olarak dertliler. Kampanyalar, halkla ilişkiler ve reklamlar aracılığıyla, "hey bakın sizin için de bir çözumumüz var," diye kadınlara seslenerek bir pazar yaratmaya çalışıyorlar. Burada batı kulturü kaynaklı ve global olarak algılanan şey şu: tıp bir şey bulacak ve butun kadınlar cinsellikten zevk almaya başlayacaklar. Bense bu tur ilaçlarla kadınların örseleneceğini duşunuyorum. 1998'den bu yana Viagra panoramayı değiştirdi. Bu yuzden kadınlar daha zor bir dönem yaşadılar. Bu yüzden kampanyayı 98'den sonra başlattım. Feminizmin otuz yıllık geçmişinden sonra birçok doktor ortaya çıktı ve, "bakın erkekler için Viagra'yı bulduk sorunu hallettik, ancak kadınların cinselliği hakkında hiçbir şey bilmiyoruz," dediler. Bu çok sinirlendirici. Oysa feministler bu konuda çok önemli araştırmalar yaptılar harika kitaplar yazdılar. Ben onlara bu kaynakları kullanmalarını söylüyorum. Onlarsa kendi laboratuar ortamlarında kendi yönlendirdikleri çalışmaları kullanmak istiyorlar. Bizim çalışmalarımızın politik olduğunu oysa kendi çalışmalarının bilimsel olduğunu söyluyorlar.

Kadın cinsel işlev bozukluğu (female sexual disfunction) sınıflandırması bu alanda sık kullanılıyor...

Kadın cinselliğinde bir tek normal işlev yoktur. Bozukluk buradan yola çıkarak tespit edilemez. Kadınlar birbirinden farklıdır. Farklı şeyler ister farklı şeylere ihtiyaç duyarlar. Genç kadınlar yaşlı kadınlardan farklıdır. Geleneksel bir kadın, özgürlüğünü kazanmış bir kadından farklı şey ister. Normal cinsel işlevden ve bunun dışındaki bozuk olandan bahsettiğinizde çok tıbbi ve sadece biyolojiyle bağlantılı konuşursunuz. Bu durumda normal biyolojiye sahipseniz normal işleve sahipsiniz demek. Oysa biliyoruz ki, dünyada biyolojik açıdan normal olan birçok kadın cinsel işlev açısından normal değil.

Burada şunu mu söylememiz gerekiyor kadını normal olarak tanımlarsak eğer, kadını indirgemiş mi oluyoruz?

Tıbbi model indirgemecidir. Bu modelde her şey biyolojiye indirgenir. Sosyal ve kültürel faktörler gözardı edilir.

Konuşmanızda cinselliğin insan yüzünden bahsettiniz.

Viagra'nın bulunması kadınlar için kötü oldu Evli kadınlar hem eşlerini seks işçilerinden kıskanıyorlar hem de HIV virüsu yüzünden tedirginler. Viagra reçetesiz satılıyor ve günde bir tane alınabiliyor. Elli yaşındaki adamlar yirmi yaşındaymış gibi bir sertleşme yaşıyorlar. Ancak kendileriyle aynı yaşlarda olan eşlerinin vajinası kendi yaşının özellığini taşıyor ve yirmi yaşındaki bir erkeğin ereksiyonunu sevmiyor.

İlaç çiftin ilişkisinin dinamiklerini değiştiriyor diyebilir miyiz?

Evet. Bir ilişkideki gucün dağılımını değiştirmiş oluyorsunuz. Ama ilaç dunyasındakı bilimsel konuşmalarda hıçbır zaman güçten bahsedilmiyor. Ancak aile içindeki gücü yadsıyamazsınız. Erekte olmuş bir penis her zaman mutluluk vermeyebilir. Kadınlar mastürbasyonun ne kadar kısa zamanda orgazmı sağlayabildığını bilirler. Çok sevdiğim bir feminist karikaturde Viagra yerine kullanılabilecek olan şeyler hapla ifade edilmişti. Bunlar kadınla konuşmak, önemli günleri hatırlamak, saygı göstermek, iltifat etmek için haplar. Kampanyada Amerika Psikiyatri Derneği'nın cinsel sorunları sınıflandırma şemasının dışında yeni bir feminist sınıflandırma yaptık. Bunu bir katkı olarak göruyoruz. Cinsel sorunlar arzu sorunu, birleşme zorluğu, orgazm olamama ve acı duymayı içerir. Ama kategori-

www.fsd-i'ert.org

leştirme mantığı değişmelidir. Önce kadınların cinsel hakları ve kadın erkek farklılıkları bilinmeli. Birinci olarak şunu diyoruz: toplumsal külturel faktörler yani cehalet, endişe, bilgi eksikliği, yeterince sağlık hizmeti alamamak sorunlara yol açar sadece biyolojik faktörler değil. İkinci sırada partnere ve ilişkiye bağlı olan sorunlar var. Bunların içinde bastırılmışlık, kaçınma, aldatma, partnerden korkma, hoşlanmama ya da ilişki içindeki dengesiz güç dağılımı, iletişim kuramama gibi sebepler var. Eşin yakınlık göstermemesi, direkt cinsel ilişki istemesi vb. var. Üçüncü olarak psikolojik faktörlere bağlı sorunlar olabilir Fiziksel olarak kendini beğenmeme, etrafta makbul görulen modellerin kendi imajıyla uyuşmaması, kendini yeterince seksi hissetmemek bir de bunların dışında istismar var tabii. İstismarın sonucu olarak psikolojinin bozulması olabilir. Elbette bu faktörler birleşebilir de. Dördüncü faktör de tıbbi olan faktörlerdir. Sadece bu fiziksel sorunlar haplarla ilaçlarla tedavi edilebilir. Bunların oranı çok düşüktür.

Türkiye de erkek egemen cinsel kültürün ereksiyona verdiği önem büyük. Yerli ve yabancı kadınlarla fuhuş yapmaya, genç kadınla evlenmeye, imam nikâhıyla ikinci üçüncü eş almaya da çok meraklılar. Viagra'ya yönelik ilgileri de pek çok ülkeden fazla. Viagra aldıktan sonra seks işçileriyle birlikte olmak evdeki kadınlardan da çocuk yapmak onlar için özenilir bir şema oluyor.

Evet işte feministler bunu söylediği zaman bunun politik olduğunu söyluyorlar. Oysa kendileri bunları başka bir biçimde aktardıkları zaman bunun bilimsel olduğunu söyluyorlar. Buyuk bir ikiyuzluluk var toplantılarda yaptığımız konuşmalarda bunu tıpçılara söyluyorum sizin çalışmanız politik diyorum. Bu konuda toplumsal, yapısal, yerel gerçekleri gözardı ederek politik bir karar veriyorsunuz diyorum.

Medyanın etkisini nasıl görüyorsunuz?

Yuruttüğumuz kampanya cinsellığin standartlaştırılmasından söz ediyor. Bunun bir parçası dok torlar ve onları alıntılayan medya. Doktorlar sağlıklı bır cınsel yaşam için haftada şu kadar eşinizle birlikte olmalısınız diyorlar. Oysa bazı insanlar için her gun cinsel ilişkide bulunmak normaldir, bazısı için haftada iki kere bazıları içinse iki ayda bir. Kendi halinden memnunsa insanları bir standarda zorlayamazsınız. Ben bu konuda "Mc Donaldsatıon of sex" diye bır yazı yazdım. Burada temel duşunce globalleşmenin öngördüğu tekduzelıktır. Bu da dünyada herhangi bir merkezden butun dünyaya hitap edecek bır şey yapıpmesela Pfizer'ın ABD'deki tesislerinden dünyada herkesin aynı anda derdıne çare olma iddıasındaki Viagra'yı -dağıtmaktır.

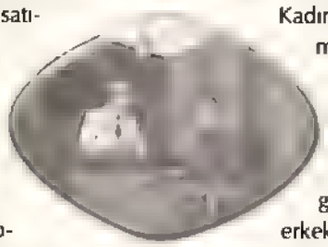

Standartlaştırma mekanizması patriyarkayla uyumlu mu çalışıyor sizce?

Birbirlerini destekliyorlar. Burada fikır Durkheim'dan geliyor. Bilıyorsunuz bu sosyolog rasyonalızasyon üzerine yazmıştı. Toplumda her şeyin bellı rasyonel kurallar çerçevesinde gelişmesinin yararlarından bahsetmişti. Oysa bence cinsellık daha çok yiyecek gibi olmalı. Çok daha kişiye özgü ve yaratıcı olunması gereken, karıştırılabilir, çeşitlendirilebilır bir şey olmalı. Cinselliğın doğal ve yerel bır anlamda kişisel olması gerektığını duşünüyorum. Bazı insanlar cinsellığe düşkundur kendi bedenlerini severler zevk almayı ön planda tutarlar bazı insanlarsa bedensel değil zihinsel zevklere öncelik verirler. Şıir bazı insanların mahremıyetının konusu olabılır, bazı insanlar genıtal organlarını kullanmadan sarılmayı seviyor olabılırler. Seks bir skor- performans meselesinden ibaret olabilir mi? Şımdi bu neye göre ölçulecek? Mesela öpuşme kaç puan? Sarılma puan kazandırıyor mu? Yoksa puan veren tek bır şey mi var? Tam puan için orgazm şart mı? Viagra'da hedeflenen cinsel ılışkı ve erkeklerın boşalması. Bu anlayışa göre klitorisın, bütun bedenın, duyguların aşkın hiçbır önemi yok. Bu genıtal bır model. Viagra bu skorcu duşuncenın bir sembolü. Kadınlar için de orgazmı bu hale getırmek istiyorlar. Bu aynı zamanda cinsel şiddet için de kötü bir şey. Bir cephane sağlanmış oluyor. Fakat doktorlar da onları destekliyor. Eğer ilaç endustrısının önerilerini göz önüne alacak olursak ereksiyon erkek için o kadar önemlı ki yaşamı boyunca bu beceriye sahıp olmalı, böylece akıf sağlığı da surebilir. Gazeteler erkeklerın uzun hayat surmek için sürekli aktif bır cinsel hayat sürmesi gerektığını tıbba dayanarak yazabiliyorlar. Bu çok saçma. Gandhi, kırk yaşından sonra hiç cinsel ilışkıde bulunmadı ve hayatından gayet memnun yaşıyordu.

Ama bir erkek tam bir sertleşme ve birleşme istiyorsa, ilacını içip eşini mutlu etmesi de mümkün değil mi?

Bakın Viagra'nın reklam sloganlarından bırı "mılyonlarca çıftın mutluluğu." Burada çıft olarak kastettıkleri şey ne? Viagra içen adamların karılarının görüşunü nereden bıliyoruz. Reklamda hıle var. Burada sadece erkeklerın söyledıkleri göz önune alınıyor. Amerıka'daki butün reklamlarda da çıftten bahsediliyor. Bız bu konuda bazı araştırmalar yaptık. Bazı kadınlar eşlerinin sorunları olduğunu bunun ilaçla giderıldığini şımdi mutlu olduklarını söyluyorlar. Ama bazı kadınlar da eşının Viagra aldığını ancak bunun onu mutlu etmedığını söyluyor. Bu yüzden çıftler tanımlamasının yalan olduğunu duşünuyorum. Bazı kadınlar eskiden eşi ereksıyon olduğunda bunun kendisini çekıcı bulduğu ıçın olduğunu duşunduğünü şımdi ise öyle olmadığını duşunüyor. Sevişmenin hapa bağlı mı yoksa doğal mı olduğunu bilememek kötü bır şey. Eğer kadın yeterı derecede uyarılmadıysa çok fazla acı duyabiliyor. Özellıkle kadın güçsuz durumdaysa hayır dıyemeyecek, reddedemeyecek konumdaysa ekonomik veya psıkolojık olarak bağımlıysa eşini mutsuz etmek istemiyorsa ancak adamın mutlu olması ıçın evet derse bunlar kadına bir fayda sağlamaz. Ayrıca huzursuzluğa ve şıddete neden olabılır. Belki de Viagra sadece biyolojık nedenlerden oturu ereksıyon olamayan erkekler tarafından kullanılmalı. Bazı kadınlar hallerinden çok memnunlar çunkü onların eşleri o gruptan. Kadınların Viagra'dan gerçekten yararlanabılmesi ıçin cınsel özgurluklerının olması gerekıyor ki karşısındakı erkekle guç dengesi içinde olsun. Külturel ve toplumsal farklar dıkkate alınmadığında Viagra kolaylıkla bır cinsel sömürü ve şiddet aracı olabilir.

ayşe düzkan

kapsayıcılık üzerine...

bir siyasi metin, o konuyla ilintili olarak söylenebilecek bütün doğru şeyleri değil, o konuda söylenmesi gereken en doğru şeyi söylemelidir. yani doğrudan olmalı, hedefe yönelmeli ama tabii politik olarak da doğru olmalı.

KADIN kurtuluş hareketinde kampanyaların kapsayıcılığının nasıl ve ne şekilde belirlendiğinin önemli olduğunu düşünüyorum. özellikle türkiye' dışından bir örnek vereceğim. kürtajın yasallaşması için kampanya. böyle bir kampanyanın tek hedefi, yasak olan kurtajın yasallaşmasıdır. bunun için tek bir sloganı vardır; diyelim ki, kürtaj yasallaşsın! ya da, yasal kürtaj hakkı! feministler bu konuda kampanya yürüturken çok çeşitli şeyler yaparlar. çeşitli kadınların kürtaj tanıklıklarına başvurarak bu işi nasıl yaşadıklarını öğrenir ve imkân olduğunca, kürtajın yasak olmasının sonuçlarını kamuoyuna teşhir ederler. bizzat kendileri, kurtajı nasıl yaşadıklarını, çocuk aldırmakla ilgili ne hissettiklerini değerlendirirler. anne olmama hakkı uzerine bir şeyler yapabilirler. hekimlerin konuyla ilgili tavır almasını sağlayabilirler... daha başka bir sürü şey. ama dikkat ederseniz, butun bunlarda birkaç temel şey var, feministler olarak kendi bilincimizi zenginleştirmek, başka kadınların tecrubelerini politize etmek, kamuoyunun görüşunü etkilemek. bunlara hizmet edecek bir sürü şey yapılabilir. ama her durumda, hedef ve slogan sade, basit ve anlaşılırdır. kurtajın yasallaşması aslında butun kadınların hayatını değiştiren bir şey olmayabilir çunkü bazı kadınların çocuğu olmuyordur, bazı kadınlar menopoza girmıştır, bazıları sevişmiyordur, bazıları da erkeklerle sevişmiyordur. ama kurtajın yasallaşması kadınların bedenleri uzerinde daha fazla söz sahibi olmaları anlamına gelir ve bu anlamda patriyarkaya vurulmuş bir darbedir ve o yuzden bütün kadınların talebıdır ve butun kadınları kapsar. ama bazı kampanyalarda, daha doğrusu basın açıklamalarında bundan tamamıyla farklı bir durum söz konusu oluyor. geçerken belirteyim, basın açıklamalarında okunan metınlerın fazla bir önemi olmadığın duşunuyorum ve bu anlamda basın açıklamasının etkılı bir mucadele yöntemi olmadığı kanısındayım. o metinlerin içeriğinden hazırlayanlar ve okuyanlar dışında kımsenin haberı olmuyor. bence eylem kendı kendısını anlatmalı. örneğın, güldunya ıçın, oldurulduğu hastanenın önune gitmemız bunun ıyı bir örneğıydi. eylemin yeri, amacı ortaya koyuyordu. orada ne dediğimizin fazla bır önemi yoktu. ya da geçtiğimiz gunlerde tony blaır'in gelişini protesto etmek ıçın ingiliz konsolosluğu'nun önune gıdılmesi. ya da feministlerin meyhane baskınları. basın açıklaması falan okunmuyordu ama herkes derdımizi anlıyordu. ama sonra farklı bir eğılim baş gosterdi. bu konuda aklıma gelen iyi bır örnek bosna savaşı sırasında tecavuzlere karşı yurutulen kampanya. o kampanyada en çok söylenen şey, guneydoğu'da da tecavuzlerın olduğuydu. guneydoğu'da, savaş sırasında, bosna'dakı kadar olmamakla birlıkte tecavüzlerin olduğu doğrudur ama bu bosna'dakı kadınların durumunu değıştırmez kı. bu ancak bır makalenın teması olabilir. ama bosna'dakı kadınlarla ılgılı kampanya yürütüyorsak esas olarak bunu söylemek gerek. ayrıca guneydoğu'daki tecavuzlerle ilgili kampanya yurutuyoruz. zaten bu konuda bırçok sıyasi çalışma da yapıldı. bır sıyasi metin, o konuyla ilintili olarak söylenebilecek butun doğru şeyleri değil, o konuda söylenmesi gereken en doğru şeyi soylemelıdır. yani doğrudan olmalı, hedefe yönelmeli ama tabii politik olarak da doğru olmalı. tekrar kapsayıcılığa dönüyorum. dıyelim ki kadına yönelik şiddetle ilgili bir metin hazırlıyoruz. metnı hazırlayan çeşitli grupların temsil edilmesi için, bu konuyla bağlantılı başka talepler de metne konuluyor. böylece zaman zaman karşımıza öyle bir şey çıkıyor kı, örneğın töre cinayetlerini protesto etmek için f tıpı cezaevlerine de karşı çıkmak ve abdullah öcalan'a özgurlük talep etmek de gerekebiliyor. bu tavrın, kapsayıcılık adına, kapsayıcılığımızı buyuk ölçude zedelediğini duşunuyorum. çünkü böyle yazılan metınler, f tıpı cezaevlerine karşı çıkmayan ve abdullah öcalan için özgurluk talep etmeyen ama töre cınayetine karşı çıkan mılyonlarca kadını dışlıyor. töre cınayetlerine karşı çıkılmadan f tıpı cezaevlerine karşı çıkılabiliyor ya da abdullah öcalan'ın özgurlüğu ıçin rahatlıkla eylem yapılabiliyor. bu da ışın bır başka acı yanı. bu tur konularda, başka eylemlere, kendi kimliğimizle katılarak bu konulardaki tavrımızı belirtebiliriz. ama kendi metinlerimizi, kampanyalarımızı ve taleplerimizi daha sınırlı tutarak, sadeleştirerek daha fazla kadını kapsayacağımız ortada. bir bıldiri, dunya ve toplumla ilgili butun taleplerimizi ifade etmek zorunda değıl. o bıldırıde, dunya ve topluma ılışın butunluklu yaklaşımımıza aykırı bır şey olmaması yeterlıdır. yani, örneğin, töre cınayetlerıne karşı çıkarken, örneğın, töre cınayetı işleyenlere idam cezası verilmesini talep etmeyiz çunkü idama karşıyız. kaldı kı, bu tur herkesın kendını ıfade etmesi adına, her şeyın tıkıştırıldığı metınlerde bırbırıyle çelişen çok fazla şey söylenebılıyor, zaman zaman reform talepleriyle ancak bır devrımle elde edılebılecek talepler yan yana konulabılıyor. başka bir hareketten, öğrencılerden ornek vereyim, yök ve sömuru kalkacak gibi bir şey. yök'ün kalkması bu duzen ıçinde elde edılebilecek bır talep ama sömurünün ortadan kalkması bır duzen değişıklığı gerektırıyor ve bu ıkisi böyle yan yana anılınca hatalı bir ıfade oluyor. kapsayıcılık, ancak mumkün olan en fazla kadını kapsayabilecek en sade ve asgarı taleplerle sağlanabılır. kadın kurtuluş hareketinin dunyada da, türkıye'de de en başarılı olduğu yıllarda böyle olurdu zaten. örgutlenmeyı kendi kendimizi değıl başka kadınları örgutlemek, kapsayıcılığı da birbırımızı değıl başka kadınları kapsamak olarak ele alırsak başka turlu bır bakış elde edeceğiz dıye duşunuyorum.

ayşe düzkan *ji Tirkî: Evdilah Xoşeng*

li ser berfirehiye

Metnek siyasî ne hemû tiştên ku dikare der heqê vê mijarê de bê gotin, di wê babetê de tiştê ku divê bê gotin yê herî rast bibêje. Ango divê rasterast be, berê xwe bide hedefê, bes ji hêla polîtîk ve jî divê rast be.

Ez difikirim ku di tevgera rizgariya jine de berfirehiya kampanyayan çewakî û bi çi awayî te kıfşkirin mıhîm e. Bi taybetî ez de ji dervayî Tirkîyeye mînakek bidim. Kampanyaya ji bo qanûnîbûna kurtaje. Ji bo ve yek siloganek heye; em ferz bikım ku kurtaj bû qanûnî! An jî mafe kurtaje ye qanûnî! Femînîst dema ku di ve babete de qampanyayan dıdın meşandin gelek tışten cur be cur dıkin. Serî li şahıdıya hinek jinan ya kurtaje didın û hîn dibın ku ve bûyere çewakî jiyane û bi qasî derfetan encamen qedexebûna kurtaje teşhîrî raya gîştî dıkin. Ew bı xwe, bi çi awayî kurtaj jıyane, der bare zarok ji ber xwe girtine de çı hîs dıkın, dınırxînın. Dıkarin li ser mafe nebûna de hınek tıştan bikin. Dikarin der bare ve mesele de helwest girtına hekîman pek bînin... û gelek tışten din. Le bele, di hemû mijaran de çend tişten bingehîn hene, dewlemendkırına zanîna me femînîstan, polîtîzekirına tecrûbeyen jinen din, bandor li dîtına raya gîştî kirın. Gelek tışten ku xızmete ji vanan re dike dıve bete kirın. Le bele di her halî de, hedef û slagon zelal, sıvık û eşkere ye. Dıbe ku di esle xwe de qanûnîbûna kurtaje ne ew tişt e ku jiyana jınan dıguhere. Çîmkî zaroke hınek jinan ji xwe çenabe, hinek jın ketine menopoze, hinek hevşa nabın, hinek digel meran hevşa nabîn. Bes qanûnîbûna kurtaje te we wateye ku jın zedetir li ser cane xwe dibe xwediye gotine û di ve wateye de derbeyek e ku li patriyarkaye hatıye xıstın û ji ber ve yeke daxwaza gışte jinan e û gışte jınan dıhundurîne. Le bele dı hinek qampanyayan de, rastîtır dı daxuyaniyen çapemeniye de wateyek zede ya metnen ku ten xwendin tune. U di ve wateye de ez di we ramane de me ku daxuyaniya çapemeniye ne reyek bıbandor e. ji bılî yen ku amade kırine û xwendine xebera kesî ji naveroka metne çenabe. Bi mın dive çalakî xwe bi xwe vebibeje. Mîsal, ji bo Guldunyaye çûyîna me ya ber nexweşxaneya ku le hate kuştın mînakek ve ya baş bû. Ciye çalakıye mebest dıanî zımen. Li we dere me çi got pır ne giring bû. An jî çûyîna me ya ber konsolostiya Îngılîz ya jı bo protestokirina hatına Tony Blaîr. An ji erişen femînîstan yen li ser meyxaneyan. Daxuyanıya çapemeniye filan nedıhat xwendın le bele her kesî ji derde me fem dıkır. Bes paşe meylek cuda xwe nîşan da. Dı ve mıjare de mînakek baş ku te bîra min di esnaya şere Bosnaye de qampanyayen ku li dijî tecawizan dihat meşandin. Di ve qampanyaye de tişte ku herî pir dıhat gotın bûyîna tecawizen li Başûre Rojhilat bû. Li Başûre Rojhilat, dı dema şer de, her ku çi qas bıqasî yen Bosnaye nebın jî çebûna tecawızan rast e. Le bele ev rewşa jinen Bosnaye naguhere. Ev encax dikare bibe temaya gotarek. Bes ku em der bare Bosnaye de qampanyayan bıdın meşandın dive em bejın. Der bare tecawizen li Başûre Rojhılat jî em kampanyayan dıdın meşandın. Jıxwe dı ve babete de gelek xebaten sıyasî jî hatın kırin. Metnek sıyasî ne hemû tişten ku dıkare der heqe ve mıjare de be gotin, di we babete de tişte ku dıve be gotin ye herî rast bıbeje. Ango dıve rasterast be, bere xwe bıde hedefe, bes ji hela polîtîk ve jî dive rast be. Ez dîsa vedıgerım berfırehiye. Em ferz bıkın ku der heqe şîdeta lı ser jine em metnek amade dıkin. ji bo komen cur be cur yen ku metîn amade kırine ben temsîlkırın û bi ve babete ve gıredayî hınek daxwazen dın jî dıgırin metne. Bı vî awayî carînan tıştek wîsa derdikeve hemberî me ku, mîsal dema ku cinayeten kevneşopiye ten protestokirın hewce dibe ku li dijî girtîgeha tîpa F ye bete derketin û ji bo Abdullah Öcalan azadî bete talebkirin. Ez dı we fikre de me ku ev helwest li ser nave berfirehiye zırarek mezın dıde berfirehiya me. Lewra metnen ku wıha hatıne nivîsîn, bi mılyonan jinen ku li hemberî girtîgeha tîpa F ye dernakevin û ji bo Abdullah Öcalan azadiye taleb nakın le bele li dijî cınayeten kevneşopıye derdıkevin li derva dihele. Digel lı dijî cınayeten kevneşopıye nederketıne re lı dijî girtîgehen tîpa F ye derdıkevin an ji ji bo azadıya Abdullah Öcalan bi rihetî çalakî te li darxistın. Ev jî alıyek dın ye tehl e. Dı van cureyen mıjaran da û di çalakıyen din bi tevlekırına nasnameya xwe helwesta xwe ya di van babetan de em dıkarın diyar bikin. Bes bi sînorkırına metne xwe, qampanyayen xwe, û betir zelal kırına metne lı orte ye ku em dıkarın zedetır jînan temsîl bıkın. Daxuyaniyek ne mejbûre ku gişte daxwazen me yen der heqe civak û cıhane de îfade bıke. Dı we daxuyanıye de der bare cıvak û cîhane de helwestek ku zırare dıde nezıkbûna me ya bigiştî tunebe bes e. Ango, nımûne, dema ku em li ber cinayeten kevneşopıye derdikevin, mînak, ji bo kesen ku cinayeta kevneşopiye kıriye em cezaye îdame naxwazin, lewra em lı hemberî îdame ne. Li ser nave xwe îfadekirına her kesî, di metnen ku her tıştî tevle dıkin tişten ku bi hev re di nakokiye de tene gotin. Carînan bi taleben reforme re hınek daxwazen ku encax bı şoreşe mumkûne bete bıdestxistin, dıdın rû hev. Ez jı hereketek din , jı xwendekaran nimûneyek bidım. Daxwaza rabûna metine û "YÖK" e. Daxwaza rabûna "YÖK" ê talebek e ku dıhundıre ve pergale de dikare bete çareserkirin, bes ji bo ji orte rabûna metıne guherîna pergale pewîst e û dema ku ev her du wiha bene rû hevûdın îfadeyek şaş derdikeve hole. Berfirehî encax bi taleben zelal û herî hındık yen ku herî zede jınan temsîl dıke dıkare pek be. Dı salen ku tevgeren rizgariya jıne di cîhane de û di Tirkiye de herî zede bi ser dıket wiha dıbû jıxwe. Rekxistınkırın xwe bı xwe na, jinen dın bırekxıstin, berfırehiye jî xwe bi xwe na wek temsîlkırına jınen din em bigırin dest, ez bawer ım ku em e leniherînek bı awayek din bi dest bixin.

Nermin Yıldırım

zoru seven bir kadın

Patronun, "kadınsın, senin için ağır bir iş olur bu," diye diretmesine rağmen, "zor olanla mücadele etmeyi severim ben," demiş ve işi kapmış. İki yıldır, her gün ortalama yirmi kilometre yol yürüyerek, İstanbul'un bir ucundan bir ucuna evrak taşıyor.

BİRKAÇ aydır dergi işleriyle iştigal eden bir ajansta çalışıyorum. Yüklü telefon faturamıza yansıyan her üç görüşmeden biri çalıştığımız kurye şirketiyle yapılıyor diyebilirim. Habire bir şeyler gönderip bir şeyler alıyoruz. Genellikle içine evrak konmuş küçük zarflar. Motorlu kuryeler gelir ve bu pek acılıyetli evrakı en çok iki saat içinde yerine ulaştırır. Geçenlerde yaklaşık yüz dergiden oluşan ki kendileri hayli ağırdır- Beşiktaş'tan Tahtakale'ye gidecek üç kolilik bir gönderimiz vardı. Telefonda yukun bu sefer ağır olduğunu, gelecek arkadaşın hazırlıklı olması gerektiğini söyledim. Kısa bir sure sonra kapı çaldı. Kapıyı açtığımda karşımda orta yaşlı, bandanalı bir kadın duruyordu. Kim olduğunu, neden geldiğini, birini bekleyip beklemediğimizi falan düşunurken, üzerinde kurye şirketinin arması olan gömleğini fark ettim. Hem alışık olduğumuzdan kısa bir zamanda geldiğinden hem de sürekli kuryelerle çalışmamıza rağmen, daha evvel hiç kadın kuryeye rastlamamış olduğumdan, aklıma gelecek son şey karşımdaki kadının dergileri almak için gelmiş bir kurye olabileceğiydi oysa. Zorlukla yerinden kaldırabildiğim dergileri, bir çırpıda yüklenip, çevik adımlarla merdivenlerden indirdi. Telefon numarasını almayı unutmadım tabii.

Fotoğraflar: Kıraç Demirezen

Elver Güler hiç mi hiç göstermiyor ama elli bir yaşında. Asıl adı, Elverovich. Altı yaşındayken Yugoslavya'dan Turkiye'ye göçmuşler. Dedesi, torununa, aşık olduğu Makedon kadının adının konulmasında diretmiş. Anneannesine rağmen, evin en buyuk erkeğinin sözü yerine getirilmiş. Elver otuzlu yaşlarında evlenmiş ve bir kız çocuğu olmuş. Kocasından ayrıldıktan sonra kızı ve annesiyle birlikte yaşamaya başlamış. "Ona hem annelik hem babalık yapıyorum," diyor. Evin geçimini sağlamak için çeşitli işlerde çalışmış. En son işi özel bir televizyon kanalında santral memurluğuymuş. Idare müdürü olan adamın tacizlerine dayanamayarak işten ayrılmış. Bir sure iş aradıktan sonra kurye olmaya karar vermiş. Başvurduğu firmada sadece erkekler çalıştığı için, başlangıçta kimse çok sıcak bakmamış bu fikre. Patronun, "kadınsın, senin için ağır bir iş olur bu," diye diretmesine rağmen, "zor olanla mücadele etmeyi severim ben," demiş ve işi kapmış. Zar zor aldığı motorunun çalınmasının ardından, işine yaya olarak devam etmiş. İki yıldır, her gün ortalama yirmi kilometre yol yürüyerek, İstanbul'un bir ucundan bir ucuna evrak taşıyor.

Çalıştığın yerde başka kadın kurye var mı?
Hayır benden başka kadın çalışan yok. Kadınlar ışın ofis kısmında çalışıyorlar. Ben orada kuryelik yapan tek kadınım.

Peki tepkiler nasıl?
Başlangıçta kımse bu işi yapabileceğime inanmıyordu. Bir sure sonra pes edeceğimi duşunuyorlardı. "Yorulursun, bıkarsın, zor iştir, bız erkek halimizle zor yapıyoruz," dediler. Sonra benim azmimi gördukçe şaşırmaya başladılar. İşlerin onların sandığı gibi "erkek işi" "kadın işi" diye ayrılmadığını gorduler sanırım. Bir kadının eğer isterse ve severse her işi yapabileceğini, hatta erkeklerden de iyi yapabileceğini gördüler. Hem erkek işi ne demek? Kimse alınmasın ama erkeklikten anladıkları bir işın ustesinden gelebilmek, ağır işlerin altından kalkabilmekse, ben erkeklerden daha erkeğim.

İşini "onlar"dan daha mı iyi yapıyorsun?
Belki de daha severek yapıyorum. Erkek kuryelerin, "ters yone duşuyor, uzak," dedikleri yerlere gık demeden gıderim ben. Gelen ışleri geri çevirmem. Şımdi onlar da, "nasıl gidiyorsun oralara? Bızden iyı yapıyorsun sen bu işi," diyorlar.

Artık 'yapamazsın' diyen kalmadı mı?
Yapamazsın dıyen kalmadı ama bu sefer de, "sen kadınlığını unutmuşsun. Kadın gibi davranmıyorsun. Kadınlığını bil, otur evinde," dıyenler oluyor bazen.

Kadınlık nasıl bir şey ki?
Sanırım her işin altından kalkabileceğimi düşünmem ve dahası kalkabilmem onlara garip geliyor. Bız kadınların daha ezik, güvensiz olmasını bekliyor ya da istiyorlar. Sonra ben işte gıydığım kıyafetten de gocunmam. Sız şimdi beni havalar iyiyken görüyorsunuz ama kışın siyah kalın tulum şeklinde gıysilerimiz olur. Normalde kadınların pek gıymediği cinsten. Ama gıyerim ben, işım öyle gerektiriyor çünkü. İşte, hanım hanım giyinmediğim, tuttuğumu kopardığım için, "kadınlığını unutmuşsun," dıyorlar. Oysa kadınlık eziklik, becerıksızlik demek değıl.

Kendine feminist diyor musun?
Evet ben bir feministim dıyebilirim. Kadınların ıstedıkleri her şeyi yapabileceklerine, bu anlam-

da erkeklerden daha zayıf olmadıklarına inanıyorum. Bir kadın her zaman kendi ayakları üzerinde durabilmeli diye düşünüyorum. Mesela ben şimdi kendi hayatımı kurduktan sonra, yalnız olmaya, her işimi yalnız yapmaya alıştıktan sonra artık hayatıma bir erkek girsin istemiyorum. Birisiyle yapamam artık diye düşünuyorum. Beni baskı altına almak isteyecek bir erkek, kararlarıma karışacak biri istemiyorum hayatımda. Kızımla ve annemle kurduğum hayattan çok mutluyum.

Benim bildiğim bu iş motorla yapılıyor. Çünkü karşı tarafa ya da İstanbul'un diğer ucuna evrak götürmen gerekebiliyor. Motorun çalındıktan sonra senin için zor olmadı mı?
Zor oldu tabii ama ne yapayım, para kazanmak, kızıma guvenli bir gelecek hazırlamak zorundayım. Şimdi otobusleri kullanıyorum bir yerden bır yere giderken. Vasıta olmayan yerlere de yürümek gerekiyor. Gunde ortalama yırmi kılometre yuruduğumu soyleyebilirim. Normalde evrakı teslim aldığımızda telsizle bildiririz. Ben teslim ettikten sonra bildiriyorum. Operatörler şaşırıyor, "75 hem yaya gıdıyor hem de bu kadar kısa zamanda nasıl evrakı yerine ulaştırıyor," diyorlar.

75 senin kod numaran mı?
Evet. Butun kuryelerın numaraları vardır. Benim numaram da 75. Telsızle haberleşırken bize numaralarımızla hıtap ederler.

Mesela bizden aldığın evrak çok ağırdı. Yaya olduğun halde bu tür paketleri de kabul ediyor musun?
Çok daha ağırlarını taşıdığım oluyor. Dediğim gibi ben, "yol ters, yük ağır," gıbı bahanelerle işi geri çevirmem. İşim bu benım, ne şekılde olursa olsun yaparım. Mesela geçen kış, o çok kar yağdığı donemde, insanlar kapılarının onune çıkamazken ben hep çalıştım. Ben yaya olarak çalışmaya başladığımda on kişiydık. Bu işın zorluğuna dayanamayan yani yaya çalışamayan erkekler birer birer işi bıraktı. Şımdi yaya çalışan topu topu dört kışı kaldık.

İki yıldır yollardasın. Hiç kaza geçirdin mi?
Geçırdım. Ama motorluyken değıl, yaya olarak. Nişantaşı'ndan aldığım bir evrakı Beşiktaş'a BKM'ye bırakmıştım. Sonra telsizle teslımı bıldırıp yeni bır iş aldım. Karşıdan karşıya geçerken bir araba çarptı, yere duştüm. İnsanların seslerını duyabılıyordum ama hıçbır şey göremıyordum. Bır buçuk saat kadar kör kaldım. Hıçbır şey göremedım. Bana vuran adam benı hastaneye gotürdukten sonra kaçıp gitmış. Polisler kim olduğunu bulamadı. Bır sure sonra gözlerim duzeldi. Ağrım da yoktu. Ben de hastaneden çıkıp ışime devam ettım. İştekiler, "75 trafik kazası geçirdi. Araba yamuldu. 75'e bır şey olmadı. 75'e hıçbır şey olmaz,"dıye dalga geçıyorlar.

Sonra bir daha hastaneye gitmedin mi?
Yok, gitmedım. Ben pek sevmem hastaneleri. İğneden falan da korkarım. Bu yaşıma kadar aspirin bile ıçmedım.

İşinin en çok zorlandığın kısmı nedir?
Evrakı teslim ettikten sonra, yeni bir ış verılene kadar sokakta bekliyoruz. Benim için işin en sıkıntılı yeri burası. Aynı yerde uzun sure bekleyınce rahatsız edilıyorsun. Bır kadın bır yerde bekliyorsa ılla ki başka bir nedeni varmış, olmalıymış gıbi. O yüzden operatörler, "75'e iş vermediysek yandık," diyorlarmış. Çunku ben on beş dakika bekledıkten sonra telsizle arayıp işimin bittiğini, yenı bir iş olup olmadığını soruyorum.

Günde ortalama kaç adrese gidiyorsun?
Ortalama otuz farklı yere gıdıyorum. Bu sayı benim hızıma ve adreslerın birbirinden uzaklığına göre değişebilir tabıı.

Peki gittiğin yerlerden nasıl tepkiler aldın?
Hep olumlu tepkıler aldım. Kımse bir kadının kurye olarak çalışmasına alışkın değıl. Ama herkesın hoşuna gidiyor. Pek çok insan kadınların her ış kolunda yer alması gerektiğini, benım yaptığımın da bır nevi öncülük olduğunu soyleyerek beni yureklendirdi. Bazen ajanslara gidiyorum. Yedı yaşında bır kızım olduğunu öğrenince, "getır reklamlarda oynatalım," dıyorlar.

Sen ne diyorsun bu işe?
Şımdi okulu var zaten. Belki yaz tatılınde gideriz. Ama ben kızımın okumasını ve doktor olmasını istiyorum. Mutlaka bir ış sahıbı olmasını ve kendi ayakları uzerinde durmasını. Tabıi karar kendısinin. Buyuduğü zaman hangi meslegı seçeceğine kendısi karar verecek. Ben sadece ona guzel bir gelecek hazırlamaya çalışıyorum.

Önümüzdeki yıllar için bir hedefin ya da yapmak istediğin bir iş var mı?
Benim yaptığım ışın herhangi bir güvencesi yok. Onun için ileride ne olur bılemiyorum. Kurye ışını bıraksaydım, simıtçi olurdum dıye duşunüyorum. Çunku yuz ellı, ıkı yüz bin liraya aldıkları simidi dort yuz bın lıraya satıyorlar. Gerçi şımdi onun da mafyası var. Yani sabıt bir yerde durmak ıçin bıle bır kaç milyar vermen gerekiyor. O kadar param olsa zaten motor alır, motorla devam ederım bu işe.

Elverovich, Elver, 75, kım nasıl hitap ederse etsin, tanıdığım en harika kadınlardan biriydı. Sohbetımızin ardından, farklı yönlere gitmek üzere ayrıldık. Arkasından bakıp, kızının elınden tutarak gıdışini izledim bıraz. Haftada bir gün ızinliydı ve o gununü de tamamen kızına ayırmıştı. Kızı Ceylan'ın istedığı bir yerlere gıdecek, istedığı bır şeyleri yapacaklardı. Gule oynaya yuruyorlardı Pek az insanın sahip olabıleceği kadar neşelı ve enerjiktı Elver... Sankı koca bır hafta boyunca günde yırmi kılometre yol yurüyen o değılmış gıbı... Sanki yarın sabah eline ağır paketleri alıp yine yollara duşecek olan o değilmiş gibi...

Fırdevs Hoşer

Eğitim-Sen'de kadınlara negatif ayrımcılık!

Handan'ın Gaziantep Eğitim-Sen Şubesi kadın komisyonunun davetiyle gittiği panel üzerine Pazartesi'nin Nisan sayısında yazdığı yazı yaralarımı depreştirdi. Eğitim-Sen gibi "demokrat" bir örgütte verdiğimiz kadın mücadelesinde uğradığım, politika ile ilgisi olmayan saldırılar aklıma geldi. Ben feministtim, her şey mubahtı. Ben de kadın olarak sendikacılık yapmakta ısrar eden, benim için birer kahraman olan kadınlara sordum sendikalarda neler yaşadıklarını.

NEBAHAT: 3 No'lu Şube hukuk sekreteriyim. 15 yıldır sıyası yaşantım var. Sendikadayım, dönem dönem yönetici, dönem dönem uye olarak çalıştım. Sendikalarda aktif olarak çalışan kadınlar sureklılık sağlayamıyorlar. Iki yıl, üç yıl, beş yıl ve sonra çekiliyorlar. Buyuk bir bolümü de eve çekılıyor. Farklı alanlara kayanlar da var. Fakat on-on beş yıl duzenlı ve aktıf biçimde şubede bulunan kadın sayısı yok denecek kadar az. Sendikaya daha çok bekâr kadınlar geliyor. Yönetımlerde olan kadınlar genellıkle bekârdır. Evlıyse de kuçuk çocuğu yoktur, çocukları buyümüştur. Evli, kuçuk çocuklu olup yönetime aday kadın sayısı çok az. Yönetıcı kadın olarak şubede çalışmak çok zor. Ben de ıki dönem yöneticilik yaptım, sancılarını yoğun yaşadım. Bir kere yönetimde ağırlıkla erkekler oluyor. Örneğın 21.40'da benım son arabam vardır, toplantılar 21.30'da bıter. Ben bunu bir kez olsun gundeme getırip soyleyemedım. Hiçbır erkek arkadaşın bunu anlayacağını duşünmuyorum. Onlar eve gıttıklerınde yemekleri vardır, çocukların ihtiyaçları giderilmiştir, her şeyleri yapılmıştır, arabaları da vardır. Bizim nasıl gıdeceğımıze kafa yormazlar. Üç dört vesaıt aşarak eve gideceksin, yemek yoktur, çocukların sorunları vardır, ertesi gunun işı vardır, doğal olarak kadından artı bir şey götürür. Gece on ikide eve gidip utu yaptığım çok olmuştur. Gece utü yapıp ertesı gün sendikanın işleriyle uğraşmak çok zor. Ben sıyasi örgutlerde de çalıştım. Oralarda kadın olarak yukselmek çok daha zor. Mutlaka erkek engeline takılırsın. Ya bir erkeğın kız kardeşi ya da ılerı gelen birinin eşi olmak zorundasın. Sendikalarda da yönetıcı olmak için siyasi bir grubun olmalı, grupta bir ağırlığın olmalı.Yoksa bileğımın gucüyle ve kadın olarak aklımla bir yerlere geleceğım dersen, mutlaka bir yerinde erkek engelıne takılırsın.

Hatice: 3 No.'lu Şube Kadın Sekreteriyim. Arkadaşlarımın ifade etmış olduğu toplumsal cinsiyetçiliğin birer yansıması olarak, cinsiyetçi iş bölumune dayalı, kadınların sendikal alanda da buna bağlı bir görevlendırmeye tabi tutulmaları. Aynı zamanda artı bir yuk getıreceği için sendikada ya da aktıf politıkada yer almalarının önunde en buyuk engellerden biri cinsiyetçi iş bölümünun her alanda yaşanıyor olması. Nebahat de soyledi. Kadınların eve gıttıklerınde artı bır işleri daha var. Evi toparlamak, çocuğun bakımını sağlamak gibi evde erkeğın rahatını idam ettırebılmesi için onun gudumunde daha çok çalışıyor olması soz konusu. Kadınlar daha çok öğretmen, hemşire ya da sekreterlik gibi alanlara kanalıze oluyor. Bu da toplumsal cınsıyetçiliğın bır yansıması. Çunkü kadın yarım gun çalışınca eve gıttığınde, verılen rolleri daha rahat gerçekleştirecektir. Sendikal alanda aktif politika yürütmek kadınlar açısından gerçekten güç. Hem cinsiyetçi yaklaşımlarla karşılaşıyor olmak hem sözunun çok fazla hukmunun olmayışı örgutlerın kendilerinin içinde de tartışması gereken bir durum. Aynı zamanda bu cinsiyetçi erkek egemen yapılanışın tartışmaya açılması çok önemlıdır.

Kadın komısyonlarının kadın ezilmesinin bılınce çıkartılması ve kadınların mucadeleye yönlendırılmesınde önemlı işlevi olduğunu duşunuyorum. Ancak toplumsal muhalefetin gerılemış olmasıyla da alakalı bır durum olarak kadın komisyonları genel ıtıbarıyle çalışamaz hale gelmiştir.

Özge: Yönetıcı olmadığım için gözlemlerım genellıkle toplantılar üzerine. Karı koca olanlardan, toplantıya erkeklerin iştirak ettıklerını gözlemlıyorum. Erkekler bazı şeyleri mesela 8 Mart'ta kadınların arkasında yurumeyi bır lutuf olarak göruyorlar. Onun dışında eşlerini dınlemiyorlar bile. Örneğın sendikalara koyulan çocuk odaları ıçın kadınlar talep etsin ve çocuklarını getirsin mantığı guduluyor. Oysa çocuk sadece kadının sorumluluğunda değil ama bu paylaşımı reddediyor erkekler. Bunu reddettikten sonra bizi buralarda görmek istemeleri bana doğal gelmıyor. Bunun üzerınden gidılmesi gerekıyor. Bızı birey olarak gormedıklerını duşunuyorum. Toplantılara gelen çok az ya da işte yeni evli çıftse eğer kadınları gorebiliyoruz.

Güldal: Yedi yıldır Eğıtım Sen 3 No.'lu Şubede aktıf uye olarak çalışıyorum. Yönetimde yer almadım ama kadın arkadaşlarımızın karşılaştığı sorunlara tanık oldum. Kreş talebı niyeyse kadın talebı. Burada cinsiyetçi bir bakış açısı goruyoruz çunkü kreş talebı surekli kadın talebi olarak gidıyorsa demek ki çocuk bakımı kadına yuklenmış. Eğer kafa yapısı çocuk bakımını ortaklaşa yapmayı hedeflemiş olsaydı kreş, temel bır talep olarak göturulurdu. Yıllardır benım bildiğim 3 No.'lu Şubede bir denge vardır yönetımde. 3 kadın, 4 erkek şeklındedir. Ama şube başkanı hep erkektır. KESK'in yönetim kadrosunda yuzde 30 kadın kotası uygulanacağı soylendı. Ama toplam uzerinden yuzde 30 olduğu ıçin asıl yönetıcı kadrosunda sadece bır tane kadın var, o da kadın sekreteri. Onu da herhalde erkeklere vermeye utanmışlardır. Bız yüzde 30 kota derken butun alanlarda ayrı ayrı kota uygulanmasından bahsediyoruz. Bız hiçbır zaman yüzde 50 talebi ile gitmedık yönetimlere. Niye yüzde 30'la sınırlandırılıyor? Eğıtım-Sen'de çok fazla kadın olmasına rağmen. Komik bir durum soyleyeyim Eğıtım-Sen duzeyınde kadın sekreter olarak erkekler çalışıyor. Bence KESK'ın kadına bakışı bu noktada çok net ortaya çıkıyor. Bır kadın eğer yönetimdeyse ya eşiyle problem yaşıyor ya da yönetimden kendini belli oranda çekmek zorunda kalıyor. Erkek arkadaşlarımız hıçbır zaman çocukların sorumluluğunu ustlenmiyor. Üstelik o ev işlerini de çoğu yapmıyor. Yapıyorsa da eşine yardım olarak duşunuyor. Çunku kadının çalışması da eve yardım olarak değerlendirılıyor.

Seher: KESK ve Eğıtım-Sen'de cıddi kadın politikaları oluşturulmuş değil. Eskıden kadın politikalarında bir sureklılık vardı. Şımdi kopukluluklar olduğunu duşunuyorum. Bir donemler kadın daıreleri dıllendirilmıştı, havada kaldı. Çunku KESK'teki yoneticiler ozellikle bu son donemdekiler geçtiğimiz genel kurul surecinde bununla ılgılı hıçbır şeyin yapılmasına izin vermediler.

Nebahat: Erkek arkadaşlar sendikaya aktif katılım sağlayan, surekli gelen kadınları uzun vadeli

Nebahat (solda) ve Hatice

eş, arkadaş, sevgili olarak görmüyorlar. Eş olarak evine giden gelen, siyasi faaliyetlerden uzak kadınları tercihler ediyorlar. Yalnız kadınların agresif ve sorunlu olduklarını düşünüyorlar. Yalnız erkeklere böyle bakılmıyor.Siyasetle uğraşan kadının yalnız ve itici olması mı gerekiyor. Erkekler politika yapan kadın yerine, para kazanan fakat sorun çıkartmayan, çocuklarına, evine bakan kadın istiyor.

Seher: Toplantıda kadınlar çok konuşmuyor. Ben de kadın ortamında daha çok konuşuyorum. Toplantıda temsilciler ya da şubedeki toplantıda söz aldığımızda bir biçimde susturuluyoruz. Ya da öyle söylemlerde bulunuyorlar ki jestleriyle, mimikleriyle sizi bir anlamda aşağılıyorlar. Susmak zorunda kalıyorsunuz.

Nebahat: Nedense en devrimci, en solcu onlardır, kadınlar yedektir. Ağzını açtığında mutlaka bir boşluğa duşecek, bir yanlış yapacaksın diye bekliyorlar. En iyisini onlar bilir. Kitle toplantılarında yuzde 98 erkekler konuşuyor. Kadınlar gelmiyorlar temsilci toplantılarına, ben de çağırmıyorum artık. Çunku toplantıların itici geldiğini söyluyorlar. Erkekler konuşmak için konuşuyorlar, işleri yok ki başka. Bir de erkekler eğer bakımlı bir kadınsan bundan da rahatsız oluyorlar. Her nedense dar etekler, giysiler onlar açısından itici. Böyle giyinen kadınların politik olmadıklarını duşünuyorlar.

Hatice: Yönetimdeki kadınlar olarak yaşıyoruz bunu. Sureklı politika dışında bir şey konuşmayan, makyaj yapmayan kadınlar olarak algılanıyorsun. Farklı bir kıyafetle geldiğinde bu dalga geçilecek bir konu oluyor. Şahsen bu durumla çok karşı karşıya kaldım. Birçok kadın bu tarz tacize maruz kalıyor. Başka bir sorun da, cinsiyetçi dile ve tavra karşı bir söz söylediğimizde, "sen de hep aynı muhabbetleri yapıyorsun," eleştirisi.

Nebahat: Ayda yılda bir gelen kadın arkadaşlara tavırları da dikkatımı çekiyor Bakımlı kadınlarsa onları bir köşeye çekip sohbet etmek çok hoşlarına gidiyor.

Güldal: Kadın konusunda ne zaman erkeklerle tartışsam, söyledikleri, "iyi de erkekleri kim yetiştiriyor?"cümlesidir. Çocuğu yetiştirmek bizim görevimiz ya. Bunun sorumlusu da biz oluyoruz. Hem mağduruz hem suçluyuz yani.

Seher: Kadın hareketinde çok mucadeleler yaşadım ama hayatıma bunu geçiremediğim oluyor. Bu beni çok rahatsız ediyor. Kendisi de sendika başkanlığı yapmış sevgilimle birçok sorun yaşadım. Yaşadığım iç hesaplaşmalar beni sendikadan uzaklaştırabiliyor. Kadınlar sendika yönetimine, diyorum ama hep bir biçimde engelleniyoruz. Belki erkekler hep engellemiyor ama biz kadınlar da kendimize engeller koyuyoruz

Hatice: Bizim, kadın mucadelesini yurutebilmemiz için genç kadınlara ihtiyacımız var. Kadınların okullarda ve toplumsal alanlarda yaşadıkları sorunlara cevap bulamayışımız katılımı engelleyebiliyor. Çalışma yaşamında problemlerle karşılaşılıyor, en son bir okulumuzda yaşadığımız taciz vakasına dair yasal durum devam ederken arkadaşımız ayrı duruma maruz kalabiliyor. Soruşturmalara mudahil olabiliyoruz ama sendikanın değiştirici ve dönuştürücü bir etkiye sahip olamayışı ve kadınların taciz, kreş, doğum izinleri gibi kadınları ilgilendiren sorunlarda çözumleyici olmayınca katılım sağlanamıyor. Tek kazanımımız pantolon eylemi oldu

Nebahat: Yönetım kurulu toplantılarında kadın sorunu açıldığında, sorunu sahiplenmenin yanı sıra bir kuçumseme var. Sanki toplantıda açılması çok gerekli olmayan talı bir sorun, ya da mutlaka onların da ışın içinde olması gereken bir konu. Iki dönem yöneticiliğim suresince gördum kı kadın yönetıcı isen kendını kanıtlamak zorundasın. Ben çocuğum hasta bile olsa toplantıya gitmemezlik yapamıyorum. Ama bir erkek arkadaş bunu çok rahat yapıyor.

Hatice: Kadınlara yönetımde çizdikleri misyon da cinsıyetçı yaklaşımın bir uzantısı. Kadınlar toplantının tutanağını tutar, getir götur ve burokratık işleri yapar. Bir de kadın sekreterlikleri uzun mucadeleler sonucunda elde edilmış organlar. Bunu bır kazanım olarak duşunülurken aslına bakarsanız bir yerden bızi vurmuş. Kadın sekreterliği sadece kadın politikaları ile ilgilenir ve bunun sendıka politıkalarına yansıması konusunda çok fazla yer bulamaz. Ekım ayında KESK'te kadın kurultayı yapılacak. Eğitim-Sen'de de Temmuz ayında gerçekleştırilecek bir kurultay var. Bız pozitif ayrımcılık, kota ve kadın sekreterliklerıne dair sözumuzü net bır şekılde söylemeliyiz. Çünkü gerçekten bır gerıleme süreci de var. Kadın mucadelesinin guçlu olduğu dönemlerde sekreterliğin bir karşılığı vardı. Ama bizim tartışma yapabıldığımız, kadınlara ulaşabildiğimiz ve buraya gelmelerını sağlayabıldığımız bir durum yok. Kamusal alanda kadınların yaşadıkları sorunlara ortak söz söyleyememe durumundayız. Kadın sekreterlikleri inısiyatıfinin erkek engeliyle karşılaşması aslına bakarsanız biz size sekreterliği verdik, oralarda ne yaparsanız yapın gibi. Ama bu tür kanallar açtığımızda oralarda yine erkeklerin engeliyle karşı karşıya kalıyoruz

Öncelıkle kadın mücadelesini önemseyen kadınların mucadelede yer alması çok önemli.

Ayşegul Oğuz / Amy Spangler0

yazgım; yazı demek

Tempo Dergisi'ndeki yazılarından tanıdığımız Berrin Karakaş'ın ilk kitabı Sidre çıktı.. Karakaş, "Ben yazının yazgım olduğuna inanıp, bir şey nedir, sen bir şeye inanırsan kendi yazgını öyle yaparsın," diyecek kadar yazıya, yazmaya sevdalı. Berrin'le sidre-i müntehayı, kadın olmayı, yazarlığı, yazgıyı ve yalnızlığı konuştuk.

Sidre nedir ve kitabın ismi olmasına nasıl karar verdin?
Ben Fuzuli'nin Leyla ile Mecnun'unu okuyordum ve orada şiirlerde çok geçiyor. Sonra ne demek olduğunu merak ettim ve "Sidre"nin ne demek olduğunu ve onun sidre-i münteha'ya gittiğini gördum. Ve ben oradaydım ve onlarla uğraşıyordum. Butun öykülerde karakterlerın durduğu yer orası, çokluğun durduğu tekliğin başladığı, butun o son nokta. Kuran-ı Kerım'de iki yerde geçiyor, aynı zamanda hadısi şeriflerde geçıyor; Hz. Muhammed'in göğe yukseldığı yer. Cebraıl, Hz. Muhammed'i sidre-i müntaha'ya gotürüyor ve, "ben artık gelemem, sen gidıyorsan git," dıyor. Bu işte, sınırın bıttığı yer ama, ötesi de değıl. Ötesine geçmek belki sakıncalı, belki tehlikeli, çok buyuk cesaret isteyebilir. Sidre aynı zamanda Arabistan kirazı da demek, hanı ağaçlar vardır ya, belki de Hz. Muhammed, o ağacı gördu ve orada gıtti, bu senin anlamlandırman aslında. Teklik noktası beşeri ilımlerin sonu. Butun karakterler oraya gıdıyor ve bütun dertleri o. Sonra kitaba uyacağını düşundum, butün karakterleri içine alan koca dallı bir ağaç. Hepımiz o ağacın altında oturuyoruz ve dığer tarafa geçemedik.

Peki sen bunları yazarken artık, "ben geçtim, oldu" dediğin anlar oluyor mu?

Zaman zaman duşunuyorum, zaman zaman da başka kapılar açmak gerekıyor diyorum ve yuruyorum. Bu senin bakış noktana bağlı; insanlar nasıl intihar ediyor artık hiçbir şey görmuyorlar. Belki de zorluyorumdur hayatta ve belki de bu benim tepe noktamdır ve yazıp yazabileceğim en ıyi kıtaptır Belki ötekıler bu kadar iyi olmayacak.

Kitapta iç dünyana çok yönleniyorsun. Bu bir kaçış mı?
Sığınak. Çok güzel bir sığınak, tamamen bağımlılık bu. Kendi kendine de zarar verecek bir bağımlılık üstelik. Veriyor da bana, çoğu zaman hissedebiliyorum o zararı. Ama bu zarar ne demektır? Belki de bir şeylerden ne kadar fedakârlık edip edemeyeceğinle alakalıdır. Çok önemli bir şey için çok önemlı bır şeyını vermelisin. Bu oğlunu tanrıya sunmaya göturen baba gıbi bir şey. Sen öyle buyuk bir şeyden vazgeçmesen sana da kolay gelmez bir şeyler. Ben de bır suru şeyden vazgeçtım, ama pişman değilim.

Çoğu yazar bir eser yaratmayı, özellikle kitap yazmayı doğum yapmaya benzetir. Sen ne düşünüyorsun bu konuda?
Kesınlikle. Belkı de vazgeçtığin şey o da; kadın dediğin çocuk da yapar, bunun acısını ya da hormon olarak hissedıyorsun da. İnsanlar, böyle ortamlara giriyorsun, biz takmıyoruz tabıi, evlilikmiş, çocukmuş. Takan birisi olsan, çevrende o baskı var aslında. Ama ben onlara hep, "benım yapacak ışlerim var," dedim. Bu böyle oldu. Ama kalıyor gidıyor, sorumluluğu seninle çok duruyor mu onu bilmıyorum. Çocuk bır başka şey de yukler ya insana.

Çocuk da hayatının sonuna olacak bir şey. Gerçi düşününce kitap da böylesi bir şey.
Evet, şimdi ben de böyle duşundum. Bir de olamaması halında neler olacağını duşunuyorsun, belkı de senin yazıyla kurduğun ilişkiden bırazcık dışarı atıyor. Bana bunları, "hadi kitap yapıyoruz," demeselerdi, böyle bir şey olmazdı; çünkü ben toparlamam, yazarım, yazarım, konuşmak gibi aynı, dönüp, "hadı şimdı sızi konuşturayım," yapmıyordum. Çok nadir yaptığım bir şey

Yazdıkların öylesine sana ait ki, senin hezeyanların, senin korkuların ve kendini deşifre ediyorsun.
Evet. Bir surü zaman yarım kaldı bunlar, dönüp bakamadığım çok şey oldu. Bana "toparla" denildiğinde cesaret bulup tekrar dönup oraları bıtırdım.

Belki de toparlayamayacaktın, bu da bir cesaret değil mi?
Tabıi. Ama çok sevindım insanlara gıdecek dıye ve çok buyuk bir motivasyonla yaptım.
"Ben onları yaşıyorum, karakterlerim her gittiğim yerde benimle birlikteler," demişsin.

Dedim ya, "Gittim gözlerine baktım, onlar bana böyle yaptılar". Ben yazılacak noktalar yakalamaya çalışıyorum, yazmak için yaşıyorum aslında. İşte sevgilini bile yazmak için seçiyorsun, bu aslında sakat bir nokta. Kendi hayatını yazıyorsun, karakterler dediğin kendi içindeki bir sürü bir şey, herkes geliyor gidiyor.

Türkiye'de kadın yazarlar ikiye ayrılır: Kadın yazarım, sadece yazarım diye. Bu tartışmada kendini nerede görüyorsun?
Kitabın kapağında var biraz aslında, çünkü bu resimde kadın ya da erkek olduğu belli değil. Kitaptaki karakterlerde de öyle mesela, herkesin kafası erkeklik ve kadınlık hususunda da çok net değil. Hepsi var. Yarısı erkek, yarısı dişi. Ben böyle tartışmalara girmek istemiyorum, kadın yazarlar erkek yazarlar diye, bir de bunlar gönül buluşması. Bir erkek yazarı da çok sevebiliyorsunuz, bir kadın yazarı da.

Okurken kadın yazar, erkek yazar ayrımı yapıyor musun?
Hayır yapmıyorum işte.

Kitaptaki karakterlerde, kurgudaki tüm "cinsiyetsizliğe" rağmen senin kadın bakışın vardı.
Tabii erkekler daha bir başka bakıyorlar meseleye, başka noktalardan giriyorlar. İşte bende o noktalar da var, o da lazım, bu da lazım. Erkekler kadınlardan farklı bakıyorlar, onların umurunda değil ki, biz onlara bakıp yazarız yanı.

Kitapta yoğun olarak yazgı teması üzerine yoğunlaşmışsın. Senin için yazgı ne demek?
Benim için yazı demek. Ben yazının yazgım olduğuna inanıp, bir şey nedir, sen bir şeye inanırsan kendi yazgını öyle yaparsın. Ben buna inandım ve hayatta attığım adımlar bunun üzerine oldu. Bu kadar çekildiysem kedi gibi onun için çekildim ve kendi yazgımı çağırmış oldum. Bir de okumalarım sırasında ben acayip şeylerle karşılaştım: Tesadüfler tesadüf olamayacak kadar, senin düşunduğunu düşunmüş birini gıdıp okuyorsun bir şey sana onu getiriyor. Ve bakıyorsun herkes aynı yerlerden geçiyor. Tesadüf gibi görünmeyecek şeylerle karşılaşırsın ya hayatta, işte öyle zamanlarda ben yazgıya daha çok inanırım. Ama ilk başlarda kendin yaparsın ve sonunda ya o olursun ya da onun olursun.

Ayn ile Tab öyküsünde, "Apar topar çıkarıldığım kahveden eve geldiğimde okkalı bir tokat patladı yüzümde. Annemin beş parmağının izi yanağıma yapıştı. Canım acımadı. Sanki avcundaki çizgiden kader tümüyle bana geçmiş, sağ yanağıma çizgilerden bir gelecek çizilmişti. Onun geçmişi benim geleceğimi belirleyecekti," diyorsun. Bu nasıl bir yazgı?
Bir suru insan gördum annelerinden şikâyet eden ve sonunda hepsinin annelerinin hareketlerini devam ettirdiklerini gördüm. Hem genler var hem de bütun o hareketler, eskiden gelenler sana da geçiyor aslında. Ama öyle bir şey de var tabii. Orada kızın annesi de biraz kırık ve ben o, ona geçsin istedim birazcık; ki şizofreni falan geçer de.

Sırf kadın olduğu için kadından kadına geçen bir yazgı değil mi bu? Mesela namus cinayetleri, kadınların yüzleşmek zorunda olduğu kadın olmanın zorluklarına dair bir şey gördüm orada.
Benim için çok öyle diyemeyiz ama annem çok farklı bir kadın benim gibi olamaz ama, bazı noktaları var mesela bu kitap çıktıktan sonra kitap yazmaya kalktı falan. İlkokul mezunu bir kadın, hayatta tek okuduğu kitap Kerime Nadir'in Guller ve Dikenler kitabı. Onun kaderi çok başka olmuş, ben kırabildim bunu. Ama bir sürü insan kıramıyor bunu. Benim için daha genel aslında; kadın yazgısı, erkek yazgısı gibi değil. Evren yani ve orada çok kadınlığı erkekliği ayıramıyorum orada haller var. Bir erkeğin de gozlerinde başka bir haller buluyorsun. Orada bir cinsiyet yok, çok olmayan yer, en azından bunların olmadığı yer, onların çok olmadığı yer. Ben işte insanların içinde de öyle dolaşıyorum. O yüzden onların hepsi güzel haller. Ne bileyim erkeğinki de guzel, kadınınki de güzel. Nereden baktığını da guzel. Ben hayattaki arızaları görmemeye çalışıyorum. Dedim ya sığınak. İşte bu sığınakta öyle ayırmalar öyle incelemeler olmuyor pek. Ama öteki tarafta karşılaşıyorsun bir sürü şeyle, işte o kadın yazgısı dediğin görulmeme duygusu da var.

Yani gerçeğin ağırlığından kaçmaya çalıştığın için mi yazıyorsun?
Öyle. Ben sevmiyorum gerçeği, ben insanları da sevmem. O da o halleri gorduğum insanları severim ve değerli görurum. Yoksa dığerleri ben rahatsız ediyor.

Bu metinler yersiz yurtsuzlar. Aslında bunlar senin yaşadıkların, sende bıraktığı izler olduğu için her yerden sana yansıyanlar var ve burada kentte, İstanbul'da yaşayan bizlere, hepsini içinde barındırıp çok güzel vuruyorsun.
Evet biraz yersiz aslında.

İçinde evrensellik var ki Türkiye'de de öyle bir evrensellik var bir yandan.
Evet her şeyi görebiliyorsun aslında. İşte bu da edebiyat içinde başka ve orada başka bir şey görüyorsun, bazı insanların yüzlerinde başka hiçbir şey görmuyorsun aslında. En son gittiğimde insanların hepsi delirmiş gibi geldi bana. Amsterdam'a gittim, orada da öyle kendimi rahatsız hissetmeye başladım.

Aslında tüm bu hissiyatın içinde bir anlatamama hali mi var?
Ben anlatamam kendımı öyle bir derdım var, konuşurken. Yazarken anlatıyor muyum bilmiyorum. Ya da hıçbır şey söylemiyorum da karışıyor muyum, bu benim tamamen karışıklığım mı, bilmıyorum. Dedim ya, iki dunya var biri gerçek birisi ise sığınağın.
Sığınağında çıktığında huzursuz oluyorsun tabii ki. Aslında butun inandıkların öyle değilmiş. İnsanların yüzlerinde hiç görmek istemediğin ifadeler görmek istiyorsun, bu seni rahatsız ediyor. Alice değilsin ki, oradan oraya geçtiğinde hıçbir arıza çıkmasın kafada. Sonuçta sen kitap kahramanı değilsin.

Bugüne kadar kahramanın olan ve sana yol gösterenler oldu mu?
Tanıdığım insanlar var, sevdiğim onları duşunmeyi. Bunlardan çıkardığım, ona bıçtığım şeyler var. Kahramanlarım çok.
Yazarlar var, ölü yazarlar. Aslında kahraman değil de arkadaşlar güzel. Yoksa her yazar kendi kendinin kahramanıdır en çok ve o biraz da kendini sevmeyi gerektiriyor, ama buluşmuşlukları da güzel; yakalamak, reddetmemek ama hep en buyuk sen olmak.

Ayşegül Oğuz / Gözde Akgüngör

ağlamamalı yazmalı...

Yazma tutkusu, ailesini terk eden babasına duyduğu öfkeyle başlar Anais Nın'ın. Egosunu besleyecek olan babasından ayrı kalınca öfkesini kusacağı bir sığınak yaratır; guncesini. Tüm dunyasını kaplayan babasından çocuk yaşta ayrı kalmasıyla zedelenen guvenını onaracak, yenıden babasının gözüne gırmesini sağlayacak bir araç. Ağlamamalı, yazmalı. Yazmak, önceleri sırdaşlık etmekten gıtgide bir varoluş biçimine dönuşur. "Kanımda murekkep var benım," diyecek kadar. Yirmisine gelmeden modellik yapmaya başlar. New York balolarında vals yaparken Emerson'u eleştıren bir Parisienne.

Çocukken ayrıldığı Paris'e evlı bir kadın olarak geri döner. Sonraları erotik edebiyatın en unutulmaz eserlerınden bırı olan Venüs Deltası'nı yazacak kadar avantgarde yazar, evlılığinin ılk yıllarında kocası tarafından "Kusursuz bır ev işçisi, sevecen bir eş" diye tanımlanır. Kocası onu yazmaya yureklendirir; akşam yemeğinin hazır olması koşuluyla... Sinemadaki uyarlaması "Henry ve June" ile bıldığımiz dönem de o sıralarda başlar. Kadın bedenının usta sömürucusü, yazar Henry Mıller ve karısı June ile yaşadığı aşk günleri. Yazın tutkusu devam eder; ensesti, eşcinsel aşkı konu edinen cüretkâr erotık hıkâyeler, surrealist şıirler, roman denemeleri ve hıç vazgeçmediği güncesi.

Anais Nın bıyografisi, Everest Yayınları'nın Unutulmayan Kadınlar serisinde "Anais Nın – Maskeli ve Çıplak" adıyla yayınlandı. Geçtiğimiz günlerde ise aynı serıden unlü kadın tıyatrocu Sarah Bernhardt'ın yaşam hikayesını anlatan "Sarah Bernhardt – Altın Ses" yayınlanmıştı.

işçi sınıfı, anarşistler ve kadınlar...

4 Mayıs 1886'da gerçekleştirilen kanlı Haymarket Meydanı olaylarıyla bastırılan hareketın lıderleri Albert Parsons ve Lucy Gonzalez'ın ırklararası evlılığı, yaşadıkları eyalette (Texas) hoş karşılanmaz. Yenı bır hayat kurmak ıçın Chicago'ya yerleşen çıft, 1871 Büyük Yangın'ının ardından yaralarını sarmakta olan kentin gıderek buyüyen karmaşasıyla karşılaşır.

Yeniden yapılanma surecı içindeki kentte burjuvazi ve ışçi sınıfı arasındaki uçurum giderek açılmakta, çelişkiler daha çok açığa çıkmaktadır Albert ve Lucy'nin yaşanan sürece tepkısız kalması çok zordur. İkısi de çok geçmeden göçmen, sendıkacı, radıkal entelektuel ve devrımcilerden oluşan genış bir isyan cephesinde yerlerini alırlar. Kitap bu özet öykunun içinde Amerikan işçi sınıfı mucadelesi ve Amerikalı anarşistlerın mucadeleleri ile ilgılı kesıtlerle bir lıkte Amerıkan burjuvazısının durumunu da güzel/devrimci bır aşk hikâyesi etrafında işlemeyi başarmış. 1 Mayıs'ın doğuşunu hazırlayan yıllar oldukça gerçekçi ve belgelere dayanarak aktarılmış Roman surukleyıcılığını hiç kaybetmeden dönemın Anarşıstlerının nasıl bır siyasal sureçten geçtığını, zorun kullanımı konusunda yaşanan süreçlerın etkısını çok guzel işlemış. Kıtabın en hoş yanlarından birisi de bu tıp siyasal romanlarda alışık olmadığımız bır şekılde yazarın mucadele içinde çok öne çıkmış, hatta bır aşamada önderlığı hem kalemıyle hem eylem gucüyle oldukça radıkal bıçımde ifade etmeyı başarmış olan Lucy Gonzalez'i anlatım biçimi. Lucy, siyah ve kadın olmayı hayatı boyunca unutmamış bilakıs tartışmış ve sorgulamış bır devrimci. Kocasıyla, çocuklarıyla, arkadaşlarıyla, yoldaşlarıyla, kurduğu butün ılışkılerde sıyah ve kadın olmanın zorluklarını yaşayıp, hiçbir zaman kocasının gölgesinde kalmayıp, aynı zamanda farklı sıyasi arayışların cesurca peşinden de gıdebılıyor. 1 Mayıs'ın Romanı, Lucy ve dıger kadın karakterleriyle kadınların tarıhin her dönemınde varolduklarını, tarıhte sılık olanın kadınlar olmadığını sadece tarıhı yazan ve aktaranların onları sılmeye çalıştıklarının kanıtı aynı zamanda.

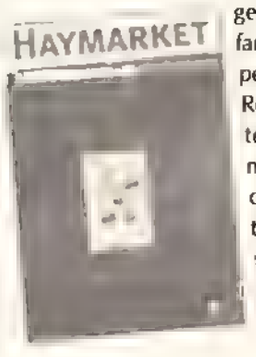

Haymarket-1 Mayıs'ın Romanı
Martın Duberman
Agora Kıtaplığı- Mayıs 2004

hepsi, hepsi...

"YAN Yana Fotoğraf Çektirelim" diyor Nazan Öncel ve bizi fotoğraf çektirmek için mekânlara, zamanlara ve hayallere davet ediyor. Ben fotojenik değilim, oram buram güzel çıkmaz deme şansınız yok, çunkü öyle bir yolculuğa çıkıyorsunuz ki, yolculuğun her yerinde guzel oluyor bedeniniz ve ruhunuz; sizi tum güzellikleriniz, kusurlarınızla yuzleştiriyor, müziğin evrensel dilinde. Biz de bunu hakkettik herhalde bu kadar bekleyişten sonra. Aradan koskoca altı yıl geçti Nazan'dan haber almayalı sabırsız ve tedirgindik, bize ne sunacak bu kez diye. Arada Tarkan'a verdiği güzel şarkılarla kulağımızın pasını silse de, biz onun dümeninde bir yolculuğa çıkmayı istiyorduk ve sonunda vakit geldi ve çıktık yolculuğa. Biraz yolculuk öncesi heyecan, korku ve panik duygusu içindeydik. Acaba ertelesem mi bu yolculuğu hissiyatını uyandırıyordu duyduklarımız. Puslu bir gune başlayıp, karanlık sokaklarda gece şarkıları beklerken; güneşli, neşeli bir gune başlamanın şaşkınlığını duysak da ilk başta, sonra anladık ki, coşkuyu unutmuşumuz ve o, uzerine duşeni yaptı ve hatırlattı, bız de dınledikçe pek bir sevdik bu hüznun içindeki neşe halini. "Hay Hay"la başlayıp "Ukala Dümbeleği"yle devam ederken bir anda şu sozleri enjekte ettı ruhumuza; "Gözumden yaş geldi / içimden ağlamak / yuzunden duşen bın parça / konuşmak lazım konuşmak," diyor "Nereye Böyle" şarkısında. Beyoğlu'nda Beatles'li, Van Gogh'lu, Don Kişot'lu bir geziye çıkıp içimizdeki gıtme arzusuyla bir kez daha yanıp tutuştuk uyuşmuş bedenimize aldırmadan. Sonra kalbimizi bıraktığımız yerlerde unutmadan, guzel şeylerin biteceğini bilerek şaraptan sarhoş olup, "Gul Pansıyon"a duştü yolumuz. Ve yolculuğumuzu "Hayat Güzelmiş"in nameleri ve geride kalan, ulaşılamayan sevgılının bıraktıklarıyla bitirdik. Postexpress'te Merve Erol sormuş, "Hangisini tercih edersınız? Göç'un tıngır mıngır salınan, sözleriyle herkese şahsi mektuplar yazan, muzığıyle dar zamanda omuzdaşlık edecek bir mırıltı senfonisi kuran Nazan'ını mı? Yoksa Sokak Kızı'nın bıçkın rock'a, kufre, aşka, ipleri her zaman koparmaya mupemayil kahkahalı Nazan'ını mı?" Benım cevabım; hepsi hepsi hepsi...

Jö mapel ceyn

Jane Birkin, henuz dinlemeye doyamadığımız "Arabesque"ın ardından "Rendez-vous" ile bizlerle. Arabesque'deki Serge Gainsbourg sosu yok Rendez-vous'da. Bu, hem Fransızca hem İngilizce şarkıların yer aldığı bir duet albumu. Eh, söz konusu Jane Birkin olunca "başka dunyaların insanları" da aynı albume sığmış; Bryan Ferry, Manu Chao, Placebo'nun solisti Brian Molko gibi.

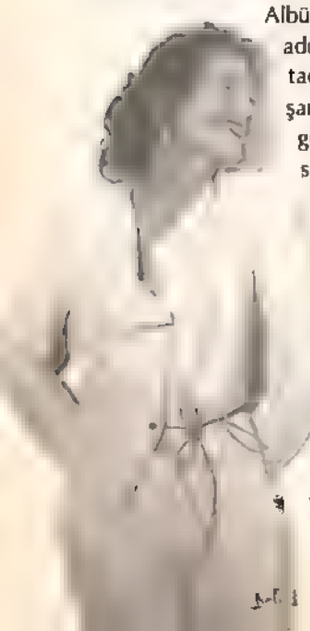

Albümün butünü çok güzel ancak bazı parçaların adını anmakta fayda var. Açılış parçası, chanson tadında "Je m'appelle Jane", oldukça neşeli bir şarkı. Hani sabah çayını içerken dinlenildiğinde güne başlama enerjisi veren türden. Bir yudum sabah, bır nakarat "jö mapel ceyn". Manu Chao'yla dueti yine öyle. İçimizi kıpır kıpır etmeyen Manu Chao olur mu zaten? Melankoli de var elbette. Bryan Ferry'li "In Every Dream Home a Heartache" mesela. Yeteri kadar dinlenildiğinde, halihazırda bır kalp ağrısı yoksa da kazandırır. Brian Molko ise "Smile" adlı parçayı Jane Birkın'e yazmış. İyi de etmiş.

Geçen yıl Arabesque turnesinde İstanbul Caz Festivali'ne katıldığında 5 bın kişi ızlemişti. Yine gel sesi hıç yaşlanmayan kadın!

İletişim'den

Sevgi Soysal
BÜTÜN ESERLERİ

Turk edebiyatında kendine özgü yere sahip bir yazardır Sevgi Soysal. Siyasal ve toplumsal olanı mercek altına alışıyla, 'öğretici' olmayan sorgulayıcı diliyle... Yer yer ironik anlatımıyla... Ve –henüz pek ortada yokken!- kadınlık sorununu öne çıkarışıyla...

***Tutkulu Perçem*'den *Hoşgeldin Ölüm*'e uzanan yazarlık çizgisinde kişisel tedirginlikler yerini birey-toplum diyalektiğine bırakır. Bu diyalektik içinde, sınıfsal çatışmaların yanında anne-kız, kadın-erkek, genç-yaşlı vb. çatışmaları da 'canlı' insan ilişkileri örneğinde yaşar kılan sağlam bir anlatı zemini kurar. "Düzenin", sadece rejim düzleminde değil, gündelik hayat düzlemindeki tahripkârlığını ve "anlamsızlığını", ince bir alaycılıkla resmeder. Bu canlılık ve candanlıktır, hayat çizgisiyle yazarlığı birbirine paralel gelişen Sevgi Soysal'ın eserlerini kalıcı kılan...**

İletişim Yayınları Türk edebiyatının yapıtaşlarından biri olan Sevgi Soysal'ın bütün eserlerini yayımlamaktan onur duyar.

Tutkulu Perçem (Öykü)
ONSOZ Sema Kaygusuz

- ***Bakmak*** (Derleme)
  ÖNSÖZ Yıldırım Turker
- ***Barış Adlı Çocuk*** (Öykü)
  ÖNSÖZ Füsun Akatlı
- ***Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu*** (Anı)
  ÖNSÖZ Oya Baydar
- ***Şafak*** (Roman)
  ÖNSÖZ Semih Gümüş
- ***Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*** (Roman)
  ÖNSÖZ Mustafa Arslantunalı
- ***Yürümek*** (Roman)
  ÖNSÖZ Ömer Türkeş
- ***Tarıte Rosa*** (Roman)
  ÖNSÖZ Murat Belge / Funda Soysal

Birbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han No:7 Cağaloğlu 34122 İstanbul • Tel: 212 516 22
Faks: 212 516 12 58 e-mail: iletisim@iletisim.com.tr www.iletisim.com.tr
Dağıtım: Tel: 212 638 55

Gulfer Akkaya

Büyükannelerimiz iyi çalışmış

Feministseniz ve hâlâ Nezihe Muhiddin ismiyle karşılaşmadıysanız hızla Kadınsız İnkılap'ı okumanızı tavsiye ederim. Gerçekçi olup imkânsızı zorlayan bu enfüsi şahsiyetle tanışmanız için kitabın kapağını aralamanız yeterli. Gerisi kendiliğinden gelecek

FEMİNİSTSENİZ ve hâlâ Nezihe Muhiddin ismiyle karşılaşmadıysanız hızla Kadınsız İnkılap'ı okumanızı tavsiye ederim. Gerçekçi olup imkânsızı zorlayan bu enfusi şahsiyetle tanışmanız için kitabın kapağını aralamanız yeterli. Gerisi kendiliğinden gelecek

Kadınsız İnkılap kitabını yazma fikri nasıl oluştu? Nezihe Muhiddin ismiyle nasıl karşılaştın? Kısaca bu süreçten bahseder misin?

Tez çalışmam sırasında şu sorudan yola çıktım. "Devlet feminizmi" olarak adlandırılan, ulkemıze özgu Kemalist kadın hareketi gerçekte ne idi, tarihsel süreçte ne gibi bir işlev ustlenmiştı? Biz feministler bir şeylerin ters gittiğini seziyorduk ama butün boyutlarıyla bu meseleye bakmamıştık. En yaygın örgütlenmiş dernek olan Türk Kadınlar Birliği'ne biraz yaklaşınca Nezihe Muhiddın bütun ihtişamıyla karşımda duruyordu. Aslında çok kuçuk bır çabayla uzanabileceğımız bir yerdeydi. Ama kadın sosyal bilimcıler, Kemalızm'ın yarattığı önyargılı ve yanlı tutumla bu çabayı göstermekten, Nezihe Muhiddin'e bakmaktan kaçınmışlardı. Bunun yerine, "Ataturk bize haklarımızı verdi, kadınlar hakları ıçın mucadele etmediler," söylemini haklılaştırmayı surduruyorlardı. Bu kalıbı ilk kıranlardan biri, elbette, 1977'deki teziyle Şırın Tekeli'dır. Ben, bır bakıma, Şırin'in sezgısel olarak yaklaştığı konuyu belgelemiş oldum.

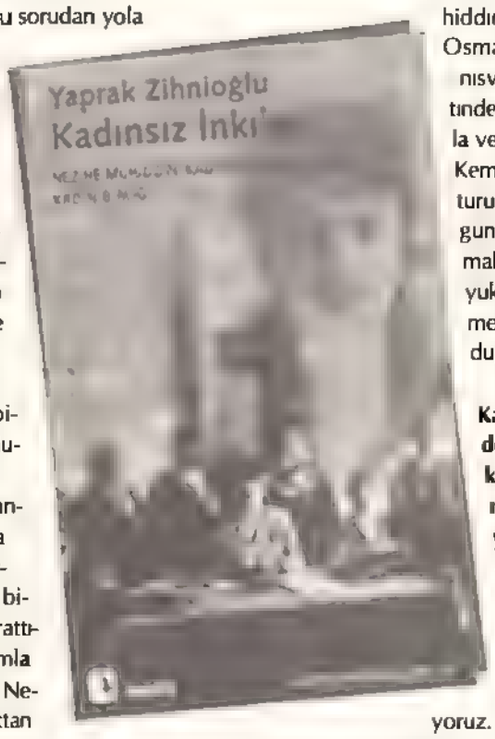

Osmanlı'da on dokuzuncu yüzyıl, özellikle ikinci yarısı toplumsal hareketler açısından oldukça canlı geçiyor. Ulus devletler, azınlık hakları, bunun devamı olarak I. Meşrutiyet, ardından Kanun-i Esasi derken hiçbir yerde yazılmayan bir hareket daha: Kadınlar, kadın hakları için mücadeleye başlıyor...

Evet, bizim büyuk büyukannelerimiz iyi mucadele vermişler doğrusu. Zaten bizler de bugunkü durumumuzu, bilinç duzeyimizi bu mucadelelere borçluyuz. Nezihe Muhiddın yazılarında sık sık Osmanlı-İslam-Türk hareketnısvanından (kadın hareketinden) buyuk bir hayranlıkla ve şukranla bahsediyor, Kemalist ıktıdarca adı unutturulmak istenen kadınları gunune ve yarınlara taşımak ıstıyordu. Buyuk büyukannelerimizin kadınlık mefkûresini nasıl savunduğunu anlatıyordu.

Kadınlık mefkûresi ne demek? Erken Dönem kadın hareketi kadın sorunlarını nasıl tanımlıyordu? Talepleri neler-di?

Kadınlık mefkûresi bugunun deyişiyle feminizm demekti. 1870'lerden söz ediyoruz. Erken Dönem hareketi nısvanını o gunun koşullarını duşunerek değerlendirırsek, radikal bır tutumu benımsedığını, geniş kadın yığınlarının özgurluk talebini yansıttığını görebiliriz. Erken Donemın eylemcıleri kadınların her şeyden önce "ınsan" addedılmelerını ıstıyor, kadınların değersızleştirilmesine, aşağılanmasına karşı mucadele ediyor, buyuk kadın çoğunluğunun canını yakan erkek çok eşlilığı ve erkeğin kadını uç kelimeyle boşama hakkına karşı duruyorlardı. Kadınların yuksek eğıtımını, meslek edinmesını, çalışmasını, "hayat-ı haricıyeye" yanı dış yaşama katılmasını istıyorlar, sokağa çıkmasıyla, gıyımıyle ilgili yasakları eleştırıyorlardı. Tabii bu noktada cariyeleri/köleleri de unutmamak gerek. Osmanlı toplumunda cariyelerin buyük bır bölumü erkeklerin cinsel köleleriydi. Kadın hareketinin cariyelere karşı tutumunu ya da cariyelerın bu hareke-te katılıp katılmadığını bilmiyoruz.

Özellikle II. Meşrutiyet döneminde Osmanlı'da yaşanan modernleşme rüzgârı kadın hareketine nasıl yansıyor?

II. Meşrutıyet dönemi kadınlara göreceli bır serbestı getırıyor, ancak İttihat ve Terakki kadınların açık hak taleplerini muhafazakar nufusu bahane ederek sürekli erteliyor. Bu dönem savaşlar çağı aynı zamanda. Balkan savaşları, Trablusgarp Savaşı ve nihayet 1. Dunya Savaşı. Kadınlar bu savaşlarda cephe gerisinde, hastabakıcı olarak görevler ustleniyorlar, askerlere çamaşır dikıyorlar, şehit ailelerine yardım edıyorlar ve cepheye gıden erkeklerin yerine ışlere girip çalışmaya başlıyorlar. Bu gelişmeleri zamanın feministi Emine Semıye "kadın inkılabı" olarak değerlendırır. Ama savaş sona erer ermez cepheden dönen erkekler işten çıkarılan kadınların yerını alıyor, butun dunyada olduğu gibi.

Nezihe Muhiddin'in kadın hakları etkinliklerini başlıca iki dönemde inceliyorsun, II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet Dönemi. Bu dönemler arasında ne gibi farklılıklar var?

II. Meşrutiyet dönemi kadınların dığer munevverler gibi Osmanlı İmparatorluğu'nun akıbetiyle ılgılendiği bir zaman dilimi. Nezihe Muhiddın kısa sure içinde topluma, kadınlığa ve siyasal gelişmelere ilişkin makaleleriyle, konuşmalarıyla dikkat çekiyor ve "ünlü kadın yazarımız" olarak anılıyor. Eğitım olanağı bulamamış bınlerce kadın ıçın de kadın gucunun simgelerınden biri oluyor. Cumhuriyet'in kuruluş yılların-

da ise bir sufrajet feminist olarak öne çıkıyor. Tavizsiz, "sesi gür çıkan" bir kadın. Kendi deyişiyle "cinsiyet imtiyazlarına" karşı mücadele ediyor

Nezihe Muhiddin'in bir de milliyetçilik evresi var. Üstelik kadınlık mefkuresi ile milliyetçiliği zaman zaman bir arada tanımlıyor. Feminizm ve milliyetçilik birbirine ters değil mi?
Evet, feminizmin, tabii benim anladığım devrimci feminizmin milliyetçilikle bağdaşması mumkun değil. Nezihe Muhiddin'in milliyetçiliğini ben, bütünüyle ırkçı ve saldırgan bir milliyetçilikten çok kulturel bir millıyetçilik olarak anlıyorum. Yer yer saldırganlaştığına tanık oluyoruz Ermeni veya Rum vatandaşlara karşı bazı ifadelerinde, ama genel olarak ılımlı bir tarzı var. Belki de böyle yaptığında suçluluk hissediyor ve bu ifadelerin yerini kardeşlik vurgusu alıyor. Kadınların milliyetçiliği feministlerin çok dikkatli okuması gereken bir alan. Ben, en azından, erkeklerin milliyetçiliğiyle arasında önemli farklar olduğunu düşünüyorum. Biraz, taşıma suyla değirmen döndurme gibi geliyor bana. Bu konuyu yeni inceliyorum, çok emin değilim.

Osmanlı ve Cumhuriyet dönemindeki ilk feministler paşa kızları ya da torunları...
Evet, yuksek sınıfa mensup aileler genellikle kızlarını evde özel öğretmenlerle yetiştiriyorlar çunkü.

Kitapta hep Osmanlı-Türk feminizmi kavramını kullanmışsın. Kavram sana mı ait yoksa o dönem feministlerine mi? Sanki biraz sorunlu bir kavram...
Osmanlı kavramı 19. yuzyılda birden çok etnik ve dinsel grubu, yani unsurları, "millet"leri barındıran bir kavram. Anasır-ı Osmaniyye (Osmanlı unsurları) deniyor tumüne. Söz ettiğin vurgu da döneme göre değişiyor. Erken dönemde, yani 1868 ile 1908 arasında "Osmanlı İslam" vurgusunu yapıyor kadınlar, II. Meşrutiyetle birlikte "Osmanlı Turk" vurgusu öne çıkıyor. İslam ve Türk unsurunu ifade etmekte, vurgulamada kullanılıyor bu kavramlar. Elbette bir dışlayıcılığı, ötekileştirmeyi içkın olarak taşıyor Benim bunu kullanmam ise, yaptığım çalışmanın Ermeni, Rum, Yahudi, Kürt ve diğer etnik grupların kadınlarını ve hareketlerini içermediğini okura söylemek için. Bu alanlar kadın tarihçilerin ilgisini beklıyor.

Birinci Dalga Eşitlikçi Feminizmin devamı olarak Cumhuriyet döneminde Nezihe Muhiddin ve arkadaşları kadınların siyasi ve vatandaşlık hakları için mücadeleye başlıyorlar. Kadınlar Halk Fırkası (KHF) bunun aracı olacaktı. Hükümet tehlikeli "bazı düşünceler" nedeniyle fırkayı kurdurmadı. Neydi bu tehlikeli "bazı düşünceler"?
Hukümet, programı kadın hakları olan bir kadın partisini onaylamadı. Kadın haklarının sınırlarını kendisi çızmek istiyordu, bu alanın kazanımlarını rejime mal etmek ıstiyordu. Kadınların siyasal aktörler olarak toplumda etkın olmasını engellediler

Kadınların siyasette aktif olmayı istemesi neden bunca tehlikeli sayılıyor?
Feministler erkek egemenliğini, cinsiyet imtiyazlarını sorgulamaya başlamışlardı. Bu bir erkekler kulubü olan CHF için ciddi bir tehlikeydi. Ikinci olarak tek-parti rejimi altında kadınların ya da herhangi bir grubun siyaset yapmasına izin verilmedi.

KHF'nın kurulmasını engelleyen hükümet Kadın Birliği (TKB)* cemiyetine izin veriyor. TKB'nin hedefleri ehlileştirilmiş ve kadınlar, hükümet ve özellikle Mustafa Kemal'le ters düşmemeye çalışıyorlar. Fakat hesaplar pek tutmuyor?
İzin alabılmek için tuzükten siyasi haklar maddesini kaldırarak Kadın Birliği'nı kurdular ama esas hedefleri kadınların sosyal, ekonomık ve sıyasal alanlarda tum haklarına kavuşmasıydı.

Bir süre sonra TKB'nin içinde Kemalist kadınlar ve feministler arasında ayrımlar çıkıyor. Nezihe Muhiddin ve arkadaşlarına karşı siyasi komplolar hazırlanıyor...
O dönemde Nezihe Muhıddin ve feminist çevresine muhalefet eden kadınlar, daha sonraları çok göreceğimiz Kemalist kadınların öncelleriydiler. Ancak o sırada bunun pek farkında olduklarını sanmıyorum. Valilik, polis müdürlüğü ve Cumhuriyet Halk Fırkası ile birlikte Nezihe Muhıddin'i ve dolayısıyla feminist grubu TKB'den dışladılar, Muhiddin'i kişisel olarak aşağıladılar, karaladılar.

Türkiye'de kasıtlı olarak yaygınlaştırılmış bir inanç var, kadınlara hakları Atatürk tarafından hediye edilmiş diye. Gerçekte Atatürk'ün partisi Cumhuriyet Halk Fırkası partiye girmek isteyen kadınları almıyor. Yine polisiye tedbirlerle TKB dağıttırılıyor. Bunlar Atatürk'ün cumhurbaşkanı, arkadaşlarınınsa hükümet olduğu dönemde kadınlara uygulanıyor. Bir de feminizmi tehlikeli buluyorlar...
Evet, özellikle de "kadınlara haklarını biz verdik, onlar hıç mucadele etmediler" söylemini yaygınlaştırıyorlar ve Afet İnan, Tezer Taşkıran gibi önde gelen kadınlar bu soylemin taşıyıcısı oluyorlar. Resmi tarih yazımı, kadınların mucadelelerini yok sayıyor.

Kemalist iktidarla feministler arasında açıktan bir çatışma yaşanıyor. Oysa Kemalizmin en güçlü yılları ve Mustafa Kemal bir kült. Feministlerin işi bir hayli zor...
Mustafa Kemal'e dayalı atacılık kultünün oluşturulduğu dönemde feministlerin varlığı zaten bu kültun sorgulanması anlamına geliyor. Bu yuzden çatışma da o denli kuvvetli yaşanıyor.

Bir yandan politika yapmak isteyen kadınlar siyaset sahnesinden itilirken, öte yandan kadınların kimi hakları kabul ediliyor dönemin iktidarı tarafından. Neler oluyor? Nezihe Muhiddin'in sahneden indirilmesinin tüm bunlarla ilişkisi nedir?
Şirin'ın çok guzel saptadığı gibi, faşizmin Avrupa'da iktıdara geldiği sıralarda Kemalistler kadınların siyasal haklarını tanıyarak bu eğilimden farklarını vurgulamış oluyorlardı. Ikincisi Batı'dan tek-parti rejimine yöneltilen diktatörluk eleştirilerine karşı bir yanıttı bu. Kadın hakları demokratikleşmenın sımgesi olarak sunuluyordu. İçerde ise tek-parti rejımının kuvvetlenmesi ve "kadınlara haklarını biz verdik" söylemının yaygınlaştırılması için Nezihe Muhiddin gıbı feministlerin yıldırılması gerekiyordu.

Kısaca Cumhuriyet yönetiminin izlediği politikalar gereğince KHF ve TKB'nin feminist mücadelelerini Kemalistler (kadın-erkek el ele) bastırdılar ve Kemalist kadınların eline geçen TKB bu çizgide yoluna devam etti diyebilir miyiz?
Evet, bugünlere kadar böyle oldu.

Teşekkürler...
Ben teşekkür ederim.

(*) Kadınlar Birliği'nın adı sonradan Türk Kadınlar Birlığı oluyor.

Feminizmin, tabii benim anladığım devrimci feminizmin milliyetçilikle bağdaşması mümkün değil. Nezihe Muhiddin'in milliyetçiliğini ben, bütünüyle ırkçı ve saldırgan bir milliyetçilikten çok kültürel bir milliyetçilik olarak anlıyorum. Yer yer saldırganlaştığına tanık oluyoruz Ermeni veya Rum vatandaşlara karşı bazı ifadelerinde, ama genel olarak ılımlı bir tarzı var. Belki de
böyle yaptığında suçluluk hissediyor ve bu ifadelerin yerini kardeşlik vurgusu alıyor.
Kadınların milliyetçiliği feministlerin çok dikkatli okuması gereken bir alan.

karşı cinse yönelim problematiği

karşıcinsellik genetik mi, çevresel mi?

eş cins(iyetli)ler arasındaki duygusal-cinsel münasebetler, eşcinsellik olarak tanımlandığına göre; karşı cinsten kişiler arasında gelişen duygusal-cinsel münasebetler de karşıcinsellik olarak tanımlanabilir kanaatindeyim. mevzu bahis edilen karşıcinsellerle ilgili gün geçmiyor ki yeni bir iddia ortaya atılmasın.

ÖZELLİKLE son iki yuzyıldır karşıcinselliğin genetik mi, çevresel mi olduğu uzerine sayısız araştırma yapılmış olmasına rağmen uzmanlar arasında bir görüş birliği sağlanabılmış değil. karşıcınsel yönelimli kışılerde asıl dikkatı çeken nokta; bağımsız davranma ve karar verme yeteneklerının populasyonun öteki üyelerınden daha zayıf olması. bu nedenle karşıcinsellerin ancak bır aile kurumu içinde kendılerını guvenlıkte hissedebıldıkleri duşunuluyor. karşıcinsellerın "toplumsal erkeklik-toplumsal kadınlık" olarak tanımlanan bazı ılkel rol kalıplarına duydukları ılgı göz önune alındığında; prehıstorik çağlardan kalan bu gudunun merkezının beyin sapında olabıleceği tahmin ediliyor. karşıcınsel yönelimden -tüm psişık faaliyetlerımızın de kutsal kaynağı olduğu bilinen- odipus kompleksinin sorumlu olduğunu duşünen psikiyatrlar da bulunuyor. öte yandan u.s.a. washington üniversitesi'nden bır grup sosyal antropolog; karşıcinsellerin sağ el dördüncü parmaklarının uçüncü boğumlarının daha kalın ve yirmibeş derece öne eğımlı-içe kıvrık dıye de ıfade edılıyor- olduğunu kanıtlamış durumdalar. ingilız genetıkçiler de; karşıcinsellikten sorumlu olabilecek bir grup gen üzerınde çalışmalarını surduruyorlar. kımi insan hakları savunucuları, karşıcinsellığın beyin ve genetık araştırmalarına konu olmasına karşılar. onlar, bu araştırma sonuçlarının, karşıcinseller üzerınde bazı tıbbi gırışımlerde bulunulması taleplerini doğurabileceğinden endişeliler. konu üzerine araştırmaları bulunan bılim ınsanları; "biz araştırmasak başkaları araştıracak. çunkü normalden sapmalar her zaman inceleme konusudur. bız sadece araştırmamızın yöntemsel guvenılırlığınden sorumluyuz; onun sonuçlarını farklı amaçlarla kullanmak isteyebılecek kesimler olabilir; ışın bu kısmı politik ve bız politikayla ilgilenmiyoruz," açıklamasını yapıyorlar." ikı yıl önce kaos gl dostları listesine, hacettepe'den ikı araştırmacının duyurusu ulaştı. manyetik rezonans (mr) goruntuleme tekniğiyle, beyinleri uzerine inceleme yapmak istedıkleri eşcinsel gonulluler arıyorlardı. bu çalışma sonucu "eşcınsellığe yeni biyolojik kanıtlar" getırilebıleceği ve bunun da eşcınseller ıçin gayet faideli olacağı yonunde bir savları da vardı. aynı gunlerde yeşım'in "heteroseksuellik ne kadar bıyolojik ya da çevresel ise, eşcınsellık de o kadar biyolojik ve çevreseldir. eşcınsellığın nedenlerını merak etmıyoruz," mealınden cumleleri zihnimdeydi. bunun üzerine listeye, bu türden araştırmaların "şu sayıda eşcinsel üzerınde yapılan ınceleme sonucu; eşcinsellerın beyinlerinde a bolgesinin daha fazla etkınlik kazandığı, b bölgesıne gıden kan akımının ise normalden daha az olduğu goruldu," gibi; gizli oznesi heteroseksizm olan cümlelerle verildiği ve karşıcınselliğin norm alındığını yazdım. cınsel yönelime bıyolojık kanıtlar bulunması neden ılla özgurleşme anlamına gelsın kı? bırılerının faşist arzularını da azdırabilir pekala ve, "eşcinsel yönelımden sorumlu genı şu zigottan ayıklasak?" ya da, "o bölgenin kan akımını artırsak?" turunden deneylere gırışılmesi de guçlu bır olasılık. bu düşuncelerımı de ekleyerek, araştırmadan duyduğum rahatsızlığı dile getirdiğimde, kadın araştırmacının yanıtı; " bu şekılde duşunmemıştım; bu bakış açısı üzerine yeniden duşuneceğim," oldu. erkek araştırmacının yanıtı ise, yukarıdakı fantastık-metnın sonunda bilim ınsanlarının verdiği yanıta yakındı. ne zaman gazetelerin arka sayfalarında, bılmem kaçıncı kromozom üzerınde "eşcınsellıkten sorumlu" bır genden ya da parmak boğumlarımızın kalınlığından (benım uydurmam değildi, böyle korkunç bır haber okudum gerçekten; kı tumden asparagas değilse daha da korkunç; "bilim ınsanı" unvanlı bırilerının bu "araştırma"yı yapabılmiş olmaları) söz eden yazılar okusam sıkılırım, urkerım; köşeye sıkıştırıldığım duygusuna kapılırım. yukarıdakı metın, karşıcinsel okuyucuda -bir an için olsa da- bir rahatsızlık ya da tedirginlik yaratabildıyse bu yazı amacına ulaşmış demektir.

İsyanın adı: ZİLAN

Eğer tercihiniz sıradan olmak değilse, dayatılan kalıplara sığmıyorsanız, yüreğinizin enginlikleri bu kalıpları kabul etmiyorsa alır götürür sizi özgürlüklere. Özgürlükler hazır olarak gelmez elinize aradığınızı yaratmak size kalmıştır...

HER kadının duzeyleri farklı farklı olsa da yıkmak istediği korku kalelerinde yaşadığı gel gitler benzerdir. Ilk isyan babaya, ağabeye, belki anneye, kalıpları koyanlara karşıdır. Daha sonraları ise kimileri için eş ve patronla sınırlı kalır bu isyan. Bazıları ise bunlarla yetinmez... Zılan(*), içimizden bırıydi, yolda görsek çok da dikkatımızi çekmeyecek, sıradan bırı. Ama yaşadıklarına bakınca durup duşunmek gerekıyor. Aslında onu yazma konusunda epey duşündum acaba yazmayı hak edıyor muyum dıye. Ama yaşamın bır yerlerınde kendı guçlerine göre bır şeyler değiştırmek ıçin çabalayan, şu an pek çok şeyın farkında olmayan ama zamanla başlarını kaldıracak olan tum kadınlarla paylaşmak ıstedim. Kadınlar dunyanın her yerinde benzer şeyleri yaşasa da , yok sayılmak istenen bır coğrafyanın ve bir halkın kadını olmak başka bir şey. Kadın olarak adınız yok, sevdalarınız, hayalleriniz, duşuncelerınız yasaklı. Başınızı kaldırır, isyan ederseniz bedeli ağır. Hele polıtika yaparak, hem kendi kaderinizi hem de halkınızın geleceğini değiştırmek istersenız; bır taraftan sıstemin orgutlu guçlerının şiddetıne bir taraftan da yıllardır süren törelerin şıddetıne maruz kalırsınız. Bır taraftan kendı halkınızın gerıcı değer yargıları sızi kuşatır, diğer yandan sıstemin polıtıkaları ve dayattığı kadın tıplemesi. Zılan böyle bır yumağın içınde yaşayıp hayır dıyebilen bır sestı. Yeni bır dunya ıçin yola çıktığı yapının içındeki iç gerılıklere karşı da bir sestı. Yeniyi ararken bile sıradanlaşmadı. Zilan, 1995 Haziran'ında Dersım'de vucuduna bomba sararak pimini çekmiş kendisi ile birlıkte çok sayıda subay ve asker ölmuştu. O donem devlet, Kürt hareketını, legal kurumları da dahıl olmak uzere kıskaca alıp boğmayı hedefliyor, ayrıca suni bır Bayrak Operasyonu ile başlayan halklar arasında şovenizmi körükleme, halkları karşı karşıya getirmeye yönelık bir polıtika uyguluyordu. Eylem, Kürt hareketınde kadın çalışmalarının içinde olan bizleri derınden etkılemıştı. Bızlere ıletmek istedığı mesaj uzerıne uzun uzun duşunmuştuk Demek kı kadın ısterse yapamayacağı hiçbır şey yoktu, yeter kı gucunun farkına varsın ve bunu orgutleyebilsın. Kabuklarımızı kırmak, kadın olarak yıtırdığımız yaşamı ellerımize almak uzak değıldı. Toplumun her tarafında ılıklerımize kadar sınmış cıns ayrımcılığını, erkeğin de ıktıdar olduğu ama özgur olmadığı erkek egemen sistemı tarıhın çöplüğune atmanın ancak biz kadınların isyanı ile mumkun olabıleceğini goruyorduk. Eylemın yapıldığı tarıhten bu yana epey zaman geçti. Kadınlar hâlâ şiddete kurban gıdıyor, töre cınayetlerıne, orgutlu ışkencelere, ekonomık şiddete maruz kalıyor. Içinde bulunduğumuz yüzyılda kadınlar, toplumun degışımınde temel dınamıktirler. Dolayısıyla sistem ayakta kalabılmek için eskısınden daha fazla kadınlar üzerine polıtika yurutecektır. Kadınlar her değişim ve alt üst oluşta elde edilen kazanımların ötesinde daha koklu değişim talepleri ile bir araya gelebılmelı, bu amaca uygun araçlar yaratabılmelı ve bunları kurumlaştırıbılmeledır.

İşte Zılan'ı, eylemını bır anı olmanın ötesini geçirmek gerektiğının bılıncınde olmak ve her engelin karşısına kadınlar için bir yaşam alanı açabilmek gerektığını görmek gerekiyor. Zilan'ın eyleminin altındakı kadın bılıncını, özgurluk tutkusunu gorebilmek ve yaşamsal kılmak mumkun. Bazen bir ezgı, bir resim, bir roman yenı yaşamın nuvelerine beşıklık eder bazen bır eylem...

Ayşe Gül Altınay *Çeviren: Tansel Güney*

mesafeleri aşan KADINLAR

Cynthia Cockburn, 1979 yılından beri City University London'un Sosyoloji Bölümü'nde çalışmalar yapan bir feminist araştırmacı ve yazar. Aynı zamanda, savaş ve militarizmle mücadele eden uluslararası kadın hareketinde de aktif olarak rol alıyor. Mart ayında Türkiye'ye gelen Cockburn'la Ayşe Gül Altınay görüştü.

CYNTHIA COCKBURN, uzun yıllar çalışma hayatında ve sendikalarda toplumsal cinsiyet ilişkileri ve teknolojik değişim üzerine yaptığı akademik çalışmalarla tanındı. Son yıllarda ise savaş ve barış süreçlerinde kadınlar ve toplumsal cinsiyete yöneldi. Cynthia Cockburn The Line: Women, Partition and the Gender Order in Cyprus (Zed Books 2004) [Kıbrıs'ta Kadınlar, Bölünme ve Toplumsal Cinsiyet Düzeni] ve Mesafeyi Aşmak: Barış Mücadelesinde Kadınlar (İletişim Yayınları, 2004, Çev. Ebru Kılıç) kitaplarının yazarı.

İki şapkanız olduğundan bahsediyorsunuz: Araştırmacı şapkası ve aktivist şapkası. Araştırmacılık ile aktivizmi nasıl birleştirdiğinizi anlatır mısınız?

Akademik araştırmacının aktivizme katkıda bulunmasının yollarından biri, sesleneceği kitleyi belirleyerek araştırma yapıp çalışmasını kaleme almasıdır. Seslenilecek kitle derken, araştırmayla üretilen bilgiden yararlanabilecek, bu bilgi kendisi için önem taşıyacak bir grubu kastediyorum. Söz konusu kitle, ille de araştırmanın odaklandığı grup olmak zorunda değil. Örneğin, feminist bir araştırmacı olarak erkek sendikacılar hakkında çalışırken, seslenmek üzere kafamda belirlediğim kitle kadın sendikacılardı. Ama savaşların yarattığı olumsuzluklar karşısında aktif bir mücadele yürüten kadınlar, yani The Line ve Mesafeyi Aşmak'ta konu edilen kadınlar üzerine araştırma yaparken, seslenmeyi umduğum, eserimden yararlanmasını beklediğim kitle bu kadınlardı. Onlar hem araştırmanın odaklandığı kişilerdi, hem araştırma sonuçlarından yararlanması umulan kitleydi. Daha önceki çalışmalarımla aradaki fark buydu.

Bu değişim nasıl gerçekleşti?

1980'lerde içinde yer aldığım başlıca hareket, barış ve silahsızlanma hareketiydi. 1980'li yıllar, Britanya'ya ABD füzelerinin yerleştirilmesine ve SSCB'yle anlamsız bir silah yarışı yapılmasına karşı protestolarda bulunduğumuz bir dönemdi. 1990'larda ortam değişti. SSCB çöktü. Körfez Savaşı çıktı, ardından Bosna Savaşı yaşandı. Bu savaşlar barış hareketinde yer alan bizleri enikonu sarstı. O sırada zaten araştırma alanımda değişiklik yapmaya hazırdım. Emek süreci üzerine çalışmalarımda yıllardır bilinçli bir şekilde erkekler ve erkeklik üzerinde yoğunlaşıyordum. Kadınlarla daha yakından çalışmamın, kendime bir iyilik yapmak anlamına geleceğini hissettim. Hem savaş karşıtı hareketin içinde, hem bu hareket için çalışmak istiyordum. Araştırma yapılacak pozitif bir konu bulmak istiyordum. Böylece etnikleştirilmiş çatışma alanlarında son derece yaratıcı işler yaptığını düşünduğüm kadın gruplarıyla temas kurdum.

"Etnik" çatışma yerine "etnikleştirilmiş" çatışma derken, neyi kastediyorsunuz?

Yerel, etnik savaşlar olarak gösterilen savaşların çoğu, aslında uluslararası savaşlar veya ekonomiyle ya da iktidarın başka yönleriyle ilgili savaşlardır. Ama bunlar etnik gruplar arasındaki çatışmalar şeklini alırlar. Etnik gruplar arasındaki farklılaşma birçok açıdan, savaşın nedeni olduğu kadar sonucudur da. "Etnikleştirilmiş savaş" derken bunu kastediyorum. Savaş ve militarizme karşı uluslararası bir feminist kadın dostluk ağı aracılığıyla, kadınların, çatışmaların etnik boyutlarıyla başa çıkmaya çalıştığı bazı projelerden haberdardım zaten. Kendilerine çalışmaları hakkında daha fazla şey öğrenmek üzere araştırma yapabilir miyim, diye sordum. Politik aktivizmimin uzun yıllardır yoğunlaştığı bir alana araştırma enerjimi de yöneltebilmek,

benim için gerçekten büyük bir rahatlama ve zevkti.

Böylece ilk anti-militarist eylem araştırmanız için Kuzey İrlanda, Bosna ve İsrail/Filistin'deki kadın gruplarını seçtiniz...
Kuzey İrlanda'da, kadın toplum merkezlerini çatısı altında toplayan bir şemsiye örgüt olan Kadın Destek Ağı'yla çalıştım. Bosna'da bir kadın terapi merkeziyle temasa geçip araştırma yürüttüm. Bu merkez, savaş sırasında tecavüze uğramış veya başka travmalar yaşamış kadınların ve çocuklarının fiziksel, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuştu. İsrail/Filistin'de araştırmam Bat Şalom üzerineydi. Bat Şalom, İsrail'in kuzeyindeki kibutzlardan Yahudi kadınlar ile Nâsıra'da ve başka Arap şehirlerinde yaşayan İsrail vatandaşı Filistinli kadınların kurduğu yerel bir ittifaktı. Araştırma konum, kadınların etnikleştirilmiş savaş dönemlerinde çatışmalı etnik kimlikleri aşarak işbirliği etmelerini sağlayan mekanizmalardı.

Daha sonra Kıbrıs'a geçtiniz...
Bazı Kıbrıslı kadınlar, Kıbrıslı Türk ve Rum kadınları birleşik bir örgütte bir araya getirmek üzere bir inisiyatif oluşturmaya çalışıyorlardı. İçlerinden biri Mesafeyi Aşmak'ı okumuştu. Benimle temas kurdular, Kuzey ve Güney Kıbrıs'tan altmış kadının katılacağı bir seminerin düzenlenmesinde yardımcı olmamı istediler. Çok heyecan vericiydi. Semineri düzenlerken, Kuzey İrlanda'dan, Bosna-Hersek'ten ve İsrail/Filistin'den (biri Filistinli, biri Yahudi) ikişer kadının da toplantıya katılmasını kararlaştırdık. Seminere gelip, kendilerinin kadın olarak ayrım çizgileriyle, gruplar arasına çekilen hatlarla nasıl başa çıktıklarını bize anlatarak yardımcı olmalarını istedik. Böylece cinsiyetlendirilmiş ve etnikleştirilmiş ayrımlara dört kesimden bakılmış oldu.

Çalışmalarınızda her zaman özellikle araştırmacının aktivistlerden çok şey öğrendiğini vurguluyorsunuz. Ama bu iki yönlü bir süreç değil mi? Örneğin Kıbrıs'ta Mesafeyi Aşmak okunmuştu.
Evet, doğrusu öğrendiklerimi vurgulama yönünde bir eğilimim var her zaman. Zaten araştırmacının bütün gayreti bir şeyler öğrenmek değil mi? Birçok soru soruyor, birçok kimseyi dinliyorsunuz ve her an bir şeyler öğrendiğinizin farkındasınız. Sanırım akademik bakış açısından doğal bir tevazu, sizi, araştırmanın projeye neler kazandırdığını fazlaca vurgulamamaya yöneltiyor. Doğrusu bu çok makul bir tavır, çünkü araştırmanın etkilerinin neler olduğunu ancak çok sonraları görebiliyorsunuz. Araştırma sürecinin çeşitli aşamalarında araştırmacı gruba hiç de yararlı olmayabilir. Her şeyden önce araştırmacının, grup içinde mevcut olduğunu gösterdiği bütün gerilimler ve zorluklar konusunda dürüst olması gerekmektedir. Gruptakiler bunları öğrenmeyi yararlı da bulabilir, ama bu son derece yıkıcı sonuçlar da doğurabilir.

Bu tür kadın gruplarının sadece varlığını öğrenmek bile bir ilham kaynağı olabiliyor.
Mesafeyi Aşmak'ın belli bir yararı oldu, en azından bazı Kıbrıslı kadınlara. The Line'da başka ülkelerdeki kadınlara yararlı olabilir. Örneğin etnisite ile toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkiyi örneklendirme ve açıklama biçimim, başka ülkelerdeki kadınlar için de anlamlı olabilir. Türkiye'de Kürtlerin yaşadığı yerlerde kadın gruplarını ziyaret ettiğimizde, bunu çok net hissettim. İrlandalı kadınların deneyimlerini yeterince biliyorum, buradan yola çıkarak onlarla Diyarbakır'daki KAMER gibi kadın merkezleri arasında diyalog potansiyeli olduğunu görmek son derece memnuniyet vericiydi. Aralarında temas kurmaya çalışıyoruz zaten. Bu anlamda, çalışma bir deneyimden ötekine aktarmalarla besleniyor.

Türkiye'ye "Kıbrıs meselesi"nin sıcak gündemi oluşturduğu bir zamanda geldiniz. Kıbrıs'a yönelik daha yoğun bir ilgiyle karşılaşacağınızı düşünüyor muydunuz?
Kıbrıs hakkında konuşmaları istendiğinde biraz şaşıran kadınlarla karşılaşmanın, kafamı karıştırdığını söylemem gerekir. Adeta "Bu da nereden çıktı şimdi?" der gibi bir tavır gördüm. Buna karşılık Kıbrıs'tayken, herkes Türkiye'nin gelişmelerde ne kadar merkezi bir yeri bulunduğundan söz ediyor. Burada Kıbrıs meselesinin "gerçek bir mesele" olmadığının söylenmesi doğrusu şaşırtıcıydı – insanlar ölmüyor, Kıbrıs Filistin değil, diye düşünüyorlar. Bence bu tavır, Kuzey Kıbrıs'ta yaşamanın getirdiği zorlukları çok küçümsemek anlamına gelir. Düşünün, ambargo uygulanan bir ekonomide, çocuklarınızın yurtdışına

Cockburn İstanbul'da yapılan 8 Mart eylemine de katıldı.

gitmek dışında pek seçeneği yok, kariyer imkânları yok, dünyada serbestçe seyahat etmeniz çok zor, paranız dünyada geçmiyor, insanlar sizi uluslararası toplantılara hiçbir zaman davet etmiyorlar, çünkü ya gelemeyeceğinizi varsayıyorlar, ya da varlığınızı unutuyorlar. Bütün bunlar hayati sorunlar ve çözüme kavuşturabilecek güçler varsa, çaba sarf etmeleri boyunlarının borcudur.

Kıbrıs'ın iki kesimindeki kadınların, özellikle Bölünmüşlüğü Aşan Eller'deki kadınların önerilen "çözüm" konusunda diyecek sözleri var mı?
Müzakereler devam ederken, her hafta Annan Planı'ndaki ayrıntılı koşullar da değişiyor. Bölünmüşlüğü Aşan Eller'deki kadınların bu planı yetersiz ve kusurlu bulduklarını biliyorum. Ama çoğunluk ileriye götürecek adımlar atmak istiyor – ilerlemeyi sağlayacak başka seçenek de yok. Daha somut olarak üzerinde hemfikir oldukları bir nokta var; müzakerelerde kadınların ve genel olarak sivil toplumun yer almaması, gerçek, günlük hayatın geniş bir kesiminin plandan bütünüyle dışlanması anlamına geliyor. Bu hafta Bölünmüşlüğü Aşan Eller, müzakere masasındaki bütün taraflara, Kuzey ve Güney Kıbrıslı politikacıların yanı sıra, BM, AB, ABD, Britanya, Yunanistan ve Türkiye temsilcilerine mektup gönderecek. Mektupta söyledikleri şu: Annan Planı, Kıbrıslı Rumlar ile Kıbrıslı Türkler arasında eşit, saygıya dayalı, iletişime açık ve şiddetten uzak ilişkiler kurulmasını sağlayacak yeni bir Kıbrıs yaratmayı hedefliyor. Bölünmüşlüğü Aşan Eller de, erkekler ile kadınlar arasındaki ilişkiler için paralel bir talepte bulunuyor, iki cins arasında tarihte ilk kez eşit, saygıya dayalı, iletişime açık ve şiddetten uzak ilişkiler kurulmasını istiyor. Bir örnek verelim. Hepimiz biliyoruz ki, yeni Kıbrıs'ta tarih ve diğer ders kitaplarının yeniden yazılması gerekiyor, çünkü gerek Kıbrıslı Rumların gerekse Kıbrıslı Türklerin ders kitapları ve okullarda verilen eğitim aşırı milliyetçi nitelik taşıyor. Eğitim milliyetçiliğin etkisinden arındırılırken, neden aynı zamanda cinsiyetçiliğin etkisinden arındırılmasını, neden eğitime toplumsal cinsiyet duyarlılığı ve eşitliği getirilmesin? "Türk" ve "Rum" stereotipleştirmelerine son verirken, neden kız ve erkek çocukların stereotipleştirilmesine de son vermeyi düşünmeyelim? The Line'da ileri sürdüğüm üzere, bu tür çatışma bölgelerinde, Bölünmüşlüğü Aşan Eller gibi bir grup için kilit kavramsal mesele, etnisite ile toplumsal cinsiyeti tek bir kavramsal çerçeve, tek bir denklem içerisine yerleştirmektir.

Biraz da Türkiye ziyaretiniz üzerine konuşabilir miyiz? Burada ne gibi gözlemlerde bulundunuz, Türkiye'deki feminist hareket hakkındaki yorumlarınız neler?
Türkiye'de bana aşina gelen, İngiltere'den bildiğim, tanıdığım birçok şeyle karşılaştım. Kadınlar ile sol arasındaki zorlu ilişkiler, ırkçılık meselesi bağlamında zorlu ilişkiler, azınlık kadınlarının harekete entegrasyonu sorunu... Burada hem toplumsal cinsiyet meselesini hem de büyük P'yle politikayı dert edinen aktif genç kadın gruplarını görmek beni hem şaşırttı, hem de bana cesaret verdi. Güneydoğu'ya yaptığımız ziyaret, taban kadın örgütlenmesinin değerini ve önemini tekrar görmemi sağladı. Özellikle aile ve cemaat içi şiddet sorununa eğilen, kadınların temel ihtiyaçlarına ve deneyimlerine göre harekete geçen örgütlenmeler gerçekten etkileyici. Yerel cemaat düzeyinde böyle bir örgütlenmenin titizlikle kurulması sürecinin, hem feminizm hem de barış hareketi için ne kadar değerli olduğuna tekrar tanıklık ettim. Güneydoğu'daki kadın merkezlerinin çalışmaları ile Belfast'taki kadın merkezlerinin çalışmaları arasındaki paralellikleri gördüm. Sanırım Güneydoğu'da çok farklı gruplardan kadınlar birbirlerine destek olmayı beceriyor. Bu tür ortamlarda kadınlar gereken araçları çok çabuk icat ediyorlar, örneğin grup süreçlerini hızla oluşturuyorlar. Orada da örgütlenmede bir tür yatay ilişki ve paylaşım oluşturuluyor. Bu çabayı ve kadınların dinamizmini görmek çok umut vericiydi.

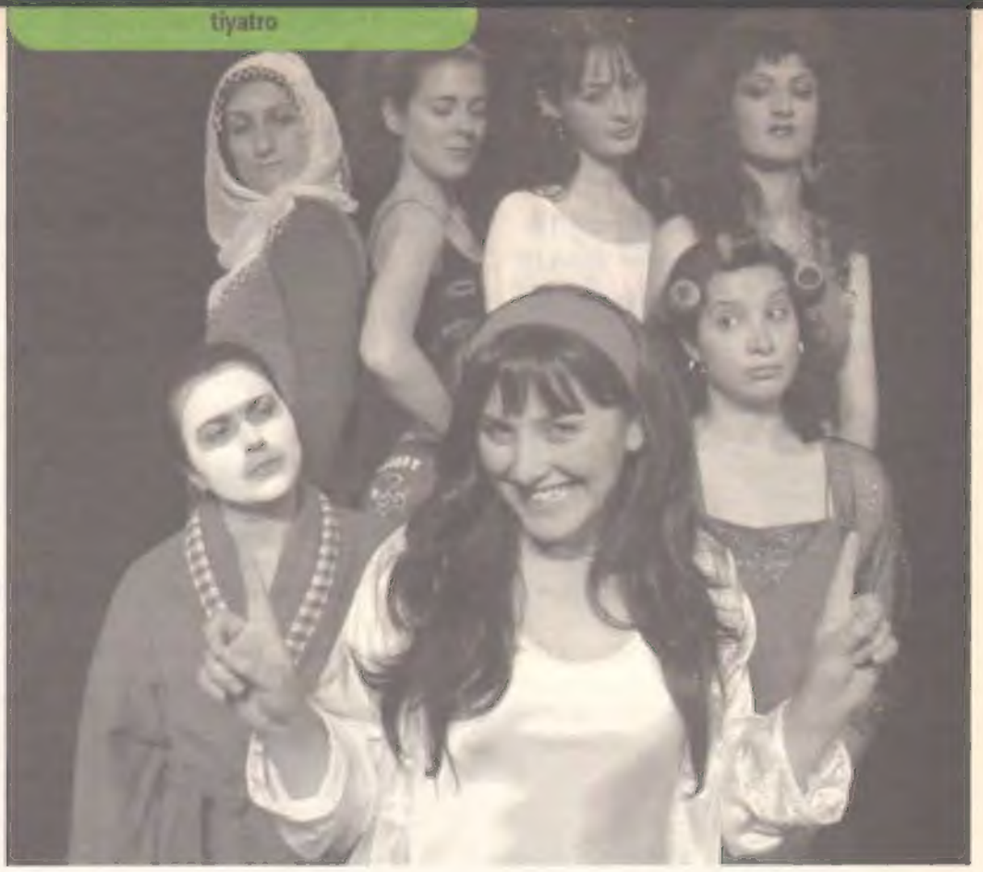

Geçtiğimiz ay sadece kadın izleyicilere açık bir tiyatro oyununu izlemeye gittik. Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu'nun tiyatro birimi olan Tiyatro Boğaziçi, 7 Kadın adlı oyunu kadınlara sergiledi. Sahnedeki kadınlarla öncesiyle sonrasıyla oyunu konuştuk.

SAHNEDEKİ, Kürt, Türk, evli, bekâr, avukat, gazetece, travesti yedi ayrı kadının birbirlerini tanıma, ortaklıklarını keşfetmelerini izleyen kadınlar da bir hayli farklıydı. Sonrasında küçük küçük tartışmalar yapıldı. Oyuncularla konuşuldu. Sonra oyuncular toplaşıp Pazartesi'ye geldiler. Onları sahnedeki hallerinden sonra günlük halleriyle görmek tuhaf geliyor doğrusu. Çok farklı değiliz gerçi oyundaki kadınlardan, her birimiz o kişiliklerden biri olabilirdik, olduk belki de kim bilir, ya da oluyoruz belki de zaman zaman...

Grup nasıl biraraya geldi?

Bu oyunu Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu'nun (BGST) tiyatro birimi olan Tiyatro Boğaziçi'nin bir oyunu olarak gösterdik galada. Biz daha önce de kadın oyunları oynamıştık. İlk olarak Sevilay'ın ve Cüneyt'in Tiyatro Boğaziçi'nden BÜMED'de (Boğaziçi Üniv. Mezunlar Derneği) başlattığı bir tiyatro faaliyeti vardı. Orada Sevilay'ın kaleme aldığı iki oyun kısıtlı yerlerle beraber 8 Mart çerçevesinde Boğaziçi Üniversitesi kampüsünde sahnelenmişti. Yalnız bu oyunlar aynı zamanda erkek seyircilere de açık oyunlardı. Yine Boğaziçi Üniversitesi'nde Feminist Kadın Çevresi (FKÇ)'nin düzenlediği kadın etkinlikleri, bir hafta süren şenlikler düzenliyorduk. Buralarda tiyatro etkinliklerimiz de vardı. Biz kız yurtlarında, esasında kız yurdu olduğu için de sadece kadınlara açık sergiliyorduk. Fakat oyun olarak ilk önce Sevilay ve Ayşe'nin yazdığı sonra Sevilay'ın yazmaya devam ettiği oyunlardan ilki Uykudan Önce'dir. Bu oyunu sadece kadınlara oynadık. Bu anlamda ilk kadınların tiyatrosu oyunu oradaydı. Fakat Tiyatro Boğaziçi bünyesinde uygulamaya geçilmemişti. Daha çok kampüsteki kadın şenliği çerçevesinde FKÇ'li üyeler olarak çıkarmıştık. Aynı zamanda bizim ilk kadınlara açık etkinliğimiz 1995'te bir rock konserinde olmuştu. Orada sadece icracıların değil, izleyicilerin de kadınlardan oluştuğu bir etkinliği ilk 1995'te düzenledik. Ondan sonra buna devam ettik. İlk yaptığımızda erkeklerden tepkiler aldık. Fakat zaman içinde alışıldı.

Neden sadece kadınlara açık?

En başta seyir aşamasını düşünmedik. Projeyi bir kadın ortaya getirdi ve projenin her aşamasında kadınlar çalıştı. Oyunculuk, dekor, kostüm, ışık, fotoğraf, görüntü, ses. Dolayısıyla aslında bir [illegible] sonucu olarak seyir aşamasını görüyoruz. Kadınların başlattığı bir faaliyet yine bir tercih olarak kadınların izlemesini uygun buldu[illegible]. En başından bu şekilde olmamış ama bu bizim daha önce de tartıştığımız ve yaptığımız bir şeydi. İlk Uykudan Önce oyunumuzda yapmıştık bunu. Sonra diğer oyunlarımızla devam ettik. 8 Mart'ta 7 Kadın'ı oynadık sonra repertuarımıza almaya karar verdik.

Oyunun yazım sürecinden bahseder misiniz biraz?

Sevilay: 1996'dan beri kadın oyunları yazma pratiği içindeyim. Aralık 2003'te beni arkadaşlara bir proje önerisiyle geldim. Projeyi tartıştık, yapalım dedik. Ondan sonra beraber [illegible] ve rol dağılımı üzerine gittik. Bunu vurgulamak istiyorum klasik anlamda bir oyun yazarlığı yapılmadı. Ben de oyuncuyum esas olarak. Ben bir oyun yazdım, siz de oynayın gibi bir şey değil yani. Kadronun sürekli içindeyim yani. İlk defa bu sene bir kadın oyununda oynamıyorum. Kurguyu önce bir tartıştık. Kurgu oluştuktan sonra da tartışma oyunun her aşamasında devam etti. Oyuncular kendi repliklerine müdahale etti. Öneriler yapıldı. Oyun ilk olarak 8 Mart'ta kadınlara açık şenlikte gösterildi feminist bir aktivite olarak. Oyunun kısa olduğu ve uzatılabileceği üzerine tartıştık sonra, bunun aslında uzun bir performansa dönüşebileceği üzerine kafa yorduk. Daha sonra Tiyatro Boğaziçi'nde değişik repertuarlar vardır. Biz de oraya bir kadın repertuarı oluşturmak istediğimizi söyledik. Oyunlarımızı da kadınlara oynamaya devam etmek istediğimizi söyledik. Tartışıldı tamam dendi ve Tiyatro Boğaziçi imzasıyla böyle bir alan açılmış oldu.

Oyunla ilgili tepkiler nasıl?

Aslında tepkileri bekliyoruz biz de. Çünkü FKÇ'li arkadaşlarla oyun üzerine konuşma imkânı bulmuştuk. Şimdi başka kadınlarla da sohbet etmek ve tartışmak istiyoruz. Şimdiye kadar bize öneride bulunan bütün kadınların önerileri bizim için çok önemli ve yararlı oldu. Oyun hâlâ değişikliğe açık. Galaya çok farklı çevrelerden kadınlar geldi. İlk etapta bir tedirginlik oldu aslında. Kadın kadına izlenen bir tiyatro geri bir alan mıdır gibi bir endişe yaşandı galiba. Ama ortam etkiledi, kadınlar keyif aldılar oyundan. Bir rahatlama oldu. Önce erotik mi, cinsellik mi tartışılıyor da kadınlar izliyor sadece gibi bir [illegible]nce vardı.

Itıraf edeyim, ben de oyundan sonra oradaki bütün kadınların bir tartışma ya da birlikte bir şey yapacağınızı falan zannetmiştim...

—Aslında bu söylediğiniz oyundan sonra kısmen gerçekleşti. İzleyenlerle sohbet etme fırsatı bulduk. Ama uzun sohbet etme şansımız olmadı. Ama süreç içinde devam edecektir tartışmalar.

Yaptığınız tiyatroyu feminist tiyatro olarak mı tanımlıyorsunuz?

Kadın tiyatrosu örnekleri var. Feminist tiyatro yapanlar da var. Biz kadınların tiyatrosu diyoruz. Sürecin en başından seyir aşamasına son olarak tartışılma aşamasına kadar kadınların yer aldığı bir tiyatro. Bu anlamda Türkiye'de ilk defa bu yapılıyor. Bundan sonra da olacağını duyduk çeşitli yerlerden.

YENİ KADIN

Feminist Ansiklopedi

Irz düşmanı: [illegible]

Irzına geçme: [illegible]

Iskoda: [illegible]

Itik: [illegible]

İbn ya da ibni: [illegible]

İbn-i arz: [illegible]

İbne: [illegible]

İbnetor: [illegible]

İçinde patlamak: [illegible]

İdeolog: [illegible]

İdeoloji: [illegible] onları gizley[illegible] kavram bir [illegible] ve özgürlük ideolojisinin kaynağıdır ve [illegible] eşitlik ve özgürlüğün yok olarak eşit[illegible] hükum sürdüğü" gerçekliğini gizler. [illegible] için kullanışlıdır. Kadınların bir cins ola[illegible] sömürülmesini sağlayan maddi işleyiş [illegible] arasında varolan işbölümünü toplumsal değil doğal bir durum olarak gösteren [illegible] gündük hayatın içinde sürekli yeniden üretir. Evlilik ve Boşanma başlıklı makalesinin son paragrafında Christine Delphy şöyle yazar: "[illegible] eme, sadece karıkoca çiftinin değil hâkim [illegible] toplumsallaşmamış, "apolitik" [illegible] birliktelikler olarak tanıtıları [illegible] uk çiftinin de, içinden [illegible] birbirine bağlı sömürüler [illegible] sömürüler hayata geçi[illegible]

Hazırlayan: Handan Koç

"Bu dünya tepetaklak ve bakalım onu ters çevirebilecek miyiz, onu deniyoruz!"

Tepetaklak

Eduardo Galeano

Uruguaylı yazar Eduardo Galeano'nun [illegible] kalemi, Meksikalı baskı ustası José Guadalupe Posada'nın çizimleriyle karşınızda Tersine Dünya Okulu: Tepetaklak. Eduardo Galeano mizahi diline, yer yer gülümsetmesine rağmen, dünyanın aldığı korkunç hali gözler önüne seriyor. Ama bunu yaparken başka bir dünyaya açılan yolun kapılarını işaret etmeyi de ihmal etmiyor.

Çitlembik

www.citlembik.com.tr

Kore,
Vietnam,
Bosna,
Sırbistan,
Afganistan
Irak...
NATO
İstanbul'da

KATİL NATO'yu hiçbir yerde istemiyoruz!